

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบริเวณที่ราบแม่น้ำ

เจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัด

เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

The guideline for integrated tourism management in middle part of
the Chao Phraya River in four provinces to develop
sustainable tourism

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชากร จารุศิริ และคณะ

มีนาคม 2559

สัญญาเลขที่ RDG5750007

แผนงานแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง
ใน 4 จังหวัดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

The guideline for integrated tourism management in middle part of the Chao
Phraya River in four provinces to develop sustainable tourism

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชากร จารุศิริ	คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มศว
2. นางสาวอัญชัญ ตัณฑเทศ	คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มศว
3. นายสุรมงคล ศิริพล	สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยี อวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การ มหาชน) หรือ สทอภ (GISTDA)

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช.และสกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

ชุดโครงการวิจัยนี้ได้รับความอนุเคราะห์ทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการวิจัยให้ได้ผลสัมฤทธิ์

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ห้องเที่ยวและกีฬาและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอยุธยา สิงห์บุรี อ่างทอง และชัยนาท เจ้าอาวาสวัดไชโยวรวิหาร ผู้ประกอบการ เจ้าอาวาสวัดจินตามณี องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแปง จ.อ่างทอง ประชาชน ท้องที่ ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูล และให้ความร่วมมือในการจัดประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ คณะผู้วิจัย นิสิตคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้ความช่วยเหลือ และร่วมมือในการติดต่อประสานงาน เก็บรวบรวมข้อมูล การจัดประชุม วิเคราะห์ข้อมูล และสนับสนุนทั้งร่างกายแรงใจในการดำเนินการวิจัยให้ลุล่วงสมบูรณ์ด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ ประโยชน์ทั้งปวงอันเนื่องมาจากการวิจัยนี้ ขอมอบแต่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาจนมีความรู้สามารถสร้างงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงได้

คณะผู้วิจัย
มีนาคม 2559

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

ชื่อโครงการ

(ภาษาไทย) แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(ภาษาอังกฤษ) The Guideline for Integrated Tourism Management in middle part of the Chao Phraya River in four provinces to develop sustainable tourism

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจุบันการท่องเที่ยวถือว่าเป็นตัวขับเคลื่อนและพัฒนาการทางเศรษฐกิจและเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยจะพบว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลได้เน้นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับประเทศ นอกจากนี้ในปี 2015 การรวมตัวของกลุ่มประเทศอาเซียนตามปฏิญญากรุงเทพอาเซียนกำหนดให้มีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asian Economics Community) หนึ่งในขอบเขตการดำเนินงานของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนก็มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนา นโยบายทางด้านการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในมิติที่มีความสำคัญ หากพิจารณาจากมิติภายในประเทศ พบว่า การท่องเที่ยวยังเป็นส่วนหนึ่งในการสะท้อนภาพลักษณ์ของประเทศไทยต่อสายตาคนอารยประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม รายได้อันเกิดจากผู้เยี่ยมชมเยือน (visitor) ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติยังไม่มีกระจายตัวอย่างทั่วถึงในทุกๆ จังหวัดของประเทศไทย เนื่องจากความนิยมและความพึงพอใจที่จะจ่ายของผู้มาเยือนและนักท่องเที่ยวยังมีข้อจำกัดความสนใจ และการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะอยู่ในจังหวัดที่มีกระแสและอุปสงค์ทางการท่องเที่ยวสูง เช่น จังหวัดเชียงใหม่ กระบี่ หรือแม้แต่กรุงเทพมหานคร เป็นต้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม แต่ละภูมิภาคก็มีความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคกลางซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของประเทศ มีความโดดเด่นทั้งด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสยามประเทศ ด้านขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ คือ แม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งถือเป็นแม่น้ำสายหลักของประเทศไทย เกิดจากการรวมตัวของแม่น้ำสายหลัก 4 สาย ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน นับว่าเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศมาตั้งแต่สมัยโบราณ และยังเป็นแม่น้ำสายหลักที่มีชีวิตและหล่อเลี้ยงชีวิตและเอื้อต่อวิถีชีวิตที่ประกอบด้วยขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของชาวไทยภาคกลาง อาจกล่าวได้ว่าเป็น “แม่น้ำสายวัฒนธรรม” แต่สิ่งที่เป็นข้อสังเกตทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดในภาคกลางพบว่า จากสถานการณ์การท่องเที่ยวในปี 2557 ที่ผ่านมา ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวมาเยือนจำนวน 24.8 ล้านคน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวมีมูลค่าเท่ากับ 1.15 ล้านล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) แต่จังหวัดที่มีรายได้จากผู้เยี่ยมชมเยือนในภาคกลางน้อยที่สุด 3 ลำดับแรกจากสถิติย้อนหลัง 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 - 2558 ได้แก่ จังหวัดชัยนาท สิงห์บุรีและจังหวัดอ่างทอง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา,

2558) แม้ว่าจังหวัดเหล่านี้จะมีอาณาเขตติดกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่ก็ไม่เกิดการกระจายตัวของกลุ่มนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ทั้งที่มีประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ขนบธรรมเนียมที่มีความโดดเด่นในเชิงวัฒนธรรม แต่กลับไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเท่าที่ควร นับว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่เห็นได้ชัดของการท่องเที่ยวไทย

บริเวณ 4 จังหวัดที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง อันประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท เป็นจังหวัดที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ชาติ และศาสนา และเป็นแหล่งอารยธรรมที่มีการซ้อนทับกันหลายยุคสมัย ตั้งแต่สมัยทวารวดี สุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และรัตนโกสินทร์ วิถีชีวิตตลอดลำนน้ำเจ้าพระยาก็เรียกได้ว่า เป็นแม่น้ำสายประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยอยุธยา จังหวัดทั้ง 4 เป็นจังหวัดที่มีเรื่องราวความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของสยามประเทศ คือ เป็นเส้นทางการค้าระหว่างประเทศในสมัยอดีต เส้นทางเสด็จประพาสต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ (cultural heritage) นอกจากนี้ยังมีเรื่องราวของสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นศูนย์รวมแหล่งศรัทธาของชาวไทยพุทธ เนื่องจากมีวัดที่มีพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงใน 4 จังหวัดนี้ ได้แก่ หลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาท หลวงพ่อโต พรหมรังสี วัดไชโยวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง หลวงพ่อแพ วัดพิกุลทอง จังหวัดสิงห์บุรี เป็นต้น ด้านอาหารและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีวิถีชีวิตชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาเป็นอาหารท้องถิ่น ผลผลิตที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ได้แก่ พวกลิ้นค้าและบริการต่างๆ “อาหารท้องถิ่นและวิถีชีวิตท้องถิ่น” ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแต่ละท้องถิ่นที่จะดึงดูดการเล่าเรื่องราว วิถีชีวิต ความเป็นมาในอดีตทุกยุคทุกสมัยสะท้อนให้ผู้คนในยุคปัจจุบันได้รับรู้ผ่านภาพลักษณ์ของรูปแบบการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย วิถีชีวิตและลักษณะขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม หากกล่าวถึง ปลาช่อน ต้องนึกถึงปลาช่อนแม่ลา จังหวัดสิงห์บุรี หรือโรตีสายไหม ก็เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่บริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางเป็นพื้นที่หลักที่มีการทำนาทำเกษตรกรรมมาแต่ช้านาน เป็นแหล่งอาหารพื้นฐานทั้งคนและสัตว์ สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดคือเป็นพื้นที่ที่มีการอพยพ และหมุนเวียนกันในเรื่องของระบบนิเวศท้องทุ่งนา เป็นแหล่งรวมความหลากหลายของชนิดพันธุ์นกทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพต่างๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ได้รับความสนใจจากกลุ่มนักดูนกที่ต้องการจำกัดระยะเวลาในการเดินทางไปประกอบกิจกรรมดูนกอีกแห่งหนึ่ง

จากศักยภาพของทรัพยากรในเชิงแหล่งท่องเที่ยว และคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังที่กล่าวข้างต้น บ่งบอกได้ว่า ทั้ง 4 จังหวัดบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท เป็นจังหวัดที่มีต้นทุนทางทรัพยากรที่ควรส่งเสริมให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพื้นที่เหล่านี้ยังขาดการเรียงร้อย เชื่อมโยงการจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นอัตลักษณ์ที่ควรนำมาเป็นจุดขายและสร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยว จังหวัดที่เป็นเมืองหลักจึงได้รับความนิยมและเลือกให้เป็นจุดหมายปลายทางหลักในการท่องเที่ยว (primary destination) แต่จังหวัดที่เป็นเมืองรองหรือจังหวัดข้างเคียง เช่น จังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง จึงเป็นเพียงแหล่งท่องเที่ยวทางผ่านหรือแหล่งท่องเที่ยวรอง (secondary destination)

ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ แนวโน้มที่ลดลงของจำนวนผู้มาเยือน และรายได้อันเกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลต่อการกระจายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดนั้นๆ

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการวางแผนการจัดการพื้นที่เพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการในรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ได้แก่ การท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรม (cultural heritage tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) และการท่องเที่ยวโดยชุมชน (community-based tourism) ซึ่งพิจารณาจากต้นทุนทางทรัพยากรการท่องเที่ยว ภายใต้หลักการของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) โดยรวบรวมองค์ความรู้ การค้นคว้าวิจัย ทั้งทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และการจัดการการท่องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณี การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดการทางด้านภูมิทัศน์ วัฒนธรรม และการจัดการผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและอาหารชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนประกอบในการจัดการเพื่อให้เกิดความสมดุลขององค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และนำมากำหนดเป็นแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวของ 4 จังหวัดบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเสนอแนะการวางแผนการท่องเที่ยวในลักษณะเน้นนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม (niche market) ซึ่งจะทำให้การตอบสนองความต้องการด้านประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มได้ดีที่สุด พร้อมทั้งกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือการพัฒนาสังคมในแง่ของการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต และการกระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่นต่อไป

1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของทรัพยากรที่สำคัญต่างๆทั้งทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว ความหลากหลายทางชีวภาพของนก ภูมิทัศน์วัฒนธรรม ทั้งด้านบริบทชุมชน สภาพทางกายภาพ วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของพื้นที่ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัด
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ พร้อมวิเคราะห์ประเด็นโอกาสในการพัฒนาบริเวณที่ราบเจ้าพระยาตอนกลาง 4 จังหวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. เพื่อกำหนดแผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณที่ราบเจ้าพระยาตอนกลาง 4 จังหวัด ประกอบแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวหลักทั้งประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นของกลุ่ม 4 จังหวัดในบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท โดยเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มี

ความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตดั้งเดิมที่มีการถ่ายทอดเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือมีการเปลี่ยนแปลงน้อย หรือมีการเปลี่ยนแปลงแต่ไม่ทำลายความรู้สึกดั้งเดิมของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งโบราณสถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือวิถีชีวิตชุมชนเก่าริมแม่น้ำเจ้าพระยา ชุมชนตลาดคู้สำเภา จังหวัดชัยนาท หรือชุมชนวัดไชโยวรวิหาร เป็นต้น เพื่อนำมาวิเคราะห์หาเส้นทางท่องเที่ยวเฉพาะเรื่องราว (theme of tourism route)

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเพื่อวางแผนจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเพื่อมุ่งเน้นการนำเสนออัตลักษณ์ด้านศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวและพัฒนาเป็นความโดดเด่นในการนำมาเป็นจุดขายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ 4 จังหวัดบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยา หรือกลุ่มจังหวัดรองทางการตลาดการท่องเที่ยว ดังนั้น ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยเน้นการเชื่อมโยงเรื่องราวเพื่อประกอบการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวใน 4 จังหวัดจากการดึงดูดเด่นในการเป็นเมืองประวัติศาสตร์ เมืองแห่งเรื่องเล่า ความศรัทธาในศาสนา ความรักและจงรักภักดีต่อชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์ และเมืองแห่งวิถีชุมชนภาคกลางเพื่อเพิ่มปริมาณอุปสงค์ของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยในชุดโครงการนี้ ประกอบด้วย ชุมชนท้องถิ่นผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว วัฒนธรรมจังหวัด และกลุ่มสมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในทุกองค์ประกอบเพื่อเป็นการบูรณาการการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.3.3 พื้นที่วิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เก็บข้อมูลการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลัก บริเวณ 4 จังหวัดที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ประกอบด้วย จังหวัดอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท ที่มีประวัติศาสตร์และเรื่องราวลำชานในอดีตที่ปรากฏเป็น ลายลักษณ์อักษรที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตที่มีความเชื่อมโยงกันกับแม่น้ำเจ้าพระยา ชัยนาท ที่สอดคล้องกับเค้าโครงหลัก (theme of tourism route) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเรื่ององค์ความรู้ การบูรณาการศาสตร์ด้านต่างๆ โดยเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) จากการใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (context analysis) สำหรับข้อมูลที่ได้รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการอภิปรายกลุ่มแบบมุ่งประเด็น (focus group discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการมาใช้ในการวิจัยจึงได้กำหนดระเบียบวิจัยดังนี้

1.4.1 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ

ทำการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งในด้านหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลาง แผนพัฒนาจังหวัดและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท ข้อมูลสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวและสถานการณ์การท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัด เป็นต้น รวมถึงศึกษาประวัติศาสตร์ ภูมิสถานของพระนครศรีอยุธยา ประวัติศาสตร์ไทยของ 4 จังหวัด และเรื่องเล่าตำนานอิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับแม่น้ำเจ้าพระยา ตลอดจนวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อหาเค้าโครงหลักที่มีเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัดเพื่อการเชื่อมโยงให้เกิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกันได้

1.4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ

แผนงานวิจัยนี้ได้ทำการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นการกำหนดความเชื่อมโยงกันของโครงการวิจัยย่อยทั้ง 3 โครงการ โดยการกำหนดเค้าโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ ซึ่งทำโดยการกำหนดเรื่องราวของแต่ละ 4 จังหวัดบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นมาประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและความเชื่อ พร้อมทั้งวิเคราะห์ศักยภาพความพร้อมของทรัพยากรท่องเที่ยวในการพัฒนาการท่องเที่ยว จากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น นอกจากนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย ภายใต้อาณัติขององค์ประกอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แผนงานวิจัยนี้จึงมีการแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 โครงการย่อย ดังต่อไปนี้

โครงการย่อยที่ 1 การพัฒนามาตรฐานอาหารและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนในเขตที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง

โครงการย่อยที่ 2 การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อสื่อความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง

โครงการย่อยที่ 3 การสำรวจความหลากหลายของนกในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางผ่าน 4 จังหวัด เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โดยแต่ละโครงการมีการเชื่อมโยงกันองค์ประกอบของหลักการพื้นฐานความสมดุลของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมและวัฒนธรรม แล้วนำมาวิเคราะห์ประเด็นต่างๆในการพัฒนาการท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหาร ชาวบ้านชุมชนตลาดเก่าต่างๆ และหน่วยงานที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้เป็นพื้นที่ศึกษา ซึ่งประเด็นที่ใช้ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลอดจนความคิดเห็นต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน การพัฒนานโยบายการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวเพื่อตามรอยเรื่องเก่าเล่าอดีต ความต้องการต่างๆ เกี่ยวกับ

การท่องเที่ยวของทุกภาคส่วน และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน นอกจากนี้ยังมีการจัดประชุมกลุ่มย่อย (focus group) ประกอบการรวบรวมข้อมูลเพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยด้วย

2. สรุปผลการดำเนินงาน

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัด เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ได้แก่ เพื่อศึกษาศึกษาศักยภาพของทรัพยากรที่สำคัญต่างๆทั้งทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ พร้อมวิเคราะห์ประเด็นโอกาสในการพัฒนาบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง 4 จังหวัด และเพื่อกำหนดแผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง 4 จังหวัด ประกอบแผนที่ท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อกำหนดทิศทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน และนำมากำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ได้บูรณาการ การศึกษาเพื่อร่วมกันสร้างแผน และได้อาศัยการสำรวจการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดการประชุมระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อค้นหาประเด็นเร่งด่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่ม 4 จังหวัดดังกล่าว โดยมีกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยจากการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเฉพาะทางเป็นลักษณะเค้าโครงหลักจากทรัพยากรท่องเที่ยวที่โดดเด่น โดยได้กำหนดเป็น “เส้นทางประวัติศาสตร์ การค้า ความเชื่อและศรัทธาสู่วิถีชีวิตชุมชน” ภายใต้หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้แนวทางการศึกษาด้วยเทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC for Participatory Planning) เพื่อกำหนดเป็นแผนบูรณาการกิจกรรมตาม theme of tourism route ที่กำหนดต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดรอง โดยการคำนึงถึงคุณสมบัติขององค์ประกอบ 3 ประการ ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

จากการศึกษาพบว่า แต่ละจังหวัดมีบริบทของชุมชนที่มีผลต่อการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ในพื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดใจที่หลากหลายทั้งทางด้านคุณค่าความสำคัญของสถานที่ คุณค่าทางวัฒนธรรม คุณค่าทางการเป็นเมืองอาหารโลก คุณค่าทางความเชื่อและความศรัทธา และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตาม แต่ละแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนแต่ละจังหวัดใน 4 กลุ่มจังหวัดนี้ยังมีปัญหาเรื่องการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวสำคัญและการเข้าถึงที่ไม่สะดวกนัก แต่มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่สามารถพัฒนาได้ มีความพร้อมในการให้บริการด้านที่พักค้างแรม แต่ในด้านคุณภาพของการให้บริการที่พักรับรอง ยังต้องได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมอย่างมาก ในด้านการบริการต่างๆ ได้แก่ ด้านอาหารและเครื่องดื่ม ด้านสาธารณสุข ด้านความปลอดภัย ด้านการบริการต่างๆ โดยส่วนมากถือว่ามีความพร้อมในการรองรับและให้บริการนักท่องเที่ยว แต่ในด้านคุณภาพและความสามารถในการให้บริการยังควรต้องได้รับการปรับปรุงอย่างมาก นอกจากนี้ควรส่งเสริมกิจกรรมบริการเกื้อหนุน เพื่อให้เกิดอาชีพที่หลากหลายในชุมชน โดยผลสรุปทิศทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืนจาก

การบูรณาการองค์ความรู้ทั้ง 3 โครงการย่อย และการบูรณาการความคิดเห็น และความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวจากหน่วยงานต่างๆ และภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีดังนี้

1) พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเฉพาะทาง (niche tourism) โดยการนำอัตลักษณ์ความโดดเด่นและความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา เรื่องราวเล่าขาน และตำนานของสถานที่ ด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว มาเป็นจุดขายในการจัดการท่องเที่ยว

2) รักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทั้งในด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ด้านสถาปัตยกรรมและทัศนียภาพ ด้านคุณค่าทางสังคม

3) พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพัฒนาบริการ ให้เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับแหล่งผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาและสนับสนุนแหล่งที่พักลักษณะโฮมสเตย์ในจุดท่องเที่ยว

4) สร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์หลักในพื้นที่ ด้วยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรและภูมิปัญญาของชาวบ้าน ที่เป็นที่ต้องการของตลาด พัฒนาการบรรจุภัณฑ์ พัฒนาสลากสรรพคุณ และการหาตลาดใหม่

5) ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแต่ละจังหวัดอย่างท่องเที่ยว ไม่ใช่การประชาสัมพันธ์ตามกระแสสื่อทางสังคม แต่ต้องทำการประชาสัมพันธ์สภาวการณ์ปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และดึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาใช้เป็นวัตถุดิบในการประชาสัมพันธ์

5) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวจากการแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวเฉพาะ เพื่อสร้างการรับรู้ต่อแหล่งท่องเที่ยวและสร้างความนิยมให้นักท่องเที่ยวเพิ่มวันพักค้างและใช้จ่ายใช้สอยในกลุ่มจังหวัดบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัด

6) พัฒนาเส้นทางขนส่งตลอดลำน้ำ และจุดกระจายสินค้า โดยเร่งพัฒนาและฟื้นฟูเส้นทาง การขนส่งทางน้ำให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งพัฒนาเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการขนส่งสินค้าทางน้ำ

7) รักษาความมั่นคงทางอาหาร โดยการดูแลรักษาฐานทรัพยากรการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ที่ดินและแหล่งน้ำ กำหนดการใช้ที่ดินตามสมรรถนะของดินและกำหนดมาตรการคุ้มครอง ป้องกันการรุกร้าพื้นที่ทำการเกษตรของโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชน

8) พัฒนาเป็นฐานการผลิตอาหารท้องถิ่น สินค้าที่ระลึก สินค้าทางการท่องเที่ยวทุกประเภท ให้ตรงความต้องการของตลาด โดยนำการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาและเพิ่มคุณภาพสินค้า

9) ป้องกันและควบคุมระดับผลกระทบทางลบอันเกิดจากการท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวทั้งใน ด้านสิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม

10) เพิ่มศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการให้เป็นสากล และมีมาตรฐานในการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

11) ส่งเสริมกระบวนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การระดมสมอง และการจัดการการท่องเที่ยวจากทุกภาคีที่เกี่ยวข้อง

12) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการด้านที่พักค้างแรม โดยกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการประกอบการธุรกิจที่พักค้างแรม เพื่อเสริมสร้างความประทับใจและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และเพิ่มความต้องการในการเยือนพื้นที่อีกครั้ง

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและชุมชน พบว่า 1) กลุ่มจังหวัดรองทางการท่องเที่ยวบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางทั้ง 3 จังหวัดรวมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ จังหวัดอ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท ควรจัดตั้งองค์กรเครือข่ายในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการเชิงบูรณาการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในลักษณะมีศูนย์กลางการจัดการอย่างชัดเจนในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ภูมิปัญญาและขนบธรรมเนียมซึ่งเป็นมรดกของท้องถิ่นและประเทศชาติ ซึ่งในปัจจุบันจะมีหน่วยงานภาครัฐบาลหลักๆ คือ กรมศิลปากร วัฒนธรรมจังหวัด ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานในแต่ละหน่วยงานยังคงแยกส่วนหน้าที่ความรับผิดชอบ บางเป้าหมายอาจมีความคล้ายคลึงกันในการจัดการ แต่ยังเป็นระบบหาเจ้าภาพ หรือผู้รับผิดชอบหลักในการจัดการพื้นที่ ดังนั้นการมีคณะกรรมการกลางและหน่วยงานที่เป็นลักษณะศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One – Stop Service Center) จะทำให้การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีพันธกิจ เป้าหมาย และทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน 2) ภาครัฐส่วนกลางและภาคเอกชนตลอดจนชุมชน ควรมีการประสานความร่วมมือและสร้างความสมดุลของกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการดำรงรักษาคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว คุณค่าทางด้านมรดกทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการวางแผนและแสดงความคิดเห็นในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นในด้านความต้องการและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม กับความต้องการและชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมาะสมของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งควรกระตุ้นความตระหนักในด้านจิตสำนึกชุมชนในความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวสำคัญในท้องถิ่นให้กับชุมชน โดยส่งเสริมและสนับสนุนการอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว ความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง 3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กรการศึกษาปัญหา อุปสรรค การนำนโยบายด้านการท่องเที่ยวไปปฏิบัติ ของแต่ละหน่วยงานรวมถึงการเชื่อมโยงแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เชื่อมโยงบทบาทและภารกิจ ของหน่วยงานหลักด้านการท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในฐานะหน่วยงานสนับสนุนเพื่อให้การกำหนดนโยบายและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังควรศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีการบริหารเป็นรูปธรรม โดยมีภาครัฐ เอกชน ชุมชน และประชาสังคมในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตนเอง 4) ควรใช้กระแสการอนุรักษ์ และเทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศให้เป็นประโยชน์ในการถ่ายทอดและประชาสัมพันธ์ความสำคัญของการได้มาท่องเที่ยวในบริเวณ 4 จังหวัดลุ่มแม่น้ำพระยาตอนกลาง ในแง่ของการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง แต่มีความทันสมัย ดึงดูดความสนใจได้ทุกกลุ่มในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและความสำคัญของสิ่งที่จะได้รับการท่องเที่ยวในพื้นที่

ในเชิงโน้มน้าวและกระตุ้นความสนใจ 5) การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ควรศึกษา มาตรฐานบริการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นกรอบในการยกระดับคุณภาพของสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยว ให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับระดับสากล และศึกษาศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในสาขาท่องเที่ยว โดยเฉพาะการพัฒนาภาคพิเศษ ทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และรวมถึงศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในด้านอื่น ๆ ให้ได้มาตรฐาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับการเปิดเสรีภาคบริการด้านการท่องเที่ยว 6) ควรมีการจัดทำเรื่องราวเชื่อมโยงในแง่มุมต่าง ๆ ทั้ง วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่ออันเป็นเรื่องราวน่าสนใจ บันทึกไว้ทั้งจากการเล่าขาน และเก็บเป็นตำนานลายลักษณ์อักษรเพื่อเชื่อมโยงคนที่มาท่องเที่ยว ให้รู้สึกมีส่วนร่วม เข้าใจ และเข้าถึงในการธำรงรักษาสิ่งที่ดีที่มีค่าให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป รวมถึงจัดสิ่งอันเป็นประโยชน์ในการท่องเที่ยวทั้งแง่ความรู้ และสิ่งเอื้อประโยชน์อันจำเป็นเพียงพอที่จะสามารถค้นหา เข้าใจต้องการรักษาคุณค่าที่เกิดขึ้น และมีอยู่ของแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มศักยภาพในเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว แต่เป็นการเพิ่มศักยภาพตามกรอบการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: RDG5750007

ชื่อโครงการ: แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ชื่อนักวิจัย: ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชากร จารุศิริ อัญชัญ ตัณฑเทศ และสุรมงคล ศิริพล สังกัดคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มศว และสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ สทอภ (GISTDA)

E-mail: witchakorn@g.swu.ac.th, unchun@g.swu.ac.th, suramongkon@gistda.or.th

ระยะเวลาโครงการ: 15 กรกฎาคม 2557 – 14 กันยายน 2558

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญต่างๆ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ พร้อมวิเคราะห์ประเด็นโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว และกำหนดแผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง 4 จังหวัด ประกอบแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว โดยเป็นการบูรณาการเพื่อจัดการการท่องเที่ยว มีการศึกษาตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน 3 โครงการย่อยคือ 1) ด้านเศรษฐกิจ: การพัฒนามาตรฐานอาหารและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน 2) ด้านสังคม: การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อสื่อความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม: การสำรวจความหลากหลายของนกในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัด ใช้วิธีศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สำหรับการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพได้ทำการไปพร้อมกันโดยศึกษาเชิงลึกแบบสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มบุคคล 3 กลุ่มคือ กลุ่มประชาชนในพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และกลุ่มองค์กรท้องถิ่นทั้งหน่วยราชการและภาคเอกชนที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว

ด้านการวิจัยเชิงปริมาณ มีการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรับรู้แหล่งท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวที่เคยและอยู่ระหว่างการท่องเที่ยว โดยการศึกษาครั้งนี้เน้นการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว 5 ประการได้แก่ จุดดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึง ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ และกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เกิดมาจากการสร้างเค้าโครงหลักของการวิจัยในครั้งนี้ คือ theme of tourism route ในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวในลักษณะเฉพาะทาง (niche tourism) ผลการศึกษาพบว่า นอกจากความโดดเด่นในด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวแล้ว กลุ่มจังหวัดรองทางการท่องเที่ยว ทั้ง 3 จังหวัด รวมถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังมีศักยภาพในด้านมีเอกลักษณ์ของอาหาร

ท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนามาตรฐานอาหารและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน ข้อค้นพบจากการสรุปผลการศึกษา พบว่า บริเวณพื้นที่ที่ศึกษายังสามารถกำหนดเส้นทางรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับเค้าโครงการวิจัยหลัก คือ การกำหนดการท่องเที่ยว เชิงอาหาร เพื่อนำจุดเด่นในด้านอาหารมาเป็นปัจจัยสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเลือกกลุ่มจังหวัดพื้นที่ศึกษานี้เป็นจุดหมายปลายทางหลักทางด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Food Tourism Destination) ส่วนทางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น พบว่า ประเด็นที่น่าเป็นห่วงเกี่ยวกับการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนและสถานที่ที่มีสาเหตุสำคัญมาจากความขัดแย้งของคนในชุมชนท้องถิ่นในการดูแลรักษา หรือขาดการเล็งเห็นความสำคัญต่อมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชน/แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเปลี่ยนไปจากการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมือง ทำให้ขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในปัจจุบัน จึงเป็นปัจจัยคุกคามในแง่ขององค์ประกอบทางด้านสังคมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สำหรับด้านองค์ประกอบอื่นๆของทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่า การให้บริการการท่องเที่ยว (ที่พักค้างแรม อาหารและเครื่องดื่ม สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการต่างๆ) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีความพร้อมในการให้บริการในระดับปานกลางถึงมาก แต่อย่างไรก็ตาม คุณภาพการให้บริการท่องเที่ยวยังต้องได้รับการปรับปรุงให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยพบว่า จังหวัดที่มีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวน้อย จะยังมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติมาก จึงเป็นผลให้สามารถพบความหลากหลายของชนิดพันธุ์นกได้มากที่สุด ดังในอำเภอมนोरมย์และอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาทจึงชี้ให้เห็นว่า ในการจัดการการท่องเที่ยวไม่ว่ารูปแบบใดก็ตาม ควรตั้งอยู่บนรากฐานของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การพัฒนาสามารถกระทำได้ แต่ต้องไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพดั้งเดิมของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น

การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบัน จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการบูรณาการหลายส่วน ทั้งในด้านองค์ความรู้ ความร่วมมือ และการบริการจัดการต่างๆ การรู้จักตัวตนและหาเอกลักษณ์ แล้วนำมาถ่ายทอดเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ จะทำให้กลายเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่และเป็นให้ทั้ง 4 จังหวัดกลายเป็นจุดหมายปลายทางหลักในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพื้นที่

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชน การวิจัยเชิงพื้นที่

Abstract

Project Code: RDG5750007
Project Title: The Guideline for Integrated Tourism Management in the middle part of the Chao Phraya River in four provinces to develop sustainable tourism
Investigator: Assist. Prof. Witchakorn Charusiri, Unchun Tuntates
 Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University
 Suramongkon Siripon
 Geo-Informatics and Space Technology Development Agency (Public Organization) (GISTDA)
E-mail: witchakorn@g.swu.ac.th, unchun@g.swu.ac.th, suramongkon@gistda.or.th
Project Duration: 15 July 2014 – 14 September 2015

Keywords: Integrated tourism management, sustainable tourism

This research aims to 1) survey the potentials of tourism resources, 2) determine SWOT analysis of the integrated tourism management within four provinces in the middle part of the Chao Phraya River 3) define a management plan for tourism sustainability including tourist site mapping. This research consists of three projects based on components of sustainable tourism management in terms of economic, social, and environmental bases. In part of economy, the researchers focus on the development of food and local products and food standard to generate community income for community. Meanwhile, the dimension of social, we concern about cultural landscape management for local wisdom interpretation of cultural tourism. Furthermore, the study on diversity of bird within tourism site is a representative as an indicator of environment and sustainable development. The research methodology is qualitative and quantitative research methods by using the participatory process of all groups related to the tourism management both public and private agencies. The data was collected by using a survey, in-depth interview and interrogation, tracing to study the tourist behavior, group discussion, and public hearing including quantitative data collection as well.

The results found that although Angthong, Singburi, and Chainat provinces were classified as a secondary destination of tourist's expectation, however they had many identities of tourism resources in aspects of historic, cultural, aesthetic, social, and environmental values. Moreover, they had traits of local food and wisdom that also were one of focus point of tourism marketing effectively. These could be a supported factor to a define food tourist destination. For Local community, the results found that they concerned about preserving local identities and sense of place of community which resulted from conflicts between local people, lack of perception and awareness of significances of place, and relationship between local communities and people. These also were one of important threats of sustainable tourism management. As for the other components of management, tourists perceived that facilities and services within tourist sites had a readiness for using but they had not a potential for providing service enough to give tourists more satisfaction of visiting. Nevertheless, the development of facilities and services should have improved these problems based on environmental principle friendly. As the results, the more place developed tourism increasingly, the more diversity of bird decreased continuously. From these reason, it ensured that any tourism development should have undertaken based on balancing of sustainability. In addition, tourism management and development in the current should have integrated as a whole such as knowledge, participation, managerial and strategy development, and self understanding to reveal the identity of community for creativity tourism.

Keywords: Integrated tourism, Sustainable tourism, Community participation, Community-based, spatial research

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)	ก
บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)	ข
บทคัดย่อ	ฅ
Abstract	ฐ
สารบัญ	ฒ
สารบัญภาพ	ด
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของแผนงาน	3
1.3 กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย	3
1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย	6
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	9
1.6 พื้นที่วิจัย	10
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ	10
1.9 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
1.9.1 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวและการพัฒนา การท่องเที่ยว	11
1.9.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ อย่างยั่งยืน	13
1.9.3 แนวคิดวงจรชีวิตของจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว (The Destination Life Cycle)	16
1.9.4 แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC for Partopatory Planning)	19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 2 ข้อค้นพบของการวิจัย	22
2.1 ผลการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญต่างๆ	22
ทั้งทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมในการพัฒนาให้เป็นแหล่ง	
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัด	
2.2 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว	48
เชิงบูรณาการและประเด็นโอกาสในการพัฒนาบริเวณที่ราบแม่น้ำ	
เจ้าพระยาตอนกลาง 4 จังหวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	
2.3 แผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณที่ราบแม่น้ำ	54
เจ้าพระยาตอนกลาง 4 จังหวัด	
2.4 ผลการวิเคราะห์ทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว	65
ตามเอกลักษณ์ของพื้นที่	
บทที่ 3 สรุปภาพรวมและข้อเสนอแนะ	97
3.1 สรุปภาพรวมการวิจัย	97
3.1.1 สรุปข้อค้นพบสำคัญจากงานวิจัย 3 โครงการย่อย	97
3.1.2 สรุปข้อค้นพบสำคัญจากงานวิจัยเชิงบูรณาการของแผนงาน	100
3.2 ข้อเสนอแนะ	102
3.2.1 ข้อเสนอแนะ	102
3.2.2 ข้อเสนอแนะในการทำศึกษาวิจัยในโอกาสต่อไป	104
เอกสารอ้างอิง	105
ภาคผนวก	107

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดของการวิจัย	5
2	ความเชื่อมโยงของโครงการวิจัยย่อย	7
3	วงจรชีวิตจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว	17
4	แผนที่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	24
5	ป้ายแผนที่ท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	26
6	ป้ายบอกทาง และลักษณะถนนก่อนเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	26
7	ท่าเทียบเรือ ณ บ้านฮอลันดา	26
8	ตัวอย่างร้านขายของที่ระลึกและอาหารในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	27
9	บริเวณพื้นที่ที่สามารถประกอบกิจกรรมดูนกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ และริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณใกล้แหล่งโบราณสถาน	28
10	แผนที่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอ่างทอง	30
11	ป้ายบอกสถานที่และถนนทางเข้าออกแหล่งท่องเที่ยว บริเวณจังหวัดอ่างทอง	31
12	ป้ายบอกสถานที่และลักษณะถนนอำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง	32
13	ลักษณะแม่น้ำและการใช้เรือหาปลาของชาวบ้านในจังหวัดอ่างทอง	32
14	สินค้าหัตถกรรมจักสาน บางเจ้าฉ่า	33
15	โฮมสเตย์บางเจ้าฉ่า จังหวัดอ่างทอง	33
16	ผัดไท อาหารที่เกิดจากผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวของจังหวัดอ่างทอง	33
17	ผลไม้แช่อิ่ม หนึ่งในสินค้าเด่นจังหวัดอ่างทอง	34
18	แผนที่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี	36
19	ป้ายสื่อความหมายที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี	38
20	ร้านขายสินค้า OTOP และอาหารพื้นเมือง	39
21	แผนที่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาท	41
22	แผนที่ท่องเที่ยว กลุ่ม “เส้นทางประวัติศาสตร์ การค้า และความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”	67
23	วัดพนัญเชิงวรวิหาร	69
24	ศาลเจ้าแม่สร้อยดอกหมากภายในวัดพนัญเชิงวรวิหาร	69
25	บ้านฮอลันดา	69

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
26	หมู่บ้านญี่ปุ่น	69
27	โบราณสถานบ้านโปรตุเกส	70
28	ร้านขายโรตีสายไหมบริเวณหน้าโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา	70
29	ตลาดไก่โค้ง	70
30	ตลาดตลาดชะโด	70
31	แผนที่ท่องเที่ยวกลุ่ม “เส้นทางวิถีชีวิตชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น แห่งชุมชนกรุงศรีอยุธยา”	72
32	กลองที่ผลิตภายในหมู่บ้านทำกลอง อำเภอกอเขื่อน จังหวัดอ่างทอง	74
33	ภาพทัศนียภาพข้างทางที่พบในการเดินทางภายในจังหวัดอ่างทอง	75
34	อนุสาวรีย์ขุนรองปลัดชูที่ตั้งอยู่ในวัดสี่ร้อย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง	75
35	พระพุทธรูปไสยาสน์เลอไทยนิมิตร	75
36	อุโบสถเก่าในวัดต้นสน	75
37	ตุ๊กตาชาววังบ้านเสด็จ	76
38	แผนที่ท่องเที่ยวกลุ่ม “เส้นทางผู้กล้า ความศรัทธา และวิถีชีวิตชุมชน จังหวัดสิงห์บุรี”	79
39	วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร	81
40	วัดหน้าพระธาตุ	81
41	ค่ายบางระจัน ภายในวัดโพธิ์เก้าต้น	81
42	ข้าวของเครื่องใช้ภายในศูนย์เรียนรู้ประวัติศาสตร์บ้านบางระจัน	81
43	วัดสุทธาวาส	82
44	วัดสว่างอารมณ์	82
45	อนุสรณ์สถานวีรชนบางระจัน	82
46	โบราณสถานเตาเผาแม่น้ำน้อย	82
47	ตลาดปากบาง	82
48	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี	83
49	แผนที่ท่องเที่ยวกลุ่ม “เส้นทางประวัติศาสตร์ สู่การตามรอยเสด็จประพาสต้น จังหวัดชัยนาท”	85

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
50	วัดธรรมามูลวรวิหาร	88
51	วัดพระบรมธาตุวรวิหาร	88
52	วัดทรงเสวย	88
53	สภาพเรือนไม้ 2 ชั้น ภายในตลาดคู้งสำเภา	88
54	จุดชมวิวม่านน้ำสะแกกรังกับม่านน้ำเจ้าพระยา และกระซังเลี้ยงปลา ริมม่านน้ำเจ้าพระยา	89
55	วัดสองพี่น้อง	89
56	แผนที่ท่องเที่ยวกลุ่ม “เส้นทางตามรอยเสด็จประพาสทางชลมาศของร.5 เชื่อมโยงทั้ง 4 จังหวัดโดยเป็นการเชื่อมโยงเส้นทาง 4 จังหวัดตามลำนน้ำเจ้าพระยา	90
57	บรรยากาศงานเจ้าพระยา-ป่าสักแฟร์ ครั้งที่ 8 จัดเมื่อ 3 พฤษภาคม 2558 ที่ เดอะมอลล์บางกะปิ (จากการเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์)	112
58	บรรยากาศงานมหกรรมเจ้าพระยา-ป่าสัก EXPO 2015	113
59	การประชุมกลุ่มย่อย ณ วัดไชโยวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง	114
60	การประชุมกลุ่มย่อย ณ วัดจินตามณี จังหวัดสิงห์บุรี	115
61	การประชุมกลุ่มย่อย ณ ที่ว่าการอำเภอมนรมย์ จังหวัดชัยนาท	116

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจุบันการท่องเที่ยวถือว่าเป็นตัวขับเคลื่อนและพัฒนาทางเศรษฐกิจและเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยจะพบว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลได้เน้นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับประเทศ นอกจากนี้ในปี 2015 การรวมตัวของกลุ่มประเทศอาเซียนตามปฏิญญากรุงเทพฯ อาเซียน กำหนดให้มีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asian Economic Community) หนึ่งในขอบเขตการดำเนินงานของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนก็มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนา นโยบายทางด้านการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในมิติที่มีความสำคัญ หากพิจารณาจากมิติภายในประเทศ พบว่า การท่องเที่ยวยังเป็นส่วนหนึ่งในการสะท้อนภาพลักษณ์ของประเทศไทยต่อสายตาชาวต่างชาติ อย่างไรก็ดีตาม รายได้อันเกิดจากผู้เยี่ยมชม (visitor) ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติยังไม่มีกระจายตัวอย่างทั่วถึงในทุกๆ จังหวัดของประเทศไทย เนื่องจากความนิยมและความพึงพอใจที่จะจ่ายของผู้มาเยือนและนักท่องเที่ยวยังมีข้อจำกัด ความสนใจ และการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะอยู่ในจังหวัดที่มีกระแสและอุปสงค์ทางการท่องเที่ยวสูง เช่น จังหวัดเชียงใหม่ กระบี่ หรือแม้แต่มหานคร กรุงเทพมหานคร เป็นต้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม แต่ละภูมิภาคก็จะมีหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคกลางซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของประเทศ มีความโดดเด่นทั้งด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสยามประเทศ ด้านขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ คือ แม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งถือเป็นแม่น้ำสายหลักของประเทศไทย เกิดจากการรวมตัวของแม่น้ำสายหลัก 4 สาย ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน นับว่าเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศมาตั้งแต่สมัยโบราณ และยังเป็นแม่น้ำสายหลักที่มีชีวิตและหล่อเลี้ยงชีวิตและเอื้อต่อวิถีชีวิตที่ประกอบด้วยขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของชาวไทยภาคกลาง อาจกล่าวได้ว่าเป็น “แม่น้ำสายวัฒนธรรม” แต่สิ่งที่เป็นข้อสังเกตทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดในภาคกลาง พบว่า จากสถานการณ์การท่องเที่ยวในปี 2557 ที่ผ่านมา ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวมาเยือนจำนวน 24.8 ล้านคน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวมีมูลค่าเท่ากับ 1.15 ล้านล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) แต่จังหวัดที่มีรายได้จากผู้เยี่ยมชมในภาคกลางน้อยที่สุด 3 ลำดับแรกจากสถิติย้อนหลัง 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 - 2558 ได้แก่ จังหวัดชัยนาท สิงห์บุรีและจังหวัดอ่างทอง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) แม้ว่าจังหวัดเหล่านี้จะมีอาณาเขตติดกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่ก็ไม่เกิดการกระจายตัวของกลุ่มนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ทั้งที่มีประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ขนบธรรมเนียมที่มีความโดดเด่นในเชิงวัฒนธรรม แต่กลับไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเท่าที่ควร นับว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่เห็นได้ชัดของการท่องเที่ยวไทย

บริเวณ 4 จังหวัดที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง อันประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท เป็นจังหวัดมีเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ชาติ และศาสนา และเป็นแหล่งอารยธรรมที่มีการซ้อนทับกันหลายยุคสมัย ตั้งแต่สมัยทวารวดี สุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และรัตนโกสินทร์ วิถีชีวิตตลอดลำนํ้าเจ้าพระยาก็เรียกได้ว่า เป็นแม่น้ำสายประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยอยุธยา จังหวัดทั้ง 4 เป็นจังหวัดที่มีเรื่องราวความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของสยามประเทศ คือ เป็นเส้นทางการค้าระหว่างประเทศในสมัยอดีต เส้นทางเสด็จประพาสต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ (cultural heritage) นอกจากนี้ยังมีเรื่องราวของสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นศูนย์รวมแหล่งศรัทธาของชาวไทยพุทธ เนื่องจากมีวัดที่มีพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงใน 4 จังหวัดนี้ ได้แก่ หลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาท หลวงพ่อโต พรหมรังสี วัดไชโยวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง หลวงพ่อแพ วัดพิกุลทอง จังหวัดสิงห์บุรี เป็นต้น ด้านอาหารและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีวิถีชีวิตชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาเป็นอาหารท้องถิ่น ผลผลิตที่เป็นองค์ประกอบหนึ่ง ที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ได้แก่ พริกจินดา และบริการต่างๆ “อาหารท้องถิ่นและวิถีชีวิตท้องถิ่น” ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแต่ละท้องถิ่นที่จะดึงดูดการเล่าเรื่องราว วิถีชีวิต ความเป็นมาในอดีตทุกยุคทุกสมัยสะท้อนให้ผู้คนในยุคปัจจุบันได้รับรู้ผ่านภาพลักษณ์ของรูปแบบการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย วิถีชีวิตและลักษณะขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม หากกล่าวถึง ปลาช่อน ต้องนึกถึงปลาช่อนแม่ลา จังหวัดสิงห์บุรี หรือโรตีสายไหม ก็เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่บริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางเป็นพื้นที่หลักที่มีการทำนาทำเกษตรกรรมมาแต่ช้านาน เป็นแหล่งอาหารพื้นฐานทั้งคนและสัตว์ สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดคือเป็นพื้นที่ที่มีการอพยพ และหมุนเวียนกันในเรื่องของระบบนิเวศท้องทุ่งนา เป็นแหล่งรวมความหลากหลายของชนิดพันธุ์นกทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพต่างๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ได้รับความสนใจจากกลุ่มนักดูนกที่ต้องการจำกัดระยะเวลาในการเดินทางไปประกอบกิจกรรมดูนกอีกแห่งหนึ่ง

จากศักยภาพของทรัพยากรในเชิงแหล่งท่องเที่ยว และคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังที่กล่าวข้างต้น บ่งบอกได้ว่า ทั้ง 4 จังหวัดบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท เป็นจังหวัดที่มีต้นทุนทางทรัพยากรที่ควรส่งเสริมให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพื้นที่เหล่านี้ยังขาดการเรีงร้อย เชื่อมโยงการจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นอัตลักษณ์ที่ควรนำมาเป็นจุดขายและสร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยว จังหวัดที่เป็นเมืองหลักจึงได้รับความนิยมและเลือกให้เป็นจุดหมายปลายทางหลักในการท่องเที่ยว (primary destination) แต่จังหวัดที่เป็นเมืองรองหรือจังหวัดข้างเคียง เช่น จังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง จึงเป็นเพียงแหล่งท่องเที่ยวทางผ่าน (secondary destination) ซึ่งผลที่ตามมา ก็คือ แนวโน้มที่ลดลงของจำนวนผู้มาเยือน และรายได้อันเกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระจายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดนั้นๆ

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการวางแผนการจัดการพื้นที่เพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการในรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ได้แก่ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (cultural heritage

tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) และการท่องเที่ยวโดยชุมชน (community-based tourism) ซึ่งพิจารณาจากต้นทุนทางทรัพยากรการท่องเที่ยว ภายใต้หลักการของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) โดยรวบรวมองค์ความรู้ การค้นคว้าวิจัยทั้งทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และการจัดการการท่องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณี การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดการทางด้านภูมิทัศน์ วัฒนธรรม และการจัดการผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและอาหารชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนประกอบในการจัดการเพื่อให้เกิดความสมดุลขององค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และนำมากำหนดเป็นแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวของ 4 จังหวัดบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลที่มีประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการด้านประสบการณ์การท่องเที่ยวที่พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณภาพชีวิต และการกระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่นต่อไป

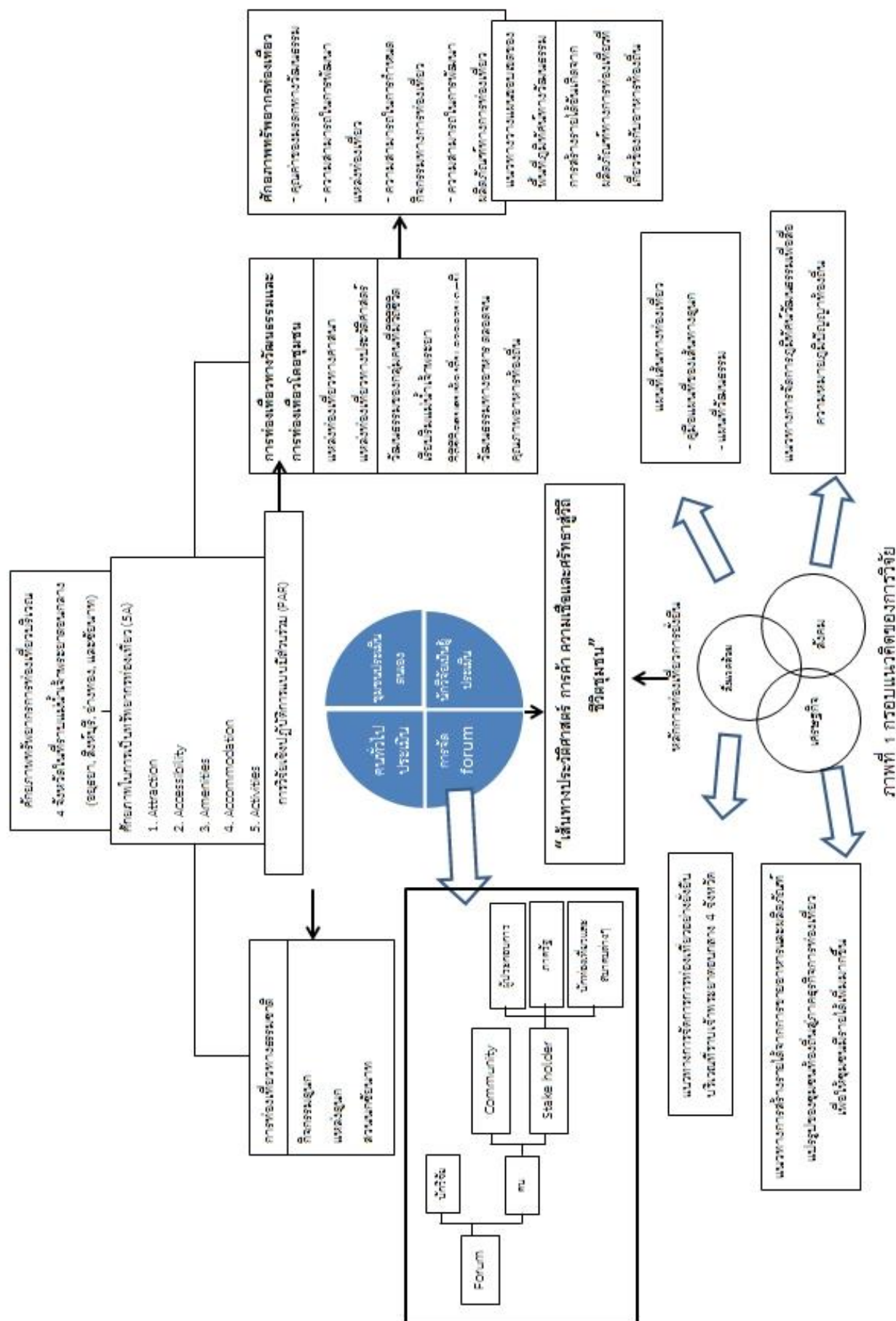
1.2 วัตถุประสงค์ของแผนงาน

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของทรัพยากรที่สำคัญต่างๆทั้งทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว ความหลากหลายทางชีวภาพของนก ภูมิทัศน์วัฒนธรรม ทั้งด้านบริบทชุมชน สภาพทางกายภาพ วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของพื้นที่ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัด
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ พร้อมวิเคราะห์ประเด็นโอกาสในการพัฒนาบริเวณที่ราบเจ้าพระยาตอนกลาง 4 จังหวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. เพื่อกำหนดแผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณที่ราบเจ้าพระยาตอนกลาง 4 จังหวัด ประกอบแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว

1.3 กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย

ปัจจัยเริ่มต้นในการเกิดกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวนั้น ต้องเริ่มที่การพิจารณาและเข้าใจในศักยภาพของทรัพยากรเริ่มต้นของพื้นที่ก่อน จึงจะสามารถกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวและสามารถจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ จึงวิเคราะห์ความพร้อมของศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวบริเวณ 4 จังหวัดในที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง อันประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท เป็นการวิเคราะห์ขั้นพื้นฐานในภาพรวมแต่ละจังหวัดของการวิจัยในครั้งนี้ จากองค์ประกอบในการเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว (5As) ได้แก่ 1) ความน่าสนใจและดึงดูดใจของสถานที่ (Attraction) 2) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (Amenity) 4) ที่พักและบริการ (Accommodation) 5) กิจกรรมต่างๆ (Activities) นอกจากนี้การวิจัยในครั้งนี้ยังมุ่งเน้นถึงการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ทำให้การท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดดังกล่าว ยังไม่ประสบความสำเร็จในแง่ของการทำให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้หลัก

ของกลุ่มจังหวัดเหล่านี้ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ผ่านกระบวนการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และการจัดประชุมสัมมนาร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนนักท่องเที่ยวและสมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น สมาคมจักรยาน สมาคมนักดูนก เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเชื่อมโยงแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ ภายใต้หลักความสมดุลขององค์ประกอบในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมเพื่อนำเสนอให้เป็น “เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ การค้า ความเชื่อและศรัทธาสู่วิถีชุมชน”

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเรื่ององค์ความรู้ การบูรณาการศาสตร์ด้านต่างๆ โดยเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) จากการใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (context analysis) สำหรับข้อมูลที่เกิดขึ้นได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการอภิปรายกลุ่มแบบมุ่งประเด็น (focus group discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการมาใช้ในการวิจัยจึงได้กำหนดระเบียบวิจัยดังนี้

1.4.1 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ

ทำการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งในด้านหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลาง แผนพัฒนาจังหวัดและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัด พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท ข้อมูลสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวและสถานการณ์การท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัด เป็นต้น รวมถึงศึกษาประวัติศาสตร์ ภูมิสถานของพระนครศรีอยุธยา ประวัติศาสตร์ไทยของ 4 จังหวัด ตลอดจนวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อค้นหาเค้าโครงหลักที่มีเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัดเพื่อการเชื่อมโยงให้เกิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกันได้

1.4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ

แผนงานวิจัยนี้ได้ทำการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นการกำหนดความเชื่อมโยงกันของโครงการวิจัยย่อยทั้ง 3 โครงการ โดยการกำหนดเค้าโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ ซึ่งทำโดยการกำหนดเรื่องราวของแต่ละ 4 จังหวัดบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นมา ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและความเชื่อ พร้อมทั้งวิเคราะห์ศักยภาพความพร้อมของทรัพยากรท่องเที่ยวในการพัฒนาการท่องเที่ยว จากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น นอกจากนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย ภายใต้ความสมดุลขององค์ประกอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แผนงานวิจัยนี้จึงมีการแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 โครงการย่อย ดังต่อไปนี้

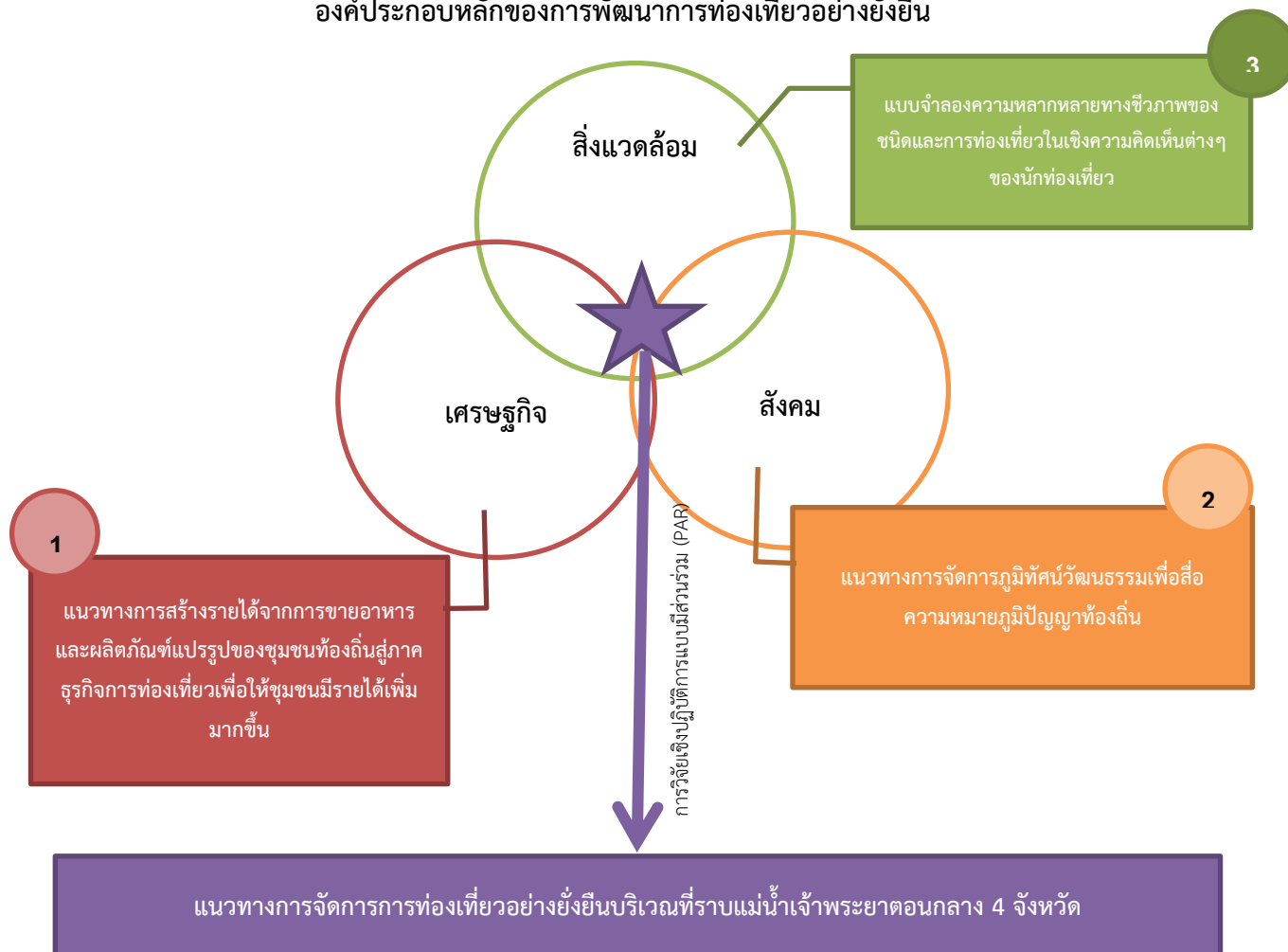
โครงการย่อยที่ 1 การพัฒนามาตรฐานอาหารและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนในเขตที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง

โครงการย่อยที่ 2 การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อสื่อความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง

โครงการย่อยที่ 3 การสำรวจความหลากหลายของนกในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางผ่าน 4 จังหวัด เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โดยแต่ละโครงการมีการเชื่อมโยงกันดังนี้

องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำอธิบายรูป: หมายเลข 1, 2, 3 ในรูป หมายถึง ผลลัพธ์ที่ได้จากโครงการวิจัยย่อยและการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลของโครงการวิจัยย่อยและแผนงานวิจัย

ภาพที่ 2 ความเชื่อมโยงของโครงการวิจัยย่อย

และในส่วนของการวิเคราะห์ประเด็นต่างๆในการพัฒนาการท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย เป็นวิธีการหลัก ดังนี้

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดงานเทศกาลท่องเที่ยวไทย สถานที่ต่างๆ โดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีจุดมุ่งหมาย แต่ไม่จำกัดและเฉพาะเจาะจงในเฉพาะบางเรื่องจากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งก็คือ ผู้ดำเนินงาน หน่วยงานต่างๆที่ร่วมจัดนิทรรศการ ผู้ประกอบการท้องถิ่นต่างๆ

ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม เช่น อิมแพคอารีนา เมืองทอง งานเทศกาลกินปลา จังหวัดสิงห์บุรี การสำรวจเส้นทางท่องเที่ยววิถีชุมชนไผ่ดำ อำเภอบางบาล จังหวัดอ่างทอง จัดโดยสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดอ่างทอง งานเจ้าพระยา-ป่าสักแฟร์ เป็นต้น

2) การสำรวจความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวและวางกรอบการวิจัยร่วมกันของคณะผู้วิจัย เรื่องการกำหนดเค้าโครงหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวบริเวณ 4 จังหวัดดังกล่าว ซึ่งแต่ละจังหวัดจะมีลักษณะและความโดดเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ที่สามารถนำมาเรียงร้อยเชื่อมโยง ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ศรัทธา และความเชื่อต่างๆของพื้นที่กับชุมชนใน 4 จังหวัดได้เป็นอย่างดี

3) สัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

3.1) ผู้ให้ข้อมูล (Key informants) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ หรือนักวิชาการที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความเชี่ยวชาญในการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ สรรพากรพื้นที่จังหวัดทั้ง 4 จังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ผู้ประกอบการต่างๆ และนักท่องเที่ยวที่ไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆในประเด็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวใน 4 จังหวัด และความต้องการของทุกภาคส่วน

3.2) การเลือกผู้ให้ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้หรืองานวิจัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหาร ชาวบ้านชุมชนตลาดเก่าต่างๆ และหน่วยงานที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้เป็นพื้นที่ศึกษา ซึ่งประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลอดจนความคิดเห็นต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน การพัฒนานโยบายการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวเพื่อตามรอยเรื่องเก่าเล่าอดีต ความต้องการต่างๆเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของทุกภาคส่วน และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน

3.3) วิธีการเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยข้อมูลจะถูกเก็บรวบรวมและใช้วิธีการจดบันทึกและถ่ายรูป

3.4) การวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึกจะเป็นการรวบรวมประเด็นต่างๆ ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก และนำมาตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของประเด็นคำถามที่กำหนด แล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content Analysis) เพื่อประกอบการสรุปผลในส่วนของการประชุมกลุ่มย่อยในแต่ละจังหวัดพื้นที่ศึกษา

4) การจัดประชุมกลุ่มย่อย (focus group)

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาสำหรับการประชุมกลุ่มย่อย ใช้หลักการดังนี้

4.1) หลักการจัดการและบริหารพื้นที่เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการที่ถือพื้นที่ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวใน 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท) เป็นฐานในการประสานการมีส่วนร่วมของทุกภาคที่เกี่ยวข้อง (Area – Function Participation) (AFP) โดยกำหนดพื้นที่ที่สามารถเป็นจุดศูนย์กลางของแต่ละจังหวัดในการระดมความคิดเห็นจากกลุ่ม

ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน และการร่วมกำหนดแผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้เทคนิคกระบวนการการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม (AIC for participatory planning) โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนา จดบันทึกประเด็นสำคัญให้ผู้ที่มาเข้าประชุมร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นต่างๆ

4.2) การแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนระหว่างหน่วยงานราชการ หน่วยงานภาคเอกชนและธุรกิจทางการท่องเที่ยวต่างๆ ในการพัฒนาและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

4.3) แนวคิดในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (Community empowerment) ที่มุ่งเสริมสร้างความสามารถของผู้นำชุมชน กลุ่มบุคคล กลุ่มแม่บ้าน ในการจัดการการท่องเที่ยวใน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท)

4.4) แนวคิดในการส่งเสริมและกระตุ้นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของ 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท) ผ่านองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom)

4.5) การสร้างความตระหนัก และจิตสำนึกชุมชนรวมถึงผู้มาเยือนต่อการอนุรักษ์คุณค่าทางประวัติศาสตร์ สุนทรียภาพ และคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของ 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท)

4.6) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชนบท (Rural Tourism Development)

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวหลักทั้งประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นของกลุ่ม 4 จังหวัดในบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท โดยเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตดั้งเดิมที่มีการถ่ายทอดเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือมีการเปลี่ยนแปลงน้อย หรือมีการเปลี่ยนแปลงแต่ไม่ทำลายความรู้สึกดั้งเดิมของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งโบราณสถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือวิถีชีวิตชุมชนเก่าริมแม่น้ำเจ้าพระยา ชุมชนตลาดคู้สำเภา จังหวัดชัยนาท หรือชุมชนวัดไชโยวรวิหาร เป็นต้น

1.5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเพื่อวางแผนจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเพื่อกำหนดการนำเสนอเอกลักษณ์ของศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวที่โดดเด่นในการนำมาเป็นจุดขายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ 4 จังหวัดบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งถูกมองว่าเป็น กลุ่มจังหวัดรองทางการตลาดการท่องเที่ยว ดังนั้น ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ จึงมีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยเน้นการเชื่อมโยงเรื่องราวเพื่อประกอบการออกแบบเส้นทาง

ท่องเที่ยวใน 4 จังหวัดจากการดึงดูดเด่นในการเป็นเมืองประวัติศาสตร์ เมืองแห่งเรื่องเล่า และเมืองแห่งวิถีชุมชนภาคกลางเพื่อเพิ่มปริมาณอุปสงค์ของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยในชุดโครงการนี้ ประกอบด้วย ชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว วัฒนธรรมจังหวัด และกลุ่มสมาคมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในทุกองค์ประกอบเพื่อเป็นการบูรณาการการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.6 พื้นที่วิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ทำการเก็บข้อมูลการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลัก บริเวณ 4 จังหวัดที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ประกอบด้วย จังหวัดอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท ที่มีประวัติศาสตร์ และเรื่องราวเล่าขานในอดีตที่ปรากฏเป็น ลายลักษณ์อักษรที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตที่มีความเชื่อมโยงกันกับแม่น้ำเจ้าพระยา ชัยนาท ที่สอดคล้องกับเค้าโครงหลัก (theme of tourism route) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในบริเวณ 4 จังหวัดในที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง และอยุธยา อีกทั้งหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการในบริเวณจังหวัดในที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง เช่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำเอาข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านการเดินทาง ที่พัก กิจกรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมนำไปสู่การเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน ซึ่งเน้นที่การให้ความสำคัญกับทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่เดิมแล้วนำมาบูรณาการกัน เพื่อก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจและเกิดคุณค่าสามารถสร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืน โดยคณะผู้วิจัยมีแนวทางในการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ผลการวิจัย หรือองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสู่สาธารณชนโดยการเผยแพร่ การประชุมกลุ่มย่อย และได้เป็นแผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแก่หน่วยงานที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดต่างๆในที่ราบเจ้าพระยาตอนกลาง และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

1.8 นิยามศัพท์

1) กลุ่มจังหวัดรองบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง หมายถึง จังหวัดอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท โดยคัดเลือกจากการประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยว และความนิยมของนักท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2555 – 2559) โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งจังหวัดที่ติดแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวไม่ค่อยตัดสินใจให้เป็นจุดหมายปลายทางหลัก (primary destination) มี 4 จังหวัด คือ จังหวัดอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท

2) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ หมายถึง การจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ที่มีการวางแผนและจัดการควบคู่กันไปทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านจิตสำนึกชุมชน และยังมีการบูรณาการกับ 4 กลุ่มประชากร ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยวที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ปรากฏในแต่ละจังหวัด

3) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คำนึงถึงคุณสมบัติขององค์ประกอบของทรัพยากรและบริบทแวดล้อมในลักษณะองค์รวมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

4) เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC for participatory planning) หมายถึง ทฤษฎีและการบริหารจัดการที่พัฒนาขึ้นมาใหม่มีกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ร่วมกันจากการปฏิบัติจริงด้วยความรักหรือการเห็นคุณค่าซึ่งกันและกันจึงสามารถเกิดพลังสร้างสรรค์เพียงพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้โดยคำนึงถึงมิติทางสังคมจิตวิทยาศาสตร์และการบริหารจัดการ

1.9 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.9.1 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวจัดเป็นหนึ่งอุตสาหกรรมที่นำมาซึ่งมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม การพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของการอนุรักษ์ เป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจมากในปัจจุบัน นั่นคือ การสนับสนุนให้เกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด ในขณะที่เดียวกันกระบวนการใช้สอยทรัพยากรนั้นต้องไม่ส่งผลกระทบต่อความดั้งเดิมของทรัพยากรหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่น้อยที่สุด ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการเดียวกันกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่ง ห้าหาญ (2555) ได้อ้างถึงกรมพัฒนาชุมชน (2545) ไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะต้องครอบคลุมหลักการหลัก 3 ประเด็น คือ 1) การประเมินค่าสิ่งแวดล้อม คือ การให้ความสำคัญต่อความเสี่ยงในการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศธรรมชาติ 2) การขยายมิติของกาลเวลา กล่าวคือ ยังคงมุ่งเน้นในเรื่องความตระหนักต่อผลกระทบอันจะเกิดขึ้นต่อพื้นที่ ตลอดจนชุมชนท้องถิ่นและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่วนการวางแผนการท่องเที่ยวหรือการกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแต่ละพื้นที่อาจกำหนดช่วงเวลาในระยะเวลาของแผนเป็นระยะสั้น (5ปี) หรือระยะยาว (10 ปี) แต่อย่างไรก็ตามต้องมองไปถึงอนาคตของอนุชนรุ่นต่อไปด้วย 3) ความเสมอภาคและความยุติธรรม การพัฒนาเน้นเป้าหมายหลักในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มชนในสังคม แต่ต้องได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงในทุกภาคส่วน กระบวนการเริ่มต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยว สิ่งที่ต้องพิจารณาเป็นลำดับแรกก็คือ การรู้ตัวตนและรู้ศักยภาพของพื้นที่ นั้นหมายถึง การวิเคราะห์ความโดดเด่นและอัตลักษณ์ของพื้นที่ในการจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือการพัฒนาต่อยอดการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิผลและนำมาซึ่งรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น ต้องเริ่มต้นจากการศึกษาฐานทรัพยากรท่องเที่ยวก่อน ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละประเภทก็มีศักยภาพ หรือความพร้อมในการตอบสนองการพัฒนาการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ซึ่งองค์ประกอบที่เอื้อใน

การส่งเสริมประสิทธิภาพและความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวของทรัพยากรท่องเที่ยว ควรมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประเภท (5As) (ทศพล, 2553; การท่องเที่ยวแห่งออสเตรเลีย, 2554) ดังนี้

1) แหล่งท่องเที่ยว (attractions) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่โดดเด่น เช่น เกาะสิมิลัน ที่มีความสวยงามของระบบนิเวศท้องทะเลและปะการังหลากสี หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เช่น จังหวัดอยุธยา ซึ่งแสดงถึงความเป็นมาประวัติศาสตร์ของสยามประเทศ ตลอดจนการท่องเที่ยวชนบทเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ตลาดเก่าคู่งสำเภา จังหวัดชัยนาท เป็นต้น

2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibility) ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการทางด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง (destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (attraction) ได้อย่างสะดวก รวดเร็วและมีความปลอดภัย

3) ที่พักแรม (accommodation) ได้แก่ รีสอร์ท โรงแรม ที่พักแรมประเภทต่างๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก (facilities) ในระดับต่างๆ ที่สามารถตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้ทุกระดับ

4) สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ (amenity) สิ่งที่เป็นอย่างยิ่งสำหรับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนจากต่างถิ่นทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ก็คือ สิ่งจำเป็นต่างๆที่สามารถตอบสนองความต้องการของชีวิต ความต้องการที่พักอาศัย อาหาร การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในการเดินทาง ได้แก่ ที่พัก ร้านค้าและเครื่องดื่ม สถานบริการต่างๆ เช่น ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด หรือสถานที่ประกอบกิจกรรมนันทนาการต่างๆ

5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (activity) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นกัน เนื่องจากในปัจจุบันมีทางเลือกในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น และหากผู้มาเยือนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมต่างๆในแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ หรือได้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรท่องเที่ยวโดยตรง ยิ่งทำให้เกิดความประทับใจและรู้สึกมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการมาเยือนของนักท่องเที่ยว เช่น การร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน หรือชุมชนท้องถิ่นที่ดูแลแหล่งเที่ยวนั้นๆ การร่วมในประเพณีต่างๆ เช่น เทศกาลยายดอกไม้ จังหวัดสิงห์บุรี หรือการพักผ่อนและใช้ชีวิตตามกิจกรรมของคนในท้องถิ่น เช่น การเกี่ยวข้าว การดำนา การร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญต่างๆ

ดังนั้นไม่ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวใดๆ สิ่งที่น่าเป็นห่วงและต้องคำนึงถึงควบคู่ไปกับผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ใดๆ ก็คือ ผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์ทรัพยากรท่องเที่ยวอาจเป็นการใช้ประโยชน์โดยตรงและจากการบริการที่เกี่ยวข้อง การตระหนักถึงความสำคัญและเกิดความรู้สึกห่วงหาญต่อทรัพยากรท่องเที่ยวที่ควรค่าแก่การรักษาให้อนุชนรุ่นหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกลักษณ์ของวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ที่สืบเนื่องมาตั้งแต่ครั้งอดีต และจากความเป็นมรดกทางสังคม เป็นสิ่งที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีตและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาคุณค่าของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่

ซึ่งเรียกได้ว่า เป็นจุดเสริมศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หรือแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ต่างๆ เพื่อประโยชน์ในแง่การพัฒนาในด้านต่างๆ ตลอดจนการเปิดโอกาสและการกระจายประโยชน์สู่กลุ่มคนในระดับชาวบ้านหรือชุมชนท้องถิ่นได้

1.9.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน

ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวไม่ได้จำกัดวงแคบแค่เรื่องของงานนันทนาการ เนื่องจากในปัจจุบันเกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยนักจัดการการท่องเที่ยวต่างพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆโดยดึงเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวและศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวมาเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นๆ ซึ่งในปัจจุบันนอกจากการแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภทหลักตามทรัพยากรท่องเที่ยว นั่นคือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เมื่อมีการกำหนดแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆตามทรัพยากรหลักของแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งที่ส่งผลถึงการบูรณาการศาสตร์ด้านต่างๆกับองค์ความรู้หลักในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้มุมมองในด้านแนวคิดและหลักการต่างๆที่นำมาสู่แนวทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ยกตัวอย่างเช่น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ก็ต้องมีการบูรณาการศาสตร์ด้านต่างๆ เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ การรวมองค์ความรู้ระหว่างการท่องเที่ยวกับศาสตร์ทางด้านประวัติศาสตร์ที่จะทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละยุคสมัยที่สามารถนำมากำหนดเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกิดการศึกษาเรียนรู้ เพื่อการเปรียบเทียบความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในแต่ละภูมิภาค นอกจากนั้นการบูรณาการองค์ความรู้ทางด้านจิตวิทยา ก็สามารถทำให้ทราบถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมของนักท่องเที่ยว (ฉลองศรี, 2555) เพื่อที่นักจัดการพื้นที่สามารถบริหารจัดการและเตรียมพร้อม ตลอดจนสามารถจัดการด้านผลกระทบอันเกิดขึ้นกับพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

ในการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการนั้น นอกจากการบูรณาการศาสตร์ต่างๆที่เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ หลักการ แนวคิดและทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และอื่นๆ ยังเป็นมีการบูรณาการในรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งรวมไปถึงความรู้ลึกสำนักต่อสถานที่ด้วยการท่องเที่ยวสามารถหล่อหลอมคนที่ต่างถิ่น วัฒนธรรม ต่างชาติ ต่างภาษามารวมในแหล่งท่องเที่ยวใด แหล่งท่องเที่ยวหนึ่งเพื่อมาใช้ประโยชน์ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไปตามแต่ละปัจเจกบุคคล การบูรณาการอย่างยั่งยืนนั้นหลักสำคัญที่ควรคำนึงถึงเป็นลำดับต้นก็คือ ต้องมีการจัดองค์ความรู้ที่มาผสมผสานกันอย่างเป็นระบบ จึงจะส่งผลไปสู่การวางแผนพัฒนาแบบผสมผสาน (Integrative planning) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดี หมายถึง การประสานงานในด้านต่างๆ ต้องมีความเหมาะสมกับศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว ข้อจำกัด ปัญหา และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนบริบทของสิ่งแวดล้อมและ

ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายถึง การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับหรือข้อจำกัดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วย (ปิยวรรณ, 2551)

โดยสรุปแล้วนั้น การจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ คือ การจัดการและจัดสรรตั้งแต่ต้นทุนทางทรัพยากร บุคลากร กระบวนการจัดการ องค์ความรู้ในศาสตร์ด้านต่างๆที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นของทุกภาคส่วนและปัจจัยต่างๆ โดยทำให้เกิดการประสานงานร่วมกันอย่างสอดคล้องกลมกลืนกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ และให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นแนวคิดหลักของการท่องเที่ยวทุกรูปแบบซึ่งมีจุดเริ่มต้นมาจากองค์การสหประชาชาติ (UN) ได้จัดการประชุมสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2515 (Theobald, 1994) กล่าวคือ เป็นการท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ นอกจากนั้นยังมีการคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ต่อไปถึงอนุชนรุ่นหลัง เป็นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคม ตามที่ World Tourism Organization (1998) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีดังนี้

1. มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติ (carrying capacity) ในการทดแทนฟื้นฟู ให้สามารถผลิตและให้บริการต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ถดถอยหรือเสื่อมโทรม ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (local participation)
2. มีการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น
3. ให้ประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าต่อนักท่องเที่ยว (quality of experience)
4. ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต (education and understanding)
5. เน้นการออกแบบกลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและวัสดุในท้องถิ่น (local Architecture and local material)
6. การผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (Integration of sustainable tourism to local, and nation plans)
7. เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานในการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ (information and monitoring)

แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้มีจุดเริ่มต้นมาการประชุมสหประชาชาติที่จัดโดยองค์การสหประชาชาติ (UN) ในปี พ.ศ.2515 แต่ก็ได้มุ่งเน้นที่การพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับสิ่งแวดล้อม ต่อมากรอบแนวคิดของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนถูกนำมาใช้ต่อยอดเพื่อใช้ในการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่เน้นเพียงแค่การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือเพื่อธรรมชาติเพียงอย่างเดียว โดย Swarbrooke (1999) ได้มุ่งเน้นการพัฒนาที่สมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์

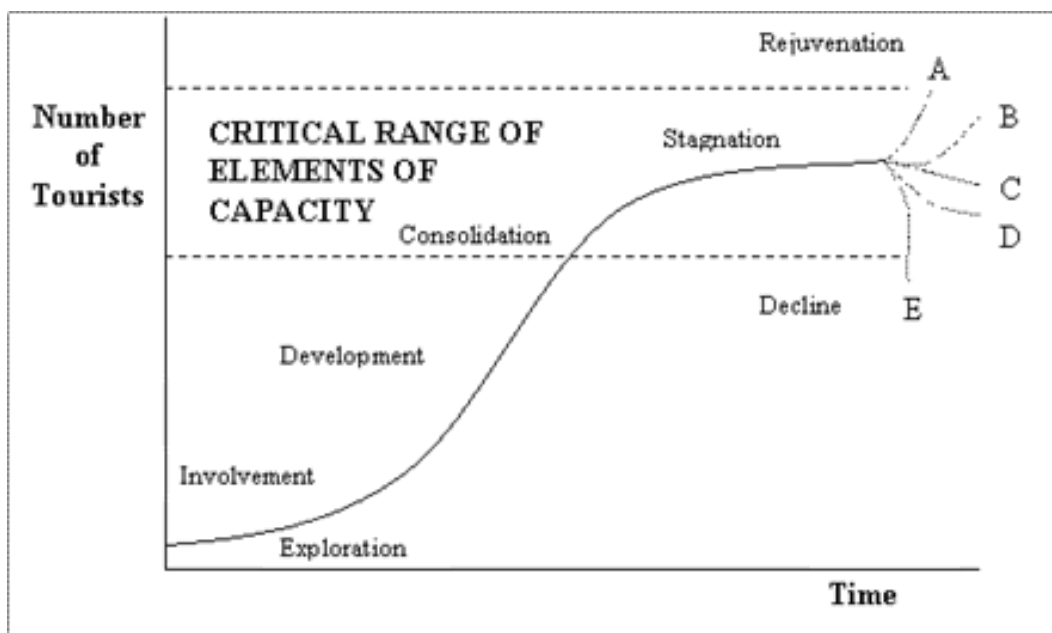
มรดกทางวัฒนธรรม โดยแนวคิดนี้ได้ถูกเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน หลักการพัฒนาที่สำคัญของ Swardbrooke (1999) นั้นเน้นที่การพัฒนาควบคู่กันไประหว่างการเติบโต และการรักษามูลค่าทางวัฒนธรรม โดยแนวคิดนี้ จะเน้นการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตชุมชนซึ่งรวมถึงด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรจะคำนึงถึงคุณค่าและมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสำคัญ ไม่ควรมองเป็นเพียงผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว แต่ควรพิจารณาในเรื่องการอนุรักษ์มรดกของประเทศที่ควรค่าไว้ให้คงอยู่ตลอดไป (กาญจนา, 2556)

ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ แหล่งท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมซึ่งมีความสอดคล้องตามภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวของสภาพแวดล้อมของพื้นที่ตามกลุ่มคลัสเตอร์ที่จำแนกโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จังหวัดอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิตต่างๆ นอกจากนี้ยังมีความสำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างวิถีชีวิตในอดีต ดังนั้นภาพที่จะสะท้อนให้ทั้งคนในท้องถิ่นและคนทั่วไปเล็งเห็นคุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดดังกล่าว จึงควรที่จะต้องกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความรู้สึกลำบากต่อสถานที่หรือความรู้สึกถึงความเป็นมา ความสำคัญ ที่สามารถมองเห็นภาพในอดีตที่ปรากฏผ่านร่องรอยทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ในครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาอย่างไม่แตกพ่าย จนต่อมาเปลี่ยนเป็นยุคแห่งการพัฒนาสู่ยุคโลกาภิวัตน์ก็ต้องผ่านช่วงเวลาวิถีชีวิตของชุมชนเก่า ดำเนินเรื่องราวในเรื่องของความเชื่อความศรัทธาที่ยังสามารถพบเห็นเป็นรูปแบบของการปฏิบัติเป็นขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรม นอกจากนั้นสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นยุคสมัยใดก็ตามนั่นคือ วิถีชีวิตที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 ที่สำคัญของการดำรงชีวิตที่สะท้อนให้เห็นในรูปของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว เช่น วัฒนธรรมอาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงคือ การอนุรักษ์และการพัฒนามรดกทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม ให้คงอยู่ต่อไป เพราะนอกจากความเป็นอัตลักษณ์ของภูมิภาคของท้องถิ่นและประเทศแล้วยังมีคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ขาดิพันธุ์วิทยา และมานุษยวิทยา อีกทั้งยังสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และประเทศผ่านกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวได้ ดังนั้น การจัดการเพื่อรักษาความสมดุลของทรัพยากร สังคม และเศรษฐกิจของการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนผ่านการบูรณาการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ มิได้หมายถึงเพียงแค่การบูรณาการองค์ความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพียงอย่างเดียว แต่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการในที่นี้ยังหมายรวมถึง การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคจนถึง

ระดับประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การสร้างรายได้อันเกิดจากการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนนั้นต้องเป็นไปอย่างมีระบบ มีความสอดคล้องและสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เริ่มจากการกำหนดนโยบายการวางแผน การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐ ที่จะต้องมุ่งส่งเสริมยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทางการท่องเที่ยว อันประกอบไปด้วย การพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านการบริหาร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว การพัฒนาระบบมาตรฐานความปลอดภัย การพัฒนาตลาดและประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องเป็นธรรมเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อันจะนำมาซึ่งการยอมรับของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคท้องถิ่น ให้ทุกฝ่ายเป็นรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของร่วมกัน เกิดความตระหนัก ห่วงเหิน และภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการผลักดัน ส่งเสริม และสนับสนุน อันนำมาซึ่งการพัฒนาความรู้สู่ชุมชน เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไปสู่การสร้างตัวแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและท้องถิ่นและการปฏิบัติการบริหารจัดการต้องคำนึงถึงความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ การจัดการการท่องเที่ยวจึงจะนำไปสู่การอยู่ดีมีสุขและความพึงพอใจของทุกฝ่าย มีการจัดการท่องเที่ยวโดยมีการวางแผนยุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน เน้นจุดสำคัญว่าจะจะเป็นไปในแนวทางใดที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น โดยคำนึงถึงการรักษาความสมดุลระหว่างรายได้กับการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์และการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (ทักษิณ และคณะ, 2556)

1.9.3 แนวคิดวงจรชีวิตของจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว (The Destination Life Cycle)

จุดหมายปลายทางท่องเที่ยวนั้นเปรียบเสมือนสินค้าอื่นๆ ทั่วไปที่มีวงจรชีวิต Butler (1980) ได้นำเสนอรูปแบบวงจรจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง โดยกล่าวถึงวิวัฒนาการของจุดหมายปลายทางในระดับต่าง ๆ เริ่มจาก การค้นพบ (Exploration) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ถูกค้นพบโดยนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ และยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และความรู้และทักษะของคนในท้องถิ่นที่จะเข้ามาให้บริการและบริหารจัดการการท่องเที่ยวและมีวิวัฒนาการไปสู่วงจรการพัฒนา (Development) เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาค้นพบและรู้จักจุดหมายปลายทางแห่งนี้เพิ่มมากขึ้น ก็จะมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่อย่างกว้างขวางรวมทั้งมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จากจุดนี้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาก็จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนถึงจุดที่ทางทฤษฎีเรียกว่าเกินขีดความสามารถในการรองรับและเกิดการชะลอตัว (Stagnation) ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับขีดจำกัดของสิ่งแวดล้อมและทางสังคมโดยทั่วไปแล้วการพัฒนาจากจุดค้นพบและจุดที่การท่องเที่ยวชะลอตัวมักเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยสามารถสังเกตได้จากการเติบโตของเส้นโค้งแบบ Exponential ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 วงจรชีวิตจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว

ที่มา : Hypothetical Evolution of a Tourist Area (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง, ม.ป.ป. ดัดแปลงมาจาก Miller and Gallucci, 2004)

วิวัฒนาการของจุดหมายปลายทางหลังจากจุดที่เรียกว่า การชะลอตัว (Stagnation) นั้นสามารถแปรเปลี่ยนได้ใน 5 ทิศทาง โดยแสดงในเส้นประ A – E ในภาพที่ 3 ซึ่งเป็นผลมาจากตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

- ทิศทาง A และ B มุ่งไปสู่การปรับตัวที่เพิ่มศักยภาพให้กับจุดหมายปลายทาง (Rejuvenation) คือการพัฒนาที่นำเอาเทคนิคและกลยุทธ์การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เข้ามาใช้หรือการยกระดับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้มีการเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับของจุดหมายปลายทางนั้น ๆ

- ทิศทาง C และ D มุ่งไปสู่การพัฒนาที่เป็นไปอย่างไม่ยั่งยืน จุดหมายปลายทางมีสภาพแวดล้อมที่มีความหนาแน่น แออัด มีสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ที่เป็นมลภาวะทรัพยากร การท่องเที่ยวมีสภาพที่เสื่อมถอยเกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมส่งผลให้ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเริ่มลดลงและนักท่องเที่ยวเริ่มลดจำนวนลงด้วยเช่นกัน

- ทิศทาง E เป็นทิศทางที่จุดหมายปลายทางเข้าสู่สถานการณ์ที่เป็นวิกฤติ คือ เกิดการเสื่อมถอยของแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติและสังคมในชั้นรุนแรง ทศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อจุดหมายปลายทางเป็นไปในเชิงลบ และอาจไปถึงขั้นที่ต้องกลายเป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวราคาถูก (Cheap Destination) ไปในที่สุด

การศึกษาหรือการวิเคราะห์อุปสงค์ท่องเที่ยวเพื่อตอบโจทย์ในการกำหนดเส้นทางที่มีการกำหนดจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนนั้น หมายถึง การศึกษาแนวโน้มการขยายตัวของการท่องเที่ยว เช่น การคาดการณ์จำนวน/รูปแบบนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยใช้วิธีการคาดเดา (Prediction) การประมาณการ (Estimation) หรือ การพยากรณ์ (Forecasting) ซึ่งมีวิธีการและรูปแบบการวิเคราะห์อุปสงค์ (Demand Model) อยู่หลายวิธี ซึ่งการเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการศึกษารวมทั้งฐานข้อมูลเดิมที่มีอยู่ที่สามารถนำมาใช้เป็นปัจจัยนำเข้า (Data Inputs) ในการวิเคราะห์ อาทิเช่น การตัดสินใจจากผู้เชี่ยวชาญ (Delphi data) การศึกษาจากข้อมูลที่ผ่านมา (Time Series Methods) หรือการใช้รูปแบบการวิเคราะห์โดยใช้ตัวแปรที่สำคัญ (Structural Model) เช่น ขนาดของประชากร (Population Size) ระยะทางของตลาด (Distance to market) ระดับของรายได้ (Income Levels) และการวิเคราะห์คุณภาพและการแข่งขัน (Measures of quality) ผลที่เกิดจากการศึกษาอุปสงค์ท่องเที่ยวจะสามารถทำให้เราทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของจำนวน/รูปแบบนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าในพื้นที่ซึ่งมีปัจจัยมาจากการเปลี่ยนแปลงราคา การประชาสัมพันธ์ การแข่งขัน การพัฒนาคุณภาพหรือการเพิ่มจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่รองรับนักท่องเที่ยว หรือปัจจัยการปรับเปลี่ยนทางอุปสงค์อื่นๆ (Demand Shifters)

ในขณะที่การศึกษาระบบจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวนั้น เป็นการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในมิติต่าง ๆ ที่อยู่ภายในระบบที่ช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน การศึกษาระบบการท่องเที่ยวเป็นการพิจารณาถึงสภาพและการเปลี่ยนแปลงของการท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงระบบย่อยและองค์ประกอบ หน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบและนอกจากจะมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวในทางอ้อมแล้วยังอาจได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป โดยต้องพิจารณารวมไปถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วย ได้แก่ ระบบนิเวศวิทยานบนบก ในน้ำและในอากาศ สภาพภูมิอากาศ ชุมชน กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในพื้นที่ ระบบการบริหาร ระบบการปกครองพื้นที่ท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งสิ่งแวดล้อมนอกระบบเหล่านี้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอีกด้วย องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ๆ คือ

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resources) อันประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อาทิเช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นตลอดจนวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Services) ได้แก่ การบริการเพื่อการท่องเที่ยวต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ที่มีผลเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่

3) ตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market) เป็นส่วนของอุปสงค์ (Demand) ในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว การตลาดอาจพิจารณาได้ทั้งตัวนักท่องเที่ยวเอง กิจกรรม รูปแบบหรือกระบวนการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ระบบการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมนี้จะเป็นตัวแบ่งกลุ่มปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับให้ชัดเจนเป็นสัดส่วนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ได้แบ่งบทบาทหน้าที่ต่อการท่องเที่ยว (Tourism Function) เป็นด้านอุปสงค์ (Demand) อุปทาน (Supply) ทรัพยากร (Resource) รองรับผลกระทบ (Impact) และมีผลต่อการท่องเที่ยว (Effect)

1.9.4 แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC for Partipatory Planning)

กระบวนการ A-I-C เป็นกระบวนการบริหารจัดการที่พัฒนาขึ้นมาใหม่มีกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ร่วมกันจากการปฏิบัติจริง เป็นการประชุมที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อจัดทำแผนโดยเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยน ความรู้ประสบการณ์ นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ ถึงสภาพปัญหา ความต้องการข้อจำกัด และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลัง สมอบในการศึกษา วิเคราะห์พัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา เกิดการตัดสินใจร่วมกัน เกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น กระบวนการ A-I-C จะช่วยให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจร่วมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานสร้างการยอมรับความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่ตนมีส่วนร่วมกระบวนการพัฒนาชุมชนจึงเกิดความต่อเนื่องและก่อให้เกิดความสำเร็จสูง ซึ่งพบว่า (กรมพัฒนาชุมชน, ม.ป.ป.; ประเวศ, 2535) โดยกระบวนการ A-I-C มีขั้นตอนสำคัญคือ

1. ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation : A)

คือขั้นตอนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน แสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตย ยอมรับในความคิดของเพื่อนสมาชิก โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็น และแบ่งเป็น 2 ส่วน

A1 : การวิเคราะห์สภาพการของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ในปัจจุบัน

A2 : การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์ อันเป็นภาพพึงประสงค์ในการพัฒนาว่าต้องการอย่างไร โดยการวาดภาพมีความสำคัญคือ

(1) การวาดภาพจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถสร้างจินตนาการ คิด วิเคราะห์ จนสรุปมาเป็นภาพ และช่วยให้ผู้ไม่ถนัด ในการเขียนสามารถสื่อสารได้

(2) ช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมคิดและพูด เพื่ออธิบายภาพซึ่งตนเองวาด นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุม อื่นๆ ได้ซักถามข้อมูลจากภาพ เป็นการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน และกระตุ้นให้คนที่ไม่ค่อยกล้าพูด ให้มีโอกาสนำเสนอ

(3) การรวมภาพของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นภาพรวมของกลุ่ม จะช่วยให้มีความง่ายต่อการรวบรวมแนวคิดของผู้เข้าร่วม ประชุม และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของภาพ(ความคิด) และส่วนร่วมในการสร้างภาพพึงประสงค์ของกลุ่ม

(4) จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการประชุมให้มีความสุข และเป็นกันเอง ในบางครั้งผู้เข้าร่วมประชุม มักมองว่าการ วาดภาพเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้นวิทยากร กระบวนการจำเป็นต้องสร้าง

ความเข้าใจ และนำเกมต่างๆ เกี่ยวกับการ วางแผน การละลายพฤติกรรมกลุ่ม หรือ การวาดภาพเพื่อ การแนะนำตนเอง หรือวาดภาพสิ่งที่ตนเองชอบ ไม่ชอบ มาใช้อุ่นเครื่องเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของ ผู้เข้าร่วมประชุม

2 ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I)

คือขั้นตอนการหาวิธีการและเสนอทางเลือกในการพัฒนา ตามที่ได้สร้างภาพพึงประสงค์ หรือที่ได้ ช่วยกันกำหนด วิสัยทัศน์ (A2) เป็นขั้นตอนที่จะต้องช่วยกันหามาตรการ วิธีการ และค้นหาเหตุผลเพื่อกำหนด ทางเลือกในการพัฒนา กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรม และจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมหรือโครงการ โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

I1 : การคิดเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามภาพพึงประสงค์

I2 : การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม โครงการ โดย

(1) กิจกรรม หรือโครงการที่หมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่นทำเองได้เลย

(2) กิจกรรมหรือโครงการที่บางส่วนต้องการความร่วมมือ หรือการสนับสนุนจากองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่ร่วมทำงานสนับสนุนอยู่

(3) กิจกรรมที่หมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ไม่สามารถดำเนินการได้เอง ต้องขอความร่วมมือ เช่น ดำเนินการจากแหล่งอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน

3. ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C)

คือยอมรับและทำงานร่วมกันโดยนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ มาสู่การปฏิบัติ และจัดกลุ่ม ผู้ดำเนินการ ซึ่งจะรับผิดชอบโครงการ โดยขั้นตอนกิจกรรมประกอบด้วย

C1 : การแบ่งความรับผิดชอบ

C2 : การตกลงใจในรายละเอียดของการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติ

นอกจากนี้ผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุมคือ

(1) รายชื่อกิจกรรม หรือโครงการที่กลุ่ม องค์กรชุมชนดำเนินการได้เอง ภายใต้ ความรับผิดชอบ และเป็นแผนปฏิบัติการ ของหมู่บ้าน ชุมชน

(2) กิจกรรม โครงการที่ชุมชน หรือองค์กรชุมชน เสนอขอรับการส่งเสริม สนับสนุนจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐที่ทำงาน หรือสนับสนุนชุมชน

(3) รายชื่อกิจกรรม โครงการที่ชาวบ้านต้องแสวงหาทรัพยากร และประสานงาน ความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือต่างๆ ทั้งจากภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

ความสำคัญของกระบวนการ A-I-C

การพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการเปิดโอกาสให้บุคคล และผู้แทนของกลุ่มองค์กร ต่างๆ ที่อยู่ใน ชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน ร่วม ตัดสินใจอนาคตของชุมชน ร่วมดำเนินกิจกรรมการพัฒนา และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น กระบวนการ

A - I - C จะช่วยให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วม ในการวางแผนและการตัดสินใจ ร่วมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงาน สร้างการยอมรับ ความรับผิดชอบในฐานะ สมาชิกของชุมชน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่ตนมีส่วนร่วม กระบวนการพัฒนาชุมชน จึงเกิดความต่อเนื่อง และก่อให้เกิดความสำเร็จสูง

จากประสบการณ์ในการพัฒนามีข้อสรุปที่ได้จากการนำเอากระบวนการ ประชุมนี้มาใช้ ซึ่งพบว่า

(1) กระบวนการ A-I-C ช่วยให้ประชาชนและกลุ่มองค์กรต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วม มีความกระตือรือร้น ในการเข้าร่วมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น

(2) การวางแผนแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้แทนกลุ่มต่างๆ ประชาชนโดยเฉพาะผู้รู้ กลุ่มคนจน ผู้ด้อย โอกาส ผู้หญิง และเยาวชน เข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด กำหนดแนวทางการพัฒนา และจัดสรรทรัพยากร การมีส่วนร่วม ในกิจกรรม และเสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการรวมพลังเชิงสร้างสรรค์

(3) ประชาชน กลุ่มองค์กรต่างๆ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของทั้งกิจกรรม โครงการ ผลของการพัฒนา และความเป็น เจ้าของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดความมีพลัง รู้ถึงศักยภาพในการพึ่งตนเอง

(4) องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนเรียนรู้ที่จะเข้าร่วมมือกันในการพัฒนาอย่างประสานสอดคล้อง

นับได้ว่ากระบวนการ A-I-C ช่วยให้เกิดการระดมแนวคิดที่สร้างสรรค์ มีส่วนร่วม และเสริมพลังของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาและจัดการพื้นที่ได้อย่างมีการบูรณาการร่วมกันอย่างมาก ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการนำเทคนิค A-I-C มาใช้ในการวิเคราะห์แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณ 4 จังหวัดที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง จะช่วยให้เกิดการระดมความคิดในการพัฒนาแผนอย่างเป็นระบบ และเป็นขั้นตอนที่ช่วยให้สามารถระดมปัญญาและความสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวชุมชนท้องถิ่น มาเป็นแนวคิดหลักที่ตรงตามความต้องการ ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มุมมอง เปิดโอกาสในการคิด และนำสิ่งที่ได้จากการสังเคราะห์ความคิดมาเป็นแนวทางในการวางแผนและกำหนดทิศทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการกับทุกภาคส่วนได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 2

ข้อค้นพบของการวิจัย

ข้อค้นพบของการวิจัยในครั้งนี้แยกตามรายประเด็นที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่สอดคล้องตามการกำหนดการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวตามเค้าโครงหลักและข้อค้นพบที่เกิดจากการเชื่อมโยงในเชิงบูรณาการองค์ความรู้ระหว่างโครงการย่อยทั้ง 3 โครงการ มีดังนี้

2.1 ผลการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญต่างๆทั้งทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัด

หากมองในภาพรวมถึงความสำคัญและลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่ปรากฏในปัจจุบัน และเทียบสัดส่วนใน 4 จังหวัดบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง อันได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท ก็จะเห็นภาพธุรกิจท่องเที่ยวที่เฟื่องฟูเฉพาะในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่อีก 3 จังหวัดที่เหลือจะเป็นเพียงแค่จังหวัดทางผ่านไปยังจังหวัดอื่นๆ แต่ในความเป็นจริง ทรัพยากรท่องเที่ยวทั้ง 3 จังหวัดก็สามารถนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพได้เช่นเดียวกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อีกทั้งต้นทุนทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ และสามารถเป็นแหล่งแรงผลักดันและกำลังในการสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดได้อีกปัจจัยหนึ่ง ก็คือ ต้นทุนทางบุคลากร ซึ่งก็คือ ชุมชนท้องถิ่นที่เป็นศูนย์รวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ตลอดจนวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สะท้อนออกมาเป็นภาพลักษณ์ที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยว และการประกอบการต่างๆ เพื่อธุรกิจการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ดังนั้นข้อค้นพบจากการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญซึ่งแบ่งตามองค์ประกอบในการเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว (5As) โดยแยกตามเส้นทางของพื้นที่ศึกษาที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น มีรายละเอียดดังนี้

1) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

● ด้านแหล่งท่องเที่ยว (attractions)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดที่ได้เปรียบทางด้านการท่องเที่ยวและการบริการ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่ได้รับการยกย่องว่า เป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม ที่มีชื่อเสียงทั้งในระดับประเทศและระดับโลกที่สำคัญ ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่เป็นโบราณสถาน ได้แก่ วัด และพระราชวังเก่าต่างๆ นอกจากนี้ยังมีวังและตำหนักนอกอำเภอมหาชนะชัยอยุธยา ซึ่งเป็นที่สำหรับเสด็จประพาส ได้แก่ พระราชวังบางปะอิน แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแบ่งออกตามพื้นที่ ดังนี้ (ภาพที่ 4)

1. บริเวณเกาะเมืองและพื้นที่โดยรอบ เขตอำเภอมหาชนะชัยอยุธยา ได้แก่ พระราชวังหลวงหรือพระราชวังโบราณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วิหารพระมงคลบพิตร วัดใหญ่ชัยมงคล วัดไชยวัฒนาราม วัดพนัญเชิงวรวิหาร ป้อมเพชร หมู่บ้านญี่ปุ่น เป็นต้น

2. บริเวณอำเภอบางปะอิน และอำเภอบางไทร เช่น พระราชวังบางปะอิน วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

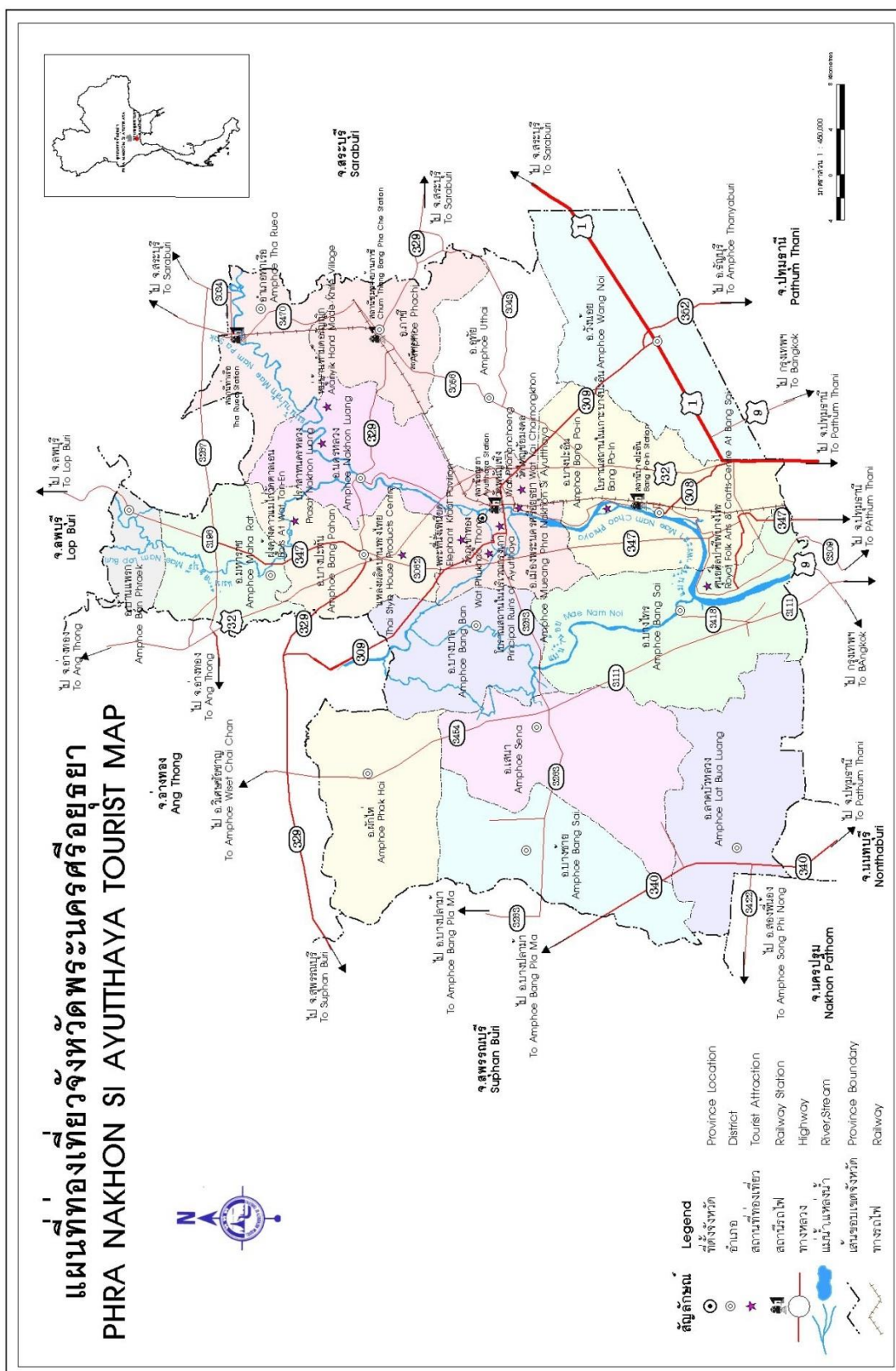
3. บริเวณอำเภอนครหลวง อำเภอกำแพงแสน เช่น ปราสาทนครหลวง วัดสระต้อที่มีพระพุทธรูปปางไสยาสน์ (นอน) ที่ยาวที่สุด และศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น เช่น มีดอรัญญิก เป็นต้น

4. สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ บริหารโดยเอกชน ได้แก่ ปางช้างแลเพนียด พิพิธภัณฑ์ล้านของเล่น ในเขตอำเภพระนครศรีอยุธยา

5. ตลาดน้ำที่ขึ้นชื่อได้แก่ ตลาดน้ำวัดคลองสระบัว ตลาดน้ำวัดท่าการ้อง และตลาดน้ำอโยธยา ในเขตอำเภพระนครศรีอยุธยา

6. การท่องเที่ยวแบบ Night Tour ล่องเรือชมแสงสว่างยามค่ำคืนกับบรรยากาศริมสายน้ำเจ้าพระยา รอบเกาะเมือง ผ่านสถานที่สำคัญ วัด โบราณสถาน ที่ประดับไฟไว้อย่างงดงาม และชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านริมน้ำ

รูปแบบการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่สำคัญของจังหวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากมนุษย์สร้างขึ้น (man-made resources) ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ จึงเป็นการไหว้พระ สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และความเป็นมาของสถานที่ การศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนเก่า การพักผ่อนและรับประทานอาหารริมแม่น้ำเจ้าพระยา และการจับจ่ายซื้อสินค้าของฝากและของที่ระลึกของดีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่างๆ ได้แก่ โรตีสายไหม ชิมกุ้งแม่น้ำ ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น เป็นต้น

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้ทบทวน: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

- ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibility)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเส้นทางรถโดยสารภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและระหว่างจังหวัดต่างๆ รวมทั้งสิ้น จำนวน 74 เส้นทาง (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2558) ดังนี้

1) เส้นทางเดินรถโดยสารประจำทางภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวน 47 เส้นทาง แบ่งเป็น

1.1) เส้นทางรถโดยสารประจำทางหมวด 1 จำนวน 8 เส้นทาง

1.2) เส้นทางรถโดยสารประจำทางหมวด 4 จำนวน 39 เส้นทาง

2) เส้นทางเดินรถโดยสารประจำทางระหว่างจังหวัดต่างๆ มีจำนวน 27 เส้นทาง แบ่งเป็น

2.1 เส้นทางรถโดยสารประจำทางหมวด 2 จำนวน 4 เส้นทาง

2.2 เส้นทางรถโดยสารประจำทางหมวด 3 จำนวน 23 เส้นทาง

นอกจากนี้ ยังสามารถใช้บริการรถไฟโดยสารที่มีปลายทางไปสู่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีบริการทุกวัน ขบวนรถไฟจะผ่านจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในเขตอำเภอบางปะอิน อำเภอพระนครศรีอยุธยา และอำเภอภาชี แล้วรถไฟจะแยกไปภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สถานีชุมทางบ้านภาชี

ในส่วนของการเดินทางโดยทางน้ำ การโดยสารทางเรือก็เป็นที่ยอมรับอย่างมากของชาวต่างประเทศ เพราะนอกจากการได้ชื่นชมทัศนียภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว ยังเป็นการย้อนให้เห็นถึงภาพเส้นทางประวัติศาสตร์สมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และมีการติดต่อค้าขายกับชาวต่างชาติทางเรือผ่านแม่น้ำเจ้าพระยาแห่งนี้

การเดินทางเข้าถึงทั้งทางบกและทางน้ำของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง จากการวิจัยพบว่าการเดินทางโดยถนนทางหลวง และถนนทางหลวงชนบทเป็นลักษณะถนนคอนกรีตเกือบทั้งหมด ซึ่งมีความสบาย และเข้าถึงได้ง่าย พร้อมทั้งมีป้ายบอกทิศทาง และป้ายบอกสถานที่อย่างชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึงอย่างมาก ในส่วนของการบริการในการรองรับการท่องเที่ยวทางเรือ แต่เป็นการโดยสารเฉพาะภายในจังหวัดอยุธยา ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวที่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ก็จะพบการปรากฏของท่าเทียบเรือที่มีการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางน้ำ โดยนักท่องเที่ยวสามารถนั่งเรือท่องเที่ยวได้อีกกิจกรรมการท่องเที่ยวหนึ่งที่ได้รับคามนิยมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.6$) ในประเด็นว่า แหล่งท่องเที่ยวเข้าถึงได้ยาก แต่ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา และประวัติศาสตร์ที่มีการพัฒนาและได้รับความนิยมอย่างมาก จะมีการพัฒนามากกว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ภาพที่ 5 แผนที่ท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว
ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 6 ป้ายบอกทาง และลักษณะถนนก่อนเข้าถึง
แหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 7 ท่าเทียบเรือ ณ บ้านฮอลันดา

- ด้านที่พัก (accommodation)

จากสถิติ ห้องพัก ผู้เยี่ยมเยือนและรายได้จากการท่องเที่ยว จำแนกเป็นรายจังหวัดในภาคกลาง พ.ศ. 2556 พบว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีที่พัก โรงแรม โฮมสเตย์ ซึ่งมีจำนวนห้องพักที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวน 4,827 ห้อง ซึ่งในปี พ.ศ. 2550 จำนวนโรงแรมของจังหวัดอยุธยาได้เพิ่มขึ้นเป็น 47 แห่ง ประกอบกับสำหรับสถานการณ์ ด้านการพักแรมจากข้อมูลภายในปี พ.ศ. 2558 ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงพฤษภาคม พบว่า อัตราการเข้าพักเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 58.64 แต่อย่างไรก็ตาม ระดับมาตรฐานของโรงแรมและที่พักประเภทต่างๆของจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีตั้งแต่ระดับ 1 – 4.5 ดาว แต่มาตรฐานสถานบริการต่างๆยังคงอยู่ในระดับ 2 – 3 ดาว (กรมการท่องเที่ยว, 2556) ดังนั้น ศักยภาพของการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาถือว่า สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างพอเพียง แต่ในด้านคุณภาพของสถานบริการที่พักยังคงต้องพัฒนาเพื่อให้ได้มาตรฐานที่สูงขึ้นกว่าในปัจจุบัน โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความพร้อมและคุณภาพของที่พักค้างแรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากผลการศึกษา

ของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางทั้ง 2 ประเด็น ($\bar{X}$ = 3.2 และ 3 ตามลำดับ)

- ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ (amenity)

1) ด้านการให้ข้อมูลการท่องเที่ยว โดยภาพรวม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีศูนย์บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระนครศรีอยุธยา ซึ่งถือได้ว่าเป็น ศูนย์บริการกลางที่ให้การสนับสนุนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศในการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีการให้บริการข้อมูลและแจกเอกสารประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยมากในประเด็นว่า ระดับความพร้อมและคุณภาพของการให้บริการของการแนะนำข้อมูลอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.2 และ 3.8 ตามลำดับ)

2) ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีร้านอาหารริมแม่น้ำที่ได้รับความนิยมจากผู้มาเยือนหลายแห่ง โดยเฉพาะอาหารและผลิตภัณฑ์จากปลาและกุ้งแม่น้ำ โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อระดับความพร้อมในการให้บริการของร้านอาหารและเครื่องดื่มจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยอย่างยิ่งในประเด็นว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความพร้อมอย่างยิ่งในการให้บริการของร้านอาหารและเครื่องดื่ม ($\bar{X}$ = 4.2) และมีตลาดเก่าชุมชน และแหล่งซื้อของฝากของที่ระลึก สินค้า OTOP ต่างๆ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งในเส้นทางประวัติศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ อาหารที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมการกินในสมัยยุคที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจของกรุงศรีอยุธยาจะเน้นในอาหารจำพวกขนมหวาน ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทองซึ่งเป็นการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมด้านอาหารมาจากประเทศโปรตุเกส โดยเริ่มมาจาก มารี กีมาร์ เดอ ปีนา (ท้าวทองกีบม้า) หญิงสาวชาวโปรตุเกส เป็นผู้คิดค้นขึ้นมา ก็สามารถพบเห็นจะเลือกซื้อหาได้ในตลาดต่างๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อระดับคุณภาพของการให้บริการของร้านอาหารและเครื่องดื่มจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยปานกลางต่อคุณภาพของการให้บริการดังกล่าว ($\bar{X}$ = 3.2)

ภาพที่ 8 ตัวอย่างร้านค้าขายสินค้าที่ระลึก และอาหารในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆของจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

3) ด้านการสาธารณสุข

ในปัจจุบัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีโรงพยาบาลที่รองรับผู้ป่วยตั้งแต่ระดับโรงพยาบาลศูนย์ (รพ.พระนครศรีอยุธยา) โรงพยาบาลทั่วไป (รพ.เสนา) โรงพยาบาลชุมชน (รพ.บางปะอิน, รพ.สมเด็จพระสังฆราช รพ.ลาดบัวหลวง และรพ.วังน้อย เป็นต้น) โรงพยาบาลเอกชน สถานพยาบาลสาธารณสุข และสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน

4) ด้านการบริการต่างๆ

เนื่องด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นศูนย์กลางการคมนาคม ทำให้การเดินทางสะดวกทั้งทางรถไฟ รถยนต์ และเรือ จึงเป็นแหล่งรวมผู้ประกอบการต่างๆตั้งแต่ระดับอุตสาหกรรม จนถึงระดับท้องถิ่น ในเส้นทางพื้นที่ศึกษา พบว่า มีห้างสรรพสินค้าขนาดกลาง และรายย่อยกระจายตัวอยู่ในชุมชน เช่น เทสโกโลตัส บิ๊กซี เซเว่นอีเลเว่น (7-11) หรือตลาดชุมชน ทำให้มีความสะดวกสบายในการจับจ่ายซื้อสินค้าที่จำเป็นต่างๆของผู้มาเยือนได้ อีกทั้งยังมีบริการรูปแบบต่างๆ เช่น ร้านนวดแผนโบราณ ร้านเสริมความงาม และร้านซักรีดต่างๆที่รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนได้อย่างครอบคลุม และจากผลประเมินความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งสถานที่ดูนกจากโครงการย่อยที่ 3 พบว่า ระดับคุณภาพและระดับความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.9$)

● ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)

รูปแบบกิจกรรมที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมศึกษาเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมทางศาสนา (ไหว้พระ ทำบุญ) การล่องเรือเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวตามแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งกิจกรรมที่น่าสนใจในการล่องเรือท่องเที่ยว คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบ Night tour ล่องเรือชมแสงสว่างยามค่ำคืนกับบรรยากาศริมแม่น้ำเจ้าพระยา รอบเกาะเมือง ผ่านสถานที่สำคัญต่างๆ เช่น วัดโบราณสถาน และชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และเห็นสภาพภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมเลียบริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ยังสามารถประกอบกิจกรรมดูนก เนื่องจากข้อค้นพบจากโครงการย่อยที่ 3 พบว่า ลักษณะพื้นที่สำหรับการประกอบกิจกรรมดูนกจะอยู่บริเวณใกล้แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมและใกล้ชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นที่ใกล้เคียงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา เช่น โบราณสถานบ้านโปรตุเกส วัดสะตือ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ เป็นต้น

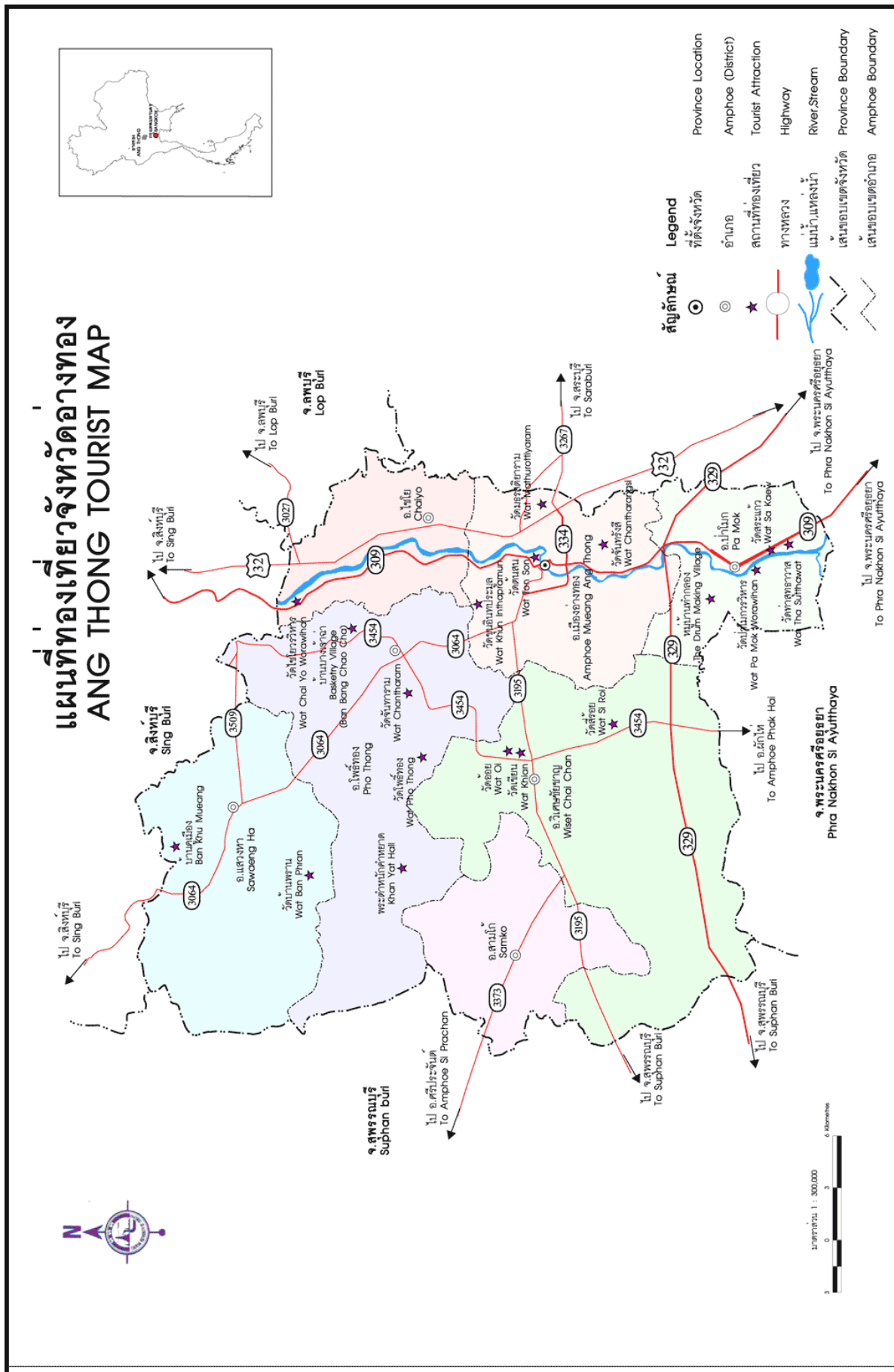

ภาพที่ 9 บริเวณพื้นที่ที่สามารถประกอบกิจกรรมดูนกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ และริมแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณโบราณสถานบ้านโปรตุเกส ตามลำดับ)

2) จังหวัดอ่างทอง

- ด้านแหล่งท่องเที่ยว (attractions)

อ่างทองเป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ไม่มาก แต่อุดมไปด้วยแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มีโบราณวัตถุ ศาสนสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต และธรรมชาติที่สรรค์สร้างจนเป็นเอกลักษณ์ของเมืองอ่างทอง ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวหลักที่พบในจังหวัดอ่างทอง พบว่ามีทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนสถาน ได้แก่ วัดไชโยวรวิหาร วัดขุนอินทประมูลที่มีพระพุทธรูปไสยาสน์ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย, วัดป่าโมกวรวิหาร วัดสี่ร้อย วัดต้นสน วัดเขียน วัดท่าสุทธาวาส วัดม่วง วัดสระแก้ว วัดโพธิ์หอม วัดจันทรังชี วัดอ่างทองวรวิหาร อนุสาวรีย์พันท้ายนรสิงห์ อนุสาวรีย์นายดอก นายทองแก้ว เป็นต้น ซึ่งสถานที่เหล่านี้ล้วนมีเรื่องราวที่มีความเป็นมาของประวัติศาสตร์แห่งกรุงสยามในครั้งสมัยยุคกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี 2) แหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ หมู่บ้านจักสาน ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่และหวาย ตึกตาขาววังบ้านบางเสด็จ หมู่บ้านทำกลอง อัฐอ่างทอง หมู่บ้านจักสานผักตบชวา ฟาร์มเลี้ยงนกกระจอกเทศ หมู่บ้านการเกษตรและหมู่บ้านไร่นาสวนผสมเกษตรทฤษฎีใหม่ 3) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ วังปลาวัดข่อย อำเภอบ้านโพธิ์ทอง สวนนกธรรมชาติที่วัดร้วหว้า อำเภอสว่างหา

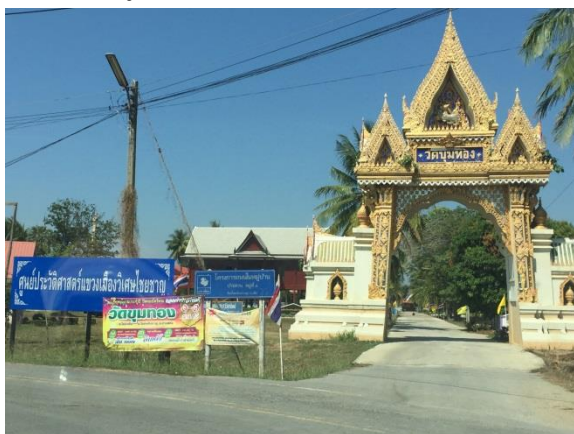

ภาพที่ 10 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอ่างทอง
ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

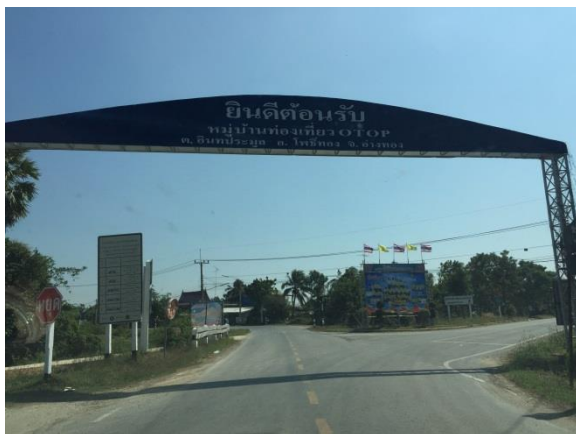
- ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibility)

จังหวัดอ่างทอง เป็นจังหวัดที่มีทำเลที่ตั้งใกล้กรุงเทพมหานคร และเป็นจุดที่มีความสะดวกในการเดินทางเชื่อมต่อกับจังหวัดอื่นๆได้ ทำให้สะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยว สะดวกต่อการขนส่งสินค้าไปจังหวัดต่างๆ เนื่องจากมีถนนสายเอเชียตัดผ่านจังหวัด อีกทั้งเส้นทางการคมนาคมไม่ซับซ้อนและมีความกว้างของถนนเพียงพอต่อการสัญจร การคมนาคมขนส่งภายในพื้นที่จังหวัดอ่างทองสามารถเดินทางได้ทั้งทางบกและทางน้ำ โดยใช้แม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำน้อยเป็นเส้นทางเดินเรือ แต่อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวต่าง ๆ นิยมเดินทางไปแต่ละแหล่งท่องเที่ยวด้วยรถยนต์ แต่ทั้งนี้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคมทั่วไปยังไม่มีมีการรองรับโครงสร้างพื้นฐานอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการคมนาคมทางน้ำ จังหวัดอ่างทองยังไม่มีมีการรองรับการเดินทางโดยสารทางเรือ เรือที่พบในลำน้ำเจ้าพระยา และคูคลองเชื่อมโยงจะเป็นลักษณะเรือเล็กที่ใช้ในการหาปลา และประกอบอาชีพเท่านั้น ยังไม่มีการพัฒนาจัดทำท่าเทียบเรือ

การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง คุณภาพของถนนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวมีระดับการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกัน การพัฒนาเส้นทางคมนาคมพบมากเฉพาะบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม แต่แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ บางถนนเป็นลักษณะถนนลาดยาง หรือเป็นดินลูกรัง ในด้านป้ายบอกทิศทาง และป้ายบอกสถานที่ แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีการจัดทำป้ายสื่อความหมายและป้ายบอกทิศทางชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึง แต่อย่างไรก็ตาม การให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ ประวัติความเป็นมา เรื่องราวตำนานเล่าขานในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ยังมีน้อยมาก ทำให้นักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือนไม่สามารถรับข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับความสำคัญของแต่ละสถานที่ โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความพร้อมและคุณภาพของการให้บริการของการแนะนำข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดอ่างทองจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางต่อระดับความพร้อมในการให้บริการแนะนำข้อมูล แต่ไม่เห็นด้วยกับระดับคุณภาพของการให้บริการแนะนำข้อมูล ($\bar{X}$ = 2.8 และ 2.5 ตามลำดับ)

ภาพที่ 11 ป้ายบอกสถานที่และถนนทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว บริเวณจังหวัดอ่างทอง

ภาพที่ 12 ป้ายบอกสถานที่และลักษณะถนนอำเภอ
โพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

ภาพที่ 13 ลักษณะแม่น้ำและการใช้เรือในการหาปลา
ของชาวบ้านในจังหวัดอ่างทอง

- ด้านที่พัก (accommodation)

ถึงแม้จังหวัดอ่างทองจะไม่ค่อยได้รับความสนใจจากผู้ประกอบการโรงแรมขนาดใหญ่แต่จังหวัดอ่างทองมีความโดดเด่นในเรื่องการประกอบการธุรกิจที่พักประเภทโฮมสเตย์และรีสอร์ทขนาดเล็กถึงกลาง โดยในปัจจุบันโฮมสเตย์หลายแห่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นอย่างมาก เช่น โฮมสเตย์บางเจ้าฉ่า โฮมสเตย์เพื่อเกษตร ที่มีการนำเอาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นจุดเด่นของการจัดการที่พักและบริการ เป็นต้น โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อระดับความพร้อมและคุณภาพของการให้บริการด้านที่พักค้างแรมในจังหวัดอ่างทองจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางต่อระดับความพร้อมในการให้บริการด้านที่พักค้างแรม แต่ไม่เห็นด้วยกับระดับคุณภาพของการให้บริการด้านที่พักค้างแรม ($\bar{X} = 2.7$ และ 2.5 ตามลำดับ)

- ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ (amenity)

1) ด้านการให้ข้อมูลการท่องเที่ยว โดยภาพรวมมีเอกสารประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และมีศูนย์บริการให้ข้อมูลการบริการนักท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดอ่างทอง

2) ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม จังหวัดอ่างทอง มีอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ซึ่งหากพูดถึงจังหวัดอ่างทอง คนส่วนใหญ่จะนึกถึงผัดไท วัดไชโย หรือผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากข้าวเจ้า เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดอ่างทอง เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งทำนาข้าวเป็นหลักของจังหวัด ดังนั้น

จึงมีอิทธิพลที่ส่งผลให้เอกลักษณ์ทางอาหารของจังหวัดอ่างทอง เป็นกลุ่มอาหารที่มีการนำข้าวมาแปรรูป ได้แก่ เส้นผัดไท เส้นขนมจีนหรือข้าวตัง โดยอาหารขึ้นชื่อของจังหวัดอ่างทองก็คือ ขนมจีนบางยี่นา และข้าวตังหน้าปลาหยอง นอกจากนี้มีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีชื่อเสียงของประเทศ ได้แก่ หมู่บ้านทำกลองเอกราช ซึ่งมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของสถานที่ในครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาเช่นกันนอกจากนี้ ยังมีอาหารแปรรูปจากผักและผลไม้ท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงของจังหวัดอ่างทอง คือ ผลไม้แช่อิ่ม ที่แสดงถึงภูมิปัญญาไทยท้องถิ่นในการถนอมอาหารให้เก็บไว้ได้นาน และมีรสชาติที่สามารถรับประทานได้ทุกวัย และที่สำคัญเป็นการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการสร้างสรรค์อาหารท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อระดับความพร้อมและคุณภาพของการให้บริการด้านร้านอาหารและเครื่องดื่มในจังหวัดอ่างทองจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางต่อระดับความพร้อมในการให้บริการด้านร้านอาหารและเครื่องดื่ม แต่ไม่เห็นด้วยกับระดับคุณภาพของการให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่มตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆในจังหวัดอ่างทอง ($\bar{X}$ = 3.1 และ 2.5 ตามลำดับ)

ภาพที่ 14 สินค้าหัตถกรรมจักสาน บางเจ้าฉ่า

ภาพที่ 15 โฮมสเตย์บางเจ้าฉ่า จังหวัดอ่างทอง

ภาพที่ 16 ผัดไท ที่เป็นอาหารที่เกิดจากผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ของจังหวัดอ่างทอง

ภาพที่ 17 ผลไม้แช่อิ่ม หนึ่งในสินค้าเด่นจังหวัด
อ่างทอง

3) ด้านการสาธารณสุข

จังหวัดอ่างทองมีสถานให้บริการทางด้านสาธารณสุข รวมทั้งสิ้น 174 แห่ง ประกอบด้วย โรงพยาบาลของรัฐ โรงพยาบาลเอกชน สถานือนามัย และคลินิก กระจายที่ตั้งทั่วทั้งจังหวัดอ่างทอง จึงสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในกรณีที่ได้รับบาดเจ็บ หรือเจ็บป่วยได้อย่างเพียงพอ

4) ด้านการบริการต่างๆ

เส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดอ่างทอง พบว่า มีการขยายตัวของสถานบริการในรูปแบบต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีถนนสายเอเชียตัดผ่าน การพัฒนาแหล่งบริการต่างๆ จึงได้รับการพัฒนาขึ้นตามการพัฒนาการคมนาคมและยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง และเนื่องจากกระแสบริโภคสินค้าทางเกษตร สินค้าเพื่อสุขภาพมากขึ้น ทำให้จังหวัดอ่างทองซึ่งเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ทำเกษตรกรรม และการเพาะปลูกเป็นหลัก จึงทำให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการทางการเกษตรมากขึ้น และนอกจากนี้ยังได้รับการรับรองมาตรฐานทางอาหารมากขึ้น โดยมีร้านอาหาร ร้านค้า และมีการจำหน่ายสินค้าเป็นการเฉพาะมากขึ้น นอกจากนี้ ผลการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อระดับความพร้อมและคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ สุขา/ห้องน้ำ เรือโดยสาร โต๊ะ/ที่นั่ง ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอ่างทองจากการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางต่อระดับความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ แต่ไม่เห็นด้วยกับระดับคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ ข้างต้นแต่ละแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอ่างทอง ($\bar{X} = 2.7$ และ 2.3 ตามลำดับ)

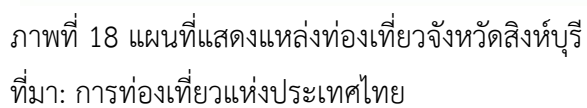
● ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)

ด้วยความโดดเด่นทรัพยากรท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอ่างทอง เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านวิถีชุมชนและการทำเกษตรกรรม ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวจึงเน้นไปที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้าน การเรียนรู้และฝึกอาชีพในการทำผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ได้แก่ ตักดาขาววังบางเสด็จ การทำกลอง และยังมีกิจกรรมการดูนก ซึ่งมีพื้นที่หากินบริเวณเดียวกับพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน และการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ต่างๆ การตกปลา

3) จังหวัดสิงห์บุรี

- ด้านแหล่งท่องเที่ยว (attractions)

ถึงแม้จังหวัดสิงห์บุรี จะเป็นเมืองเล็กๆริมแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ก็มีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ คือ 1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำรินองลาด สวนผลไม้ (สวนชมพูทองสามสี เมืองสิงห์) ศูนย์ศึกษาและสืบสานปณิธานงานของพ่อ 2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ได้แก่ อนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจัน วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร วัดสว่างอารมณ์ วัดประโชติการาม พระพรหมเทวาลัย วัดเสฐียรวัฒนธรรมประดิษฐ์ วัดกุฎีทอง วัดอัมพวัน วัดพิบูลทอง วัดโพธิ์เก้าต้น นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในลักษณะเป็นชุมชนเก่าของจังหวัดสิงห์บุรี และสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ตลาดบ้านแปง ตลาดปากบาง แหล่งเตาเผาแม่น้ำน้อย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี อุทยานแม่ลามหาราชาอนุสรณ์ เมืองโบราณบ้านคูเมือง และ 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ โฮมสเตย์และทัวร์สุขภาพตำบลหัวไผ่

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

- ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibility)

จังหวัดสิงห์บุรี มีทางหลวงแผ่นดิน และทางหลวงจังหวัดสามารถเดินทางได้โดยสะดวก ถนนสายหลักที่สำคัญ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี, 2558) ได้แก่

1). หมายเลข 32 สายเอเชียแยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผ่านจังหวัดอ่างทองถึงจังหวัดสิงห์บุรี

2) หมายเลข 309 สายอ่างทอง - ชัยนาท เป็นเส้นทางที่เริ่มต้นจากกรุงเทพฯ ผ่านพระนครศรีอยุธยา - อ่างทอง - สิงห์บุรี - ชัยนาท

3) หมายเลข 311 สายลพบุรี - สิงห์บุรี เชื่อมต่อจากทางหลวง 309 ที่จังหวัดสิงห์บุรี

4) หมายเลข 11 จากอำเภออินทร์บุรี - พิชณุโลก เป็นเส้นทางผ่านอำเภอดากฟ้า อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

5) หมายเลข 3039 สายสุพรรณบุรี - สิงห์บุรี โดยผ่านเส้นทางด้านอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เข้าทางอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี นอกจากนี้ยังมีเส้นทางแยกจากทางหลวง

สำหรับการบริการรถโดยสารประจำทางของจังหวัดสิงห์บุรี มีให้บริการ 2 ประเภท คือ รถโดยสารปรับอากาศชั้น 2 และรถโดยสารปรับอากาศ ชั้น 1 ซึ่งมีเส้นทางหลัก คือ กรุงเทพฯ - สิงห์บุรี, กรุงเทพฯ - อำเภอวัดสิงห์ และกรุงเทพฯ - อำเภอหันคา ผ่านจังหวัดสิงห์บุรี

ส่วนการคมนาคมทางน้ำของจังหวัดสิงห์บุรี จะใช้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางเดินเรือเพื่อขนส่งผลผลิตทางการเกษตร จากกรุงเทพฯ-สิงห์บุรี ระยะทางประมาณ 160 กิโลเมตรหรือมาทางแม่น้ำน้อยแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยา อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ผ่าน อำเภอสรรคบุรี อำเภอบางระจัน อำเภอท่าช้าง ถึงจังหวัดสิงห์บุรี แต่การจัดการคมนาคมเพื่อการท่องเที่ยวยังไม่ปรากฏชัดเจนเหมือนดังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้านป้ายสื่อความหมาย พบว่า การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งมีป้ายบอกทิศทาง และป้ายบอกสถานที่อย่างชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึงอย่างมาก ถนนทางเข้าส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีตและลาดยาง เนื่องจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และมีนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนตลอดทั้งปี จังหวัดสิงห์บุรี ถือว่าเป็นหนึ่งในกลุ่มจังหวัดรองที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นลำดับที่ 2 รองจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงส่งผลให้มีการพัฒนาการคมนาคมและเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงทั้งจังหวัด โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางต่อประเด็นว่า แหล่งท่องเที่ยวเข้าถึงได้ยาก ($\bar{X} = 3.4$, S.D. = 1.18)

- ด้านที่พัก (accommodation)

จังหวัดสิงห์บุรีมีโรงแรมและที่พักที่ได้รับการประเมินมาตรฐานจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ระดับคุณภาพ 1 - 3.5 ดาว นอกจากนี้ยังมีธุรกิจการประกอบที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ริมแม่น้ำ พร้อมมีการนำเสนอการท่องเที่ยวในรูปแบบแพคเกจทัวร์ โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อระดับความพร้อมและคุณภาพของการให้บริการด้านที่พักค้างแรมในจังหวัดสิงห์บุรีจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางทั้งสองประเด็น ($\bar{X} = 3$ และ 2.7 ตามลำดับ)

● ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ (amenity)

1) ด้านการให้ข้อมูลการท่องเที่ยว โดยภาพรวม จังหวัดสิงห์บุรีมีศูนย์บริการกลางที่ให้บริการสนับสนุนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ในการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดสิงห์บุรีโดยการให้บริการข้อมูลและแจกเอกสารประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว มีป้ายสื่อความหมาย และป้ายให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อระดับความพร้อมและคุณภาพของการให้บริการด้านการให้บริการด้านการแนะนำข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรีจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางต่อระดับความพร้อมในการให้บริการด้านการแนะนำข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี แต่ไม่เห็นด้วยกับระดับคุณภาพของการให้บริการด้านการแนะนำข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี ($\bar{X}$ = 2.9 และ 2.4 ตามลำดับ)

ภาพที่ 19 ป้ายสื่อความหมายที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี

2) ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม มีแม่น้ำสำคัญ 3 สาย ไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรีและแม่น้ำน้อย และมีระบบชลประทานครอบคลุมพื้นที่จังหวัดมากกว่าร้อยละ 83 ซึ่งเพียงพอต่อการทำการเกษตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี, 2558) ซึ่งทำให้มีความสามารถในการเพาะปลูก และทำการเกษตรกรรม ตลอดจนเป็นแหล่งผลิตอาหารและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาที่ขึ้นชื่อแห่งหนึ่งของประเทศ เป็นผลให้จังหวัดสิงห์บุรี มีร้านอาหาร ร้านค้า ที่มีอาหารประเภทปลาให้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนได้เลือกซื้อ นอกจากนี้ยังมีเอกลักษณ์ของอาหารในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมเฉพาะจังหวัดสิงห์บุรี คือ ประเพณีตีข้าวบิณฑ์ ซึ่งเป็นประเพณีเก่าแก่ของหมู่บ้านจักรสีห์แห่งเดียว นอกจากนี้ ผลการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อระดับความพร้อมและคุณภาพของการให้บริการด้าน ร้านอาหารและเครื่องดื่มในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี จากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางต่อระดับความพร้อมในการให้บริการด้านร้านอาหารและเครื่องดื่มในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี แต่ไม่เห็นด้วยกับระดับคุณภาพของการให้บริการด้านร้านอาหารและเครื่องดื่มในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี ($\bar{X}$ = 3.4 และ 3.1 ตามลำดับ)

ภาพที่ 20 ร้านขายสินค้า OTOPT และอาหารพื้นเมือง

3) ด้านการสาธารณสุข

ในปัจจุบัน จังหวัดสิงห์บุรี มีโรงพยาบาลรัฐบาลครอบคลุมทั้ง 6 อำเภอของจังหวัดสิงห์บุรี และมีโรงพยาบาลเอกชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รวมถึงคลินิกเอกชน เฉลี่ยทั่วทั้งจังหวัดสิงห์บุรี (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี, 2555)

4) ด้านการบริการต่างๆ

จังหวัดสิงห์บุรี ถือว่าเป็นจังหวัดที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากอีกจังหวัดหนึ่งรองจากจังหวัดอยุธยา ซึ่งอยู่ในกลุ่มจังหวัดรองทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จึงทำให้มีการพัฒนาต่างๆ เพื่อสนองรับกับการพัฒนาการทางการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นของจังหวัด มีการจัดสร้างศูนย์จำหน่ายสินค้าท้องถิ่นตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง และมีร้านขายของที่ระลึกตามเส้นทางถนนเอเชีย นอกจากนั้นการพัฒนาสถานบริการด้านอื่นๆ ก็มีการพัฒนาที่ควบคู่กันไปอย่างสม่ำเสมอ เช่น ปั๊มน้ำมัน ร้านค้าสะดวกซื้อ ต่างๆ นอกจากนี้ ผลการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อระดับความพร้อมและคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ สุขา/ห้องน้ำ เรือโดยสาร โต๊ะ/ที่นั่ง ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรีจากการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางต่อระดับความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ แต่ไม่เห็นด้วยกับระดับคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ ข้างต้นในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี ($\bar{X} = 2.7$ และ 2.3 ตามลำดับ)

● ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)

ด้วยความโดดเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรีเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของวีรชนคนกล้าแห่งบ้านบางระจัน ดังนั้นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับฐานทรัพยากรหลัก ก็คือ การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และการรำลึกถึงความกล้าหาญและตระหนักในความรักและเสียสละเพื่อชาติของเหล่าผู้กล้า และอีกเรื่องราวที่สำคัญที่ทำให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ นั่นคือ การท่องเที่ยวเพื่อตามรอยเส้นทางอาหารแม่ครัวหัวป่าก์ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสรรหาอาหารต้นตำหรับแม่ครัวหัวป่าก์ ได้แก่ แกงส้มแตงกวา และน้ำพริกปลาร้า และผลิตภัณฑ์อาหารอันเกิดจากการใช้ปลาช่อนเป็นวัตถุดิบ นอกจากนี้ จังหวัดสิงห์บุรี ยังเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนเก่า และกลุ่มโฮมสเตย์ริมแม่น้ำน้อย ตลอดจนกิจกรรมการท่องเที่ยวตามประเพณีต่างๆ ของจังหวัด งานเทศกาลประจำปียิ่งไปกว่านั้น ในสถานที่

โบราณสถาน หรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์บางแห่ง ในปัจจุบันก็เป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น วัด หรือศาลเจ้าต่างๆ ทำให้เกิดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวทางศาสนาควบคู่กันไปด้วย

4) จังหวัดชัยนาท

- ด้านแหล่งท่องเที่ยว (attractions)

จังหวัดชัยนาท เป็นจังหวัดที่อยู่ปลายสุดของบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ถึงแม้จะเป็นจังหวัดเล็กๆ แต่ก็มีหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งทางธรรมชาติ และทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดชัยนาทที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอดนิยมก็คือ 1) สวนนกชัยนาท และ 2) เขื่อนเจ้าพระยา ที่เป็นสถานที่ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวต่างถิ่น ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทที่เกิดจากมนุษย์สร้างขึ้น ก็จะมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่มีเรื่องราวความเป็นมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ เนื่องจากจังหวัดชัยนาทเป็นพื้นที่ที่มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่านถึง 3 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย และแม่น้ำท่าจีน จึงทำให้พบหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดที่มีเรื่องราวเล่าขานและความสำคัญเกี่ยวกับการเป็นเส้นทางเสด็จประพาสและการเดินทางของกษัตริย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุครุ่งศรีอยุธยา เนื่องจากมีประวัติกล่าวถึงในจดหมายเหตุประพาสต้น รศ.115 ที่นิพนธ์โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดชัยนาท ได้แก่ 1) วัดธรรมามูล วัดเก่าคู่บ้านคูเมืองของจังหวัดชัยนาท 2) วัดพิบูลงาม 3) วัดทรงสวย 4) วัดมหาธาตุ 5) วัดสองพี่น้อง 6) วัดพระบรมธาตุวรวิหาร นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวิถีชีวิตชุมชนเก่าริมแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ ชุมชนคู้สำเภา ตลาดคู้สำเภาและตลาดวัดสิงห์ที่เป็นย่านชุมชนเก่าและเป็นแหล่งค้าขายที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัด

- ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibility)

จังหวัดชัยนาทแม้จะมีทำเลที่ตั้งเหมาะสม เชื่อมโยงกับทุกภูมิภาคของประเทศ มีระยะทางห่างจากกรุงเทพ 195 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางน้อย แต่อย่างไรก็ตาม จังหวัดชัยนาทยังประสบปัญหาในด้านการขาดระบบขนส่งที่แน่นอนและการขาดการให้ข้อมูลของเส้นทางเชื่อมโยงในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งบริการขนส่งภายใน เช่น การบริการรถสองแถว ยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน และการเดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง จังหวัดชัยนาทยังไม่มีรถโดยสารโดยตรงจากกรุงเทพฯ จะต้องนั่งรถนครสวรรค์แทน จึงเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญของการเดินทางมาเยือนจังหวัดชัยนาท ในด้านป้ายบอกสถานที่ ก็ยังมีไม่เพียงพอโดยเฉพาะบริเวณนอกเมือง ซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดชัยนาทจะเดินทางมาเอง หรือทางรถยนต์ส่วนตัว โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาทจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางต่อประเด็นที่ว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาทโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นไปได้ยาก ($\bar{X} = 3.6$)

- ด้านที่พัก (accommodation)

ปัจจุบันมีจำนวนที่พักแรมทั้งหมด 17 แห่ง ห้องพักรวม 496 ห้อง โดยทางการท่องเที่ยวมีการจัดมาตรฐานดาวโรงแรมชัยนาทจำนวน 10 แห่ง ปัจจุบันได้รับการจัดเกรดมาตรฐานโรงแรมจากการท่องเที่ยวแล้ว 10 แห่ง จากจำนวนที่พักแรม 17 แห่ง ส่วนใหญ่มาตรฐานที่พักจะอยู่ในระดับ 2 - 3 ดาว ราคาตั้งแต่ 200 - 2,000 บาท ส่วนโรงแรมเปิดใหม่อีก 7 แห่ง ยังไม่มีข้อมูลประเมินมาตรฐานดาวโรงแรมจากการท่องเที่ยว อัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชัยนาท ถือได้ว่าเป็นจังหวัดในกลุ่มจังหวัดรองทางการท่องเที่ยวของภาคกลางทั้งหมดที่มีอัตราการรายได้จากการเข้าพัก และรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนน้อยที่สุด คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ย 50.19 ล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว, 2558) จากสัดส่วนจำนวนประมาณผู้มาเยือนเฉลี่ย 44,130 คน โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อระดับความพร้อมและคุณภาพของการให้บริการด้านการให้บริการด้านที่พักแรมของจังหวัดชัยนาทจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับมากในประเด็นว่า ที่พักแรมของจังหวัดชัยนาทมีความพร้อมในการให้บริการด้านที่พักแรมมาก แต่เห็นด้วยกับระดับคุณภาพของการให้บริการด้านที่พักแรมของจังหวัดชัยนาทในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.6$ และ 2.75 ตามลำดับ)

- ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ (amenity)

1) ด้านการให้ข้อมูลการท่องเที่ยว โดยภาพรวม การจัดการด้านการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาทมีน้อยมาก ป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวยังมีไม่เพียงพอ การสื่อสารข้อมูลการท่องเที่ยวไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่องและไม่ครอบคลุม ขาดการประชาสัมพันธ์สินค้าที่เป็นจุดเด่น โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อระดับความพร้อมและคุณภาพของการให้บริการด้านการให้บริการด้านการแนะนำข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรีจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางต่อระดับความพร้อมในการให้บริการด้านการแนะนำข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาท แต่ไม่เห็นด้วย

กับระดับคุณภาพของการให้บริการด้านการแนะนำข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาท ($\bar{X} = 2.6$ และ 2.4 ตามลำดับ)

2) ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม จังหวัดในชัยนาทมีวัตถุดิบ คือ ปลา น้ำจืดจำนวนมาก ในการเป็นวัตถุดิบในการทำอาหาร ทำให้มีต้นทุนในการผลิตอาหารเพื่อการท่องเที่ยวสูง มีร้านอาหารจำนวน 17 ร้าน ตั้งอยู่รอบๆ เชื้อนเจ้าพระยาและริมแม่น้ำ 3 สาย โดยอาหารท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงและสามารถเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวก็คือ ส้มโอบางแก้ว ขนมน้ำผึ้งกัญหาลี น้ำผึ้งธรรมชาติ น้ำพริก แกงส้มและปลาแดดเดียว โดยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อระดับความพร้อมและคุณภาพของการให้บริการด้านร้านอาหารและเครื่องดื่มในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาทจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางในทั้งสองประเด็น ($\bar{X} = 3.4$ และ 2.8 ตามลำดับ)

3) ด้านการสาธารณสุข

ในปัจจุบัน จังหวัดชัยนาท มีโรงพยาบาลที่รองรับผู้ป่วยประเภทโรงพยาบาลของรัฐ, โรงพยาบาลเอกชน สถานีอนามัยและคลินิก รวมทั้งสิ้น 165 แห่ง

4) ด้านการบริการต่างๆ

สำหรับผลิตภัณฑ์เด่น ประกอบด้วย ส้มโอบางแก้ว ผลิตภัณฑ์หัตถ์พื้นบ้านเล็ก ผ้าทอพื้นเมือง แชมพูสมุนไพร ผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่และผักตบชวา ฯลฯ จังหวัดชัยนาทมีสถานที่ขายสินค้าของฝาก จำนวน 2 แห่งหลัก คือ บริเวณหน้าสวนนกชัยนาทและหน้าศาลากลางจังหวัด ที่เหลือเป็นจุดขายของฝาก บริเวณจุดพักรถ วัดปากคลองมะขามเฒ่าอีก 2-3 แห่ง แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันมีการขยายธุรกิจของฝากและของที่ระลึก รวมทั้งการเปิดตลาดใหม่เพื่อรองรับกับกระแสการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น จึงมีจุดซื้อสินค้าต่างๆ มากขึ้นบริเวณวัดปากคลองมะขามเฒ่า ตลาดคู้สำเภา ถนนคนเดินตลาดคู้สำเภา เป็นต้น

นอกจากนี้จังหวัดชัยนาท ยังมีโปรแกรมนำเที่ยวที่จัดในปัจจุบันจะเป็นการท่องเที่ยวทางเรือ เพื่อชมโบราณสถานต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนแม่น้ำ 3 สาย แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีส่วนร่วมในการทำรายการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ใกล้เคียง เช่น สนามกอล์ฟริมเชื้อน ร้านอาหาร แหล่งช้อปปิ้งในจังหวัด ในด้านบันเทิงและพักผ่อน จังหวัดชัยนาท มีบริการสปา 1 แห่งในอำเภอมโนรมย์ และร้านนวดในโรงแรมที่พัก ประมาณ 4 แห่ง ส่วนสถานบันเทิงกลางคืนมีน้อยมาก โดยจากผลการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อระดับความพร้อมและคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ สุขา/ห้องน้ำ เรือโดยสาร โต๊ะ/ที่นั่ง จากการศึกษาของโครงการย่อยที่ 3 ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาท พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยในระดับปานกลางต่อระดับความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ แต่ไม่เห็นด้วยกับระดับคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ ข้างต้น แต่ละแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาท ($\bar{X} = 2.7$ และ 2.3 ตามลำดับ)

● ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)

กิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย กิจกรรมศึกษาเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมทางศาสนา (ไหว้พระ ทำบุญ) ทิวไร่วิวพระ 9 วัด ทิวแม่น้ำสามสาย กิจกรรมตกปลา กิจกรรมการดูนกชมเชื้อนเจ้าพระยา การท่องเที่ยววิถีชุมชนเก่าตลาดคู้สำเภา

จังหวัด	ด้านแหล่งท่องเที่ยว (attraction)	ด้านการเข้าถึง (accessibility)	ด้านที่พัก (accommodation)	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ (amenity)	ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)
1. พระนครศรีอยุธยา	1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมทางสังคมตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีเรื่องราว ความเป็นมา และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 2. เป็นแหล่งท่องเที่ยวชมรดกโลกของประเทศไทย 3. มีแหล่งท่องเที่ยว เชื่อมโยง และแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่พัฒนาตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบรับกระแสโลกในยุคปัจจุบัน และทำให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว	1. เป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่มีความสะดวกสบายทั้งทางระบบราง (รถไฟ) ทางน้ำ (เรือ) และทางบก (รถยนต์) 2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งมีป้ายบอกทิศทางและป้ายบอกสถานที่ที่ชัดเจน สามารถเดินไปเยือนสถานที่ได้ง่าย 3. มีการให้บริการรถโดยสารทั้งภายในและระหว่างจังหวัดจำนวนมาก	1. มีโรงแรมและที่พักตั้งแต่ระดับมาตรฐาน 1 -4.5 ดาว ทำให้มีทางเลือกในการใช้บริการแก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนได้หลากหลาย และมีความกระจายตัวของอัตราค่าใช้จ่ายในการเข้าพัก 2. ที่พักอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวมาก ทำให้เอื้อประโยชน์ในการเดินทาง	1. มีศูนย์บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว 2. มีร้านอาหารที่มีชื่อเสียงและรสชาติดีและมีเอกลักษณ์ทางด้านอาหาร คือ ปลาและกุ้งแม่น้ำ รวมทั้งขนมหวานที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของผู้คิดค้นขนมหวานสมัยกรุงศรีอยุธยา 3. มีห้างสรรพสินค้า และร้านสะดวกซื้อ รวมทั้งร้านขายสินค้าที่ระลึกตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งจังหวัด 4. มีโรงพยาบาลและสถานบริการทางด้านสาธารณสุขที่สามารถรองรับผู้ป่วยได้อย่างทั่วถึง 5. มีสถานีตำรวจและศูนย์รับแจ้งเหตุ	1. กิจกรรมศึกษาเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ 2. กิจกรรมทางศาสนา (ไหว้พระทำบุญ) 3. การล่องเรือเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวตามแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางวัน กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบ Night tour 4. การท่องเที่ยวเพื่อชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และเห็นสภาพภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมสมัยใหม่แม่น้ำเจ้าพระยา 5. กิจกรรมดูนกในแหล่งโบราณสถาน

จังหวัด	ด้านแหล่งท่องเที่ยว (attraction)	ด้านการเข้าถึง (accessibility)	ด้านที่พัก (accommodation)	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและ การบริการ (amenity)	ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)
2. อ่างทอง	1. มิวต์และสัญลักษณ์ของ พระพุทธศาสนาที่คนศรัทธา เป็นจำนวนมาก ทำให้ สามารถส่งเสริมการ ท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้ จังหวัดและเป็นแหล่งยึด เหนี่ยวจิตใจของประชาชน 2. มีแหล่งท่องเที่ยวตามวิถี ชีวิตลุ่มแม่น้ำน้อย อำเภอวิเศษชัย ทอง และ อำเภวิเศษชัย ชาญ	1. ตั้งจังหวัดอยู่ใกล้กรุงเทพฯ และเป็นจุดที่เชื่อมต่อกับจังหวัด อื่นๆ ได้ ทำให้สะดวกต่อการ เดินทางมาท่องเที่ยว และสะดวก ต่อการขนส่งสินค้าไปจังหวัดต่างๆ 2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละ แหล่งมีป้ายบอกทิศทางและป้าย บอกสถานที่ที่ชัดเจน สามารถเดิน ไปเยือนสถานที่ได้ง่าย 3. เป็นจังหวัดเล็กที่มีสภาพ ภูมิศาสตร์เอื้อต่อการพัฒนาจังหวัด ทำให้ลดต้นทุนการขนส่งสินค้าและ ในเวลาในการคมนาคมติดต่ोन้อย	1. มีโฮมสเตย์ (Home Stay) ที่ ได้รับการรับรองมาตรฐานจาก การท่องเที่ยวหลายแห่ง เช่น โฮมสเตย์บางเจ้าฉ่า ชมรมเพื่อน เกษตร บางเสด็จ คลองขุน ม่วง เตี้ย และไผ่ดำพัฒนา	1. มีศูนย์บริการข้อมูลด้านการ ท่องเที่ยว 2. มีอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของ จังหวัด คือ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจาก ข้าวเจ้า เช่น เส้นผัดไท ขนมจีน และข้าวตัง ผักและผลไม้เชื่อม 3. มีร้านสะดวกซื้อ รวมทั้งร้านขาย สินค้าที่ระลึกตามแหล่งท่องเที่ยว ต่างๆทั้งจังหวัด 4. มีสถานีตำรวจและศูนย์รับแจ้ง เหตุ	1. กิจกรรมศึกษาเรียนรู้แหล่ง ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สงครามเชื่อมโยงกับศึกบางระจัน 2. กิจกรรมทางศาสนา (ไหว้พระ ทำบุญ) 3. การท่องเที่ยวชุมชน โฮมสเตย์ บางเจ้าฉ่า และการท่องเที่ยวเชิง เกษตร 4. การศึกษาเรียนรู้ ณ ศูนย์ เรียนรู้การทำลองเอกราช 5. กิจกรรมตลาดปลา 6. กิจกรรมดูนก

จังหวัด	ด้านแหล่งท่องเที่ยว (attraction)	ด้านการเข้าถึง (accessibility)	ด้านที่พัก (accommodation)	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ (amenity)	ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)
3. สิงห์บุรี	1. มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิต อาทิ แหล่งประวัติศาสตร์วีรชนค่ายบางระจัน, เตาเผาแม่ฉันทน้อย, หนังกะโหลกสว่าง อารามณ, วัดพระนอนจักรสีห์, ฯลฯ 2. เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน 3. มีสถานที่ที่เป็นประวัติศาสตร์ของการเกิดคำขวัญแม่ศรีหัวป่าก่ และอาหารทรงโปรดของรัชกาลที่ 5	1. มีทางหลวงแผ่นดิน และทางหลวงจังหวัดสามารถเดินทางได้โดยสะดวก 2. มีการให้บริการโดยสารประจำทาง โดยมีเส้นทางหลัก คือ กรุงเทพฯ - สิงห์บุรี, กรุงเทพฯ - อ่างทอง สิงห์บุรี และกรุงเทพฯ - อ่างทอง สิงห์บุรี ผ่านจังหวัดสิงห์บุรี	1. มีโรงแรมและที่พักที่ได้รับการประเมินมาตรฐานจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2. มีธุรกิจการประกอบที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ริมแม่น้ำ พร้อมมีการนำเสนอการท่องเที่ยวในรูปแบบแพ็คเกจทัวร์	1. มีศูนย์บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว 2. เป็นแหล่งอาหารขึ้นชื่อของผลิตภัณฑ์จากปลาช่อน 3. มีโรงพยาบาลของรัฐในทุกอำเภอของจังหวัดสิงห์บุรีและสถานบริการทางด้านสาธารณสุขที่สามารถรองรับผู้ป่วยได้อย่างทั่วถึง	1. กิจกรรมศึกษาเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ 2. กิจกรรมทางศาสนา (ไหว้พระทำบุญ) 3. การท่องเที่ยวเพื่อตามรอยเส้นทางอาหารแม่ศรีหัวป่าก่ 4. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 5. การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนเก่า 6. กิจกรรมดูนกและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (สวนรุกขชาติเมืองโบราณบ้านคูเมือง)

จังหวัด	ด้านแหล่งท่องเที่ยว (attraction)	ด้านการเข้าถึง (accessibility)	ด้านที่พัก (accommodation)	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและ การบริการ (amenity)	ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)
4. ชัยนาท	1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในการเป็นสถานที่เสด็จประพาสต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 2. มีแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัดนธรรมและวิถีชีวิต	1. มีทำเลที่ตั้งเหมาะสม เชื่อมโยงกับทุกภูมิภาคของประเทศ 2. มีระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ 195 กิโลเมตร 3. ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดชัยนาทจะเดินทางมาเอง หรือทางรถยนต์	1. ปัจจุบันมีจำนวนที่พักแรมทั้งหมด 17 แห่ง ห้องพักรวม 496 ห้อง โดยทางการท่องเที่ยวมี ส่วนใหญ่มาตรฐานที่พักจะอยู่ในระดับ 2 - 3 ดาว ราคาตั้งแต่ 200 - 2,000 บาท	1. มีศูนย์บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ขาดประสิทธิภาพในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ 2. มีร้านอาหารที่มีชื่อเสียงและรสชาติดีและมีเอกลักษณ์ทางด้านอาหาร คือ ปลาและกุ้งแม่น้ำ รวมทั้งขนมหวานที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของผู้คิดค้นขนมหวานสมัยกรุงศรีอยุธยา 3. มีห้างสรรพสินค้า และร้านสะดวกซื้อ รวมทั้งร้านขายสินค้าที่ระลึกตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆทั่วทั้งจังหวัด 4. มีโรงพยาบาลและสถานบริการทางด้านสาธารณสุขที่สามารถรองรับผู้ป่วยได้อย่างทั่วถึง	1. กิจกรรมศึกษาเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ 2. กิจกรรมทางศาสนา (ไหว้พระทำบุญ) 3. ทัวร์ไหว้พระ 9 วัด 4. ทัวร์แม่น้ำสามสาย 5. ตกปลา ดูนกริมน้ำ 6. การท่องเที่ยววิถีชุมชนเก่า ตลาดคู่สำเภา

2.2 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการและประเด็นโอกาสในการพัฒนาบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง 4 จังหวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากข้อมูลสภาพทั่วไปรวมทั้งข้อมูลเฉพาะแต่ละด้าน ผลของการศึกษาวิจัยทั้ง 3 โครงการย่อย ตลอดจน ผลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย (focus group) กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการทั้งด้านองค์ความรู้จากโครงการวิจัยย่อย และการบูรณาการความคิดเห็น และความร่วมมือในการร่วมวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดรองทางการท่องเที่ยวของภาคกลาง หรือ 4 จังหวัดบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท โดยวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งในปัจจุบันและแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมขององค์ประกอบภายในและองค์ประกอบภายนอก และกำหนดเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) ตามประเด็นต่างๆ เพื่อวิเคราะห์ประเด็นสำคัญตามเค้าโครงหลักในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวภายใต้กรอบแผนงานของการวิจัยในครั้งนี้ และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่กำหนด เพื่อพัฒนาเป็นแผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน แต่ละจังหวัดตามเส้นทางท่องเที่ยวตามเค้าโครงหลักของเส้นทาง ดังนี้

จังหวัด	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (weaknesses)	โอกาส (opportunities)	อุปสรรค (threats)
1. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	1. ภูมิศาสตร์ของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่มมีแหล่งน้ำในด้านการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ จึงเป็นแหล่งความมั่นคงทางอาหาร 2. มีทำเลที่ตั้งเหมาะสมสะดวกต่อการคมนาคมขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ สามารถเชื่อมโยงการกระจายสินค้าและการคมนาคม 3. มีความโดดเด่น ด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม โบราณคดี การท่องเที่ยวเชิงเกษตร วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นพื้นที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก 4. มีชุมชนที่มีรากเหง้าทางเชื้อชาติ (ไทย ลาว กูย จีน ญี่ปุ่น ไบรตูกอส เปอร์เซีย ศรีลังกา) และทางศาสนา (พุทธ คริสต์ อิสลาม) สามารถเป็นเครือข่ายที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศได้	1. ปัญหากระแสน้ำกักเซาะตลิ่ง ทำให้ตลิ่งพังส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และโบราณสถานที่ยูนิเอร์มิ่งแมนได้รัความเสียหายได้ 2. บุคลากรที่ให้บริการทางการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรู้ทางภาษาต่างประเทศน้อย (ญี่ปุ่น อังกฤษ ฝรั่งเศส) ทำให้ไม่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. คุณภาพของที่พักค้าแรมส่วนมากใหญ่ยังไม่ได้รับมาตรฐานที่ทัดเทียมกัน ทำให้ไม่เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง 4. ด้านการให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว บางพื้นที่ใช้รูปแบบการสื่อความหมายที่ล้าสมัย บางพื้นที่ไม่มีการสื่อความหมาย และบางพื้นที่ให้ข้อมูลที่ไม่น่าเป็นจริง 5. ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว การขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวโดยที่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวหรือการแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยว	1. มีแนวโน้มความต้องการสินค้าแวดลอมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนมากขึ้น 2. การเปิดตลาด AEC (Asian Economic Community) ทำให้เพิ่มการขยายตลาดในวงกว้างมากขึ้น	1. มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมและภัยแล้ง 2. มีการปลูกสร้างบ้านเรือนการรุกล้ำพื้นที่โบราณสถาน และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์จากชุมชนท้องถิ่น เพื่อการยังชีพ ทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่เหมาะสมต่อแหล่งโบราณสถาน และผลกระทบจากกรุ๊ปพื้นที่อนุรักษ์ และเกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย 3. ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น รวมถึงการกระจายประโยชน์อย่างที่เป็นธรรม

จังหวัด	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (weaknesses)	โอกาส (opportunities)	อุปสรรค (threats)
1. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา		6. แผนการท่องเที่ยวของจังหวัดไม่มีรายละเอียดของการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวแบบกลุ่มจังหวัด 7. การท่องเที่ยวของจังหวัดพึ่งพิงพากับแหล่งท่องเที่ยวเดิมๆ ที่มีอยู่จนอาจละเอียดในการค้นหา หรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 8. ไม่มีความชัดเจนในการช่วยเหลือกลุ่มธุรกิจขนาดเล็กที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหารผู้ประกอบการเร็ว ส่วนใหญ่ ธุรกิจขนาดเล็กจะรวมตัวกันเองเพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางธุรกิจ		

จังหวัด	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (weaknesses)	โอกาส (opportunities)	อุปสรรค (threats)
2. จังหวัดอ่างทอง:	1. มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร นิเวศ เชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้จังหวัด 2. มีวัดและสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่คนศรัทธาเป็นจำนวนมาก ทำให้สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้จังหวัด และเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน 3. ที่ตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพฯ และเป็นจุดที่เชื่อมต่อกับจังหวัดอื่นๆ ได้ ทำให้สะดวกต่อการเดินทางมาท่องเที่ยว และสะดวกต่อการขนส่งสินค้าไปยังจังหวัดต่างๆ 4. มีโคมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 5. มีสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นสินค้า OTOP ซึ่งเป็นสินค้าที่สร้างรายได้ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ	1. ขาดการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในวงกว้าง ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ 2. องค์การภาครัฐและเอกชนขาดการบูรณาการในการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้นักลงทุนและผู้ประกอบการมีข้อจำกัด ขาดแรงจูงใจในการลงทุนด้านการท่องเที่ยวในจังหวัด 3. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่นและตำบล 4. ความไม่เข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นและการปรับตัวของเจ้าของบ้านต่อนักท่องเที่ยวที่มาพักในโฮมสเตย์ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับประสบการณ์ที่พึงปรารถนาและไม่ต้องการกลับมาพักอีก 5. ความไม่ต่อเนื่องในการรวมตัวของกลุ่มผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผลิตสินค้า OTOP ฯลฯ รายได้จากการท่องเที่ยว	1.1. มีโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เชิงนิเวศน์ เชิงเกษตร และกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาล 2. สามารถพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางน้ำทำจีน-ปาก-เจ้าพระยา เพื่อใช้ในการคมนาคมขนส่ง 3. กระแสของนิยมบริโภคสินค้าเพื่อสุขภาพ ทำให้มีความต้องการสินค้าเกษตรมาตรฐานอาหารปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น 4. นโยบายของรัฐเร่งเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ ทำให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	1. มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมและภัยแล้ง 2. ความไม่ต่อเนื่องทางนโยบายของภาครัฐในการจัดการการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น

จังหวัด	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (weaknesses)	โอกาส (opportunities)	อุปสรรค (threats)
3. จังหวัดสิงห์บุรี	1. มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม 2. ทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพฯ และมีเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียงหลายเส้นทาง 3. มีปราชญ์ชาวบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านเกษตรศิลปวัฒนธรรม และสุขภาพ 4. มีแหล่งประมงชุมชน มีผลิตภัณฑ์อาหารจากปลา เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด 5. มีชุมชนที่มีความเข้มแข็งและมีความพร้อมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยตนเอง ได้แก่ ชุมชนตลาดปากบาง	1. ขาดการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 2. ขาดการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง 3. ขาดการส่งเสริมการเสียสละช่วยเหลือกัน ลา จึงทำให้ขาดแคลนปลาต้องไปซื้อจากแหล่งอื่น 4. ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมไปถึงทางด้านการตลาดการท่องเที่ยว 5. บริการสาธารณะยังไม่ครอบคลุมและเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในบางพื้นที่ 6. ขาดการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักไปตามแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักอยู่แล้ว ไม่มีการกระจายตัวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ	1. รัฐบาลดำเนินนโยบายให้ประเทศเป็นแหล่งผลิตอาหาร (ครัวของโลก) 2. การเข้าสู่ AEC ทำให้มีตลาดการค้าขนาดใหญ่ขึ้น 3. ภาคเอกชนและหน่วยงานการท่องเที่ยวให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์และร่วมจัดการเทศกาลประจำปี เช่น งานเทศกาลกินปลาแม่ลา 4. ได้รับกระแสความต้องการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จากสื่อวิทยุโทรทัศน์ในเรื่องความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของชาวบ้านบางระจัน	1. ปัญหาการเมืองทำให้นโยบายของรัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงขาดการต่อเนื่อง 2. ภัยธรรมชาติ (อุทกภัย, โรคแพร่ระบาดของสัตว์ปีก, โรคระบาดของสัตว์ปีก)

จังหวัด	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (weaknesses)	โอกาส (opportunities)	อุปสรรค (threats)
4. จังหวัดชัยนาท	1. ทำเลที่ตั้งเหมาะสม เป็นเส้นทางผ่านไปยังภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงใต้ และอยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ 2. มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เชิงเกษตร เชิงธรรมชาติ 3. มีเส้นทางที่มีการกล่าวถึงใน ร.ศ. 120, 125 และ 127 เกี่ยวกับการเป็นจังหวัดที่รัชกาลที่ 5 ทรงเสด็จประพาสต้น และเป็นสถานที่ที่เกิดตำนานของคำว่า “แม่ครัวหัวป่า” 4. ในปัจจุบัน ยังถือว่าจังหวัดชัยนาท เป็นจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมน้อย สามารถผลิตข้าวคุณภาพดีได้ง่าย 5. เป็นแหล่งปลาน้ำจืด 6. มีส้มโอขาวแตงกวาเป็นรู้จักของคนทั่วไป 7. ประชาชนมีวิถีชีวิตเรียบง่ายตามสังคมเกษตรกรรม 8. มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรมและเป็นแหล่งชมทัศนียภาพของแม่น้ำ 2 สี	1. ยังมีปัญหาในเรื่องของระบบโลจิสติกส์ โครงข่ายเส้นทางคมนาคม และระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองรอง 2. แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชัยนาทยังคงกระจุกตัวอยู่เฉพาะในบางพื้นที่ ขาดการพัฒนาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ ไม่มีการกระจายและเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง 3. ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4. กิจกรรมดูนกในพื้นที่ธรรมชาติไม่ค่อยได้รับความนิยมเนื่องจากมีสวนนกชัยนาท ที่เป็นแหล่งดูนกที่มนุษย์สร้างขึ้นอยู่แล้ว	1. การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว กระแสความนิยมท่องเที่ยวทางเลือกการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง 2. สามารถพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางน้ำท่าลื่น-ป่าสัก-เจ้าพระยา เพื่อใช้ในการคมนาคมขนส่ง 3. มีความตื่นตัวของภาคเอกชนในความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่ม 4 จังหวัดรองทางการท่องเที่ยวของภาคกลาง	1. ความไม่ต่อเนื่องทางนโยบายของภาครัฐในการจัดการการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น 2. ภัยธรรมชาติ (อุทกภัยและภัยแล้ง)/ภาวะโลกร้อน/โรคระบาดในพืช 3. มีคู่แข่งทางด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมาก

2.3 แผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง 4 จังหวัด

2.3.1 ทิศทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัด มีดังนี้

- 1) พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเฉพาะทาง (niche tourism) โดยการดึงอัตลักษณ์และความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา เรื่องราวเล่าขาน และตำนานของสถานที่ ด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว มาเป็นจุดขายในการจัดการท่องเที่ยว
- 2) รักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทั้งในด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ด้านสถาปัตยกรรมและทัศนียภาพ ด้านคุณค่าทางสังคม
- 3) พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพัฒนาการบริการ ให้เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับแหล่งผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาและสนับสนุนแหล่งที่พักลักษณะโฮมสเตย์ในจุดท่องเที่ยว
- 4) สร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์หลักในพื้นที่ ด้วยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรและภูมิปัญญาของชาวบ้าน ที่เป็นที่ต้องการของตลาด พัฒนาการบรรจุภัณฑ์ พัฒนาสาขาสรรพคุณ และการหาตลาดใหม่
- 5) ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแต่ละจังหวัดอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่การประชาสัมพันธ์ตามกระแสสื่อทางสังคม แต่ต้องทำการประชาสัมพันธ์สภาวะการณ์ปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และดึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาใช้เป็นวัตถุดิบในการประชาสัมพันธ์
- 5) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวจากการแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวเฉพาะทาง เพื่อสร้างการรับรู้ต่อแหล่งท่องเที่ยวและสร้างความนิยมให้นักท่องเที่ยวเพิ่มวันพักค้างและใช้จ่ายใช้สอยในกลุ่มจังหวัดบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัด
- 6) พัฒนาเส้นทางขนส่งตลอดลำน้ำ และจุดกระจายสินค้า โดยเร่งพัฒนาและฟื้นฟูเส้นทาง การขนส่งทางน้ำให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งพัฒนาเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อรองรับ การขนส่งสินค้าทางน้ำ
- 7) รักษาความมั่นคงทางอาหาร โดยการดูแลรักษาฐานทรัพยากรการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ที่ดินและแหล่งน้ำ กำหนดการใช้ที่ดินตามสมรรถนะของดินและกำหนดมาตรการคุ้มครอง ป้องกันการรุกร้า พื้นที่ทำการเกษตรของโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชน
- 8) พัฒนาเป็นฐานการผลิตอาหารท้องถิ่น สินค้าที่ระลึก สินค้าทางการท่องเที่ยวทุกประเภท ให้ตรงความต้องการของตลาด โดยนำการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาและเพิ่มคุณภาพสินค้า
- 9) ป้องกันและควบคุมระดับผลกระทบทางลบอันเกิดจากการท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวทั้งใน ด้านสิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม
- 10) เพิ่มศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการให้เป็นสากล และมีมาตรฐานในการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

11) ส่งเสริมกระบวนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การระดมสมอง และการจัดการการท่องเที่ยวจากทุกภาคีที่เกี่ยวข้อง

12) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการด้านที่พักค้างแรม โดยกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการประกอบการธุรกิจที่พักค้างแรม เพื่อเสริมสร้างความประทับใจและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และเพิ่มความต้องการในการเยือนพื้นที่อีกครั้ง

2.3.2 การกำหนดแผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณที่ราบเจ้าพระยาตอนกลาง 4 จังหวัด

จากการกำหนดทิศทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นกรอบในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการดังที่กล่าวมาข้างต้น การวิจัยนี้ได้บูรณาการองค์ความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อร่วมกันวางแผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และได้จัดการประชุมระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อค้นหาประเด็นเร่งด่วน และประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนาเป็นแผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดรอง บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท โดยผู้วิจัยได้จัดการประชุมกลุ่มในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง ซึ่งเป็นตัวแทนพื้นที่ศึกษาในการจัดประชุมกลุ่มย่อยในจังหวัดทั้งสิ้น ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอบ้านป้อม จังหวัดอยุธยา วัดไชโยวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง วัดจินตามณี จังหวัดสิงห์บุรี และที่ว่าการอำเภอมนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย เจ้าอาวาส ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด นักวิชาการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ชุมชนที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการและภาคธุรกิจต่างๆในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 20 – 25 คน ในประเด็นต่างๆ โดยการแบ่งกลุ่มตามประเภทของผู้เข้าร่วมประชุม แล้วนำผลการสรุปผลการประชุมมากำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ในประเด็นต่างๆในการกำหนดเป้าประสงค์ เพื่อตอบโจทย์ประเด็นเร่งด่วนในลักษณะการวางแผนโครงการเพื่อการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่สังเคราะห์ได้ดังที่กล่าวในทิศทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ข้อ 2.3.1 ได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	แนวทางการดำเนินการ	ระยะเวลา				
			ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
1. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเฉพาะทาง (niche tourism) ในกลุ่ม 3 จังหวัดรองรวมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	1.1 ค้นหาและนำจุดเด่นทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของทั้งสี่จังหวัดที่สามารถเชื่อมโยงกันแต่ไม่ซ้ำกับแหล่งอื่นมาพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ โดยเลือกดึงเรื่องราวที่สามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งด้านธรรมชาติ อาหาร และวิถีชีวิต มาพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวใหม่แทนเส้นทางท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา	1.1.1 สำรวจและประเมินศักยภาพความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวเฉพาะทาง					
		1.1.2 สำรวจและคัดสรรเอกลักษณ์และจุดเด่นของจังหวัด กลุ่มจังหวัด และกลุ่มพื้นที่ เพื่อสร้างและกำหนด ภาพลักษณ์ (Brand image) ทางการท่องเที่ยวให้เป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยวเฉพาะทาง					
		1.1.3 สำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน ต่อศักยภาพของการท่องเที่ยวทั้งทางด้านความ พร้อมและคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยว					
	1.2 บูรณาการต้นทุนทางทรัพยากรท่องเที่ยว ได้แก่ ทุนประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม ทั้งที่จับต้องไม่ได้ โดยการดึงเรื่องราว มาสร้างเป็นจุดขายทางการให้ควมรู้ ควบคู่ไปกับ ทุนที่จับต้องได้ในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ	1.2.1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพ เพื่อสร้าง ทางเลือกใหม่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะทางใน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่ม 3 จังหวัดรอง รวม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา					
		1.2.2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ 4 จังหวัด โดยเฉพาะ จังหวัดอ่างทอง สิงห์บุรี และจังหวัดชัยนาท เพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในพื้นที่					
		1.2.3 ร่วมมือกับสถาบันการศึกษา และสำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดในพื้นที่เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในกลุ่มจังหวัดรองทั้งสาม และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา					

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	แนวทางการดำเนินการ	ระยะเวลา				
			ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
	1.3 พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทางรถไฟ ทางน้ำ และทางรถยนต์ที่เชื่อมโยงกันในการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดในกลุ่มจังหวัดรองทั้งสามและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	1.3.1 ส่งเสริมการเชื่อมโยงพื้นที่ในรูปแบบการจัดเทศกาลท่องเที่ยว หรืองานประจำปีในลักษณะบูรณาการพื้นที่ร่วมกันใน 4 จังหวัด					
2. การรักษาคูณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตความยั่งยืน	2.1 ป้องกันและฟื้นฟูทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน	2.1.1 สํารวจและทํากรานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ชุมชนและวัฒนธรรม โดยศึกษาทุนทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ และทํากการศึกษาความหมายของสิ่งทีจับต้องได้เพื่อใช้เป็นเรื่องเล่าเมื่อมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้า ประเภทอาหาร (food) และไม่ใช่อาหาร (non-food) เช่น พวกงานฝีมือ (craft) เครื่องจักสาน กลองเอกราช ตุ๊กตาชาววังบางเสด็จ เป็นต้น					
		2.1.2 ปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์ให้เกิดความหวงแหนและเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น แก่ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในท้องถิ่น วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ					

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	แนวทางการดำเนินการ	ระยะเวลา				
			ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
		2.1.3 พัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมและทรัพยากรท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงให้มีความเชื่อมโยงกัน โดยคำนึงถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์					
3. การพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ นวัตกรรม และมูลค่าเพิ่มด้านการ ท่องเที่ยวจากอัตลักษณ์ ท้องถิ่น	3.1 สร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ในลักษณะการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อสร้างความหลากหลายจากการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ปรากฏในพื้นที่	3.1.1 พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ โดยพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับต้นทุนทางทรัพยากรท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มที่สนใจ เพื่อเป็นทางเลือกในการจัดการการท่องเที่ยวเฉพาะทาง (niche tourism) ซึ่งจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้เสนอเส้นทางท่องเที่ยว 4 เส้นทาง ในแต่ละจังหวัด ได้แก่ 1) เส้นทางเรียนรู้ประวัติศาสตร์ การค้าระหว่างประเทศ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เส้นทางวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น แห่งวิถีชุมชนกรุงศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง 3) เส้นทางผู้กล้า ความศรัทธาและวิถีชุมชน จังหวัดสิงห์บุรี 4) เส้นทางประวัติศาสตร์สู่การเสด็จประพาสต้น จังหวัดชัยนาท (เน้นอาหารท้องถิ่น)					
	3.2.1 พัฒนาพื้นที่ให้เป็นฐานการผลิตอาหารท้องถิ่น สืบค้าที่ระลึก สินค้าทางการท่องเที่ยวทุกประเภทให้ตรงตามความต้องการของตลาด โดยการนำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาและเพิ่มคุณภาพสินค้า	3.2.1 พัฒนาพื้นที่ให้เป็นฐานการผลิตอาหารท้องถิ่น สืบค้าที่ระลึก สินค้าทางการท่องเที่ยวทุกประเภทให้ตรงตามความต้องการของตลาด โดยการนำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาและเพิ่มคุณภาพสินค้า					

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	แนวทางการดำเนินการ	ระยะเวลา				
			ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
	และความสนใจจากกลุ่มนักลงทุนภายในและภายนอก	3.2.2 พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชน การจัดการสินค้า OTOP พัฒนาคุณภาพอาหาร สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการให้มีประสิทธิภาพ					
		3.2.3 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์สู่กลุ่มตลาดทางการท่องเที่ยว พร้อมวิเคราะห์ปัจจัยจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและความเสี่ยงทางด้านการตลาดการท่องเที่ยว					
		3.2.4 ผลักดันงานเทศกาลและประเพณีท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ					
		3.2.5 รักษาสถานภาพพื้นที่ที่มีความมั่นคงทางอาหาร โดยดูแลรักษาทรัพยากรที่เป็นต้นทุนในการผลิต					
		3.2.6 ส่งเสริมการจัดประชุม สัมมนา จัดนิทรรศการ ทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติส่วนในระดับท้องถิ่น ส่งเสริมการสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาและเพิ่มเติมองค์ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยว การเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว					
		3.3.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนด้านการท่องเที่ยว โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนและนักลงทุนชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยภาครัฐจะต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งจูงใจและการบริการที่เหมาะสม					
	3.3 เสริมสร้างโอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนทางด้านการท่องเที่ยว						

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	แนวทางการดำเนินการ	ระยะเวลา				
			ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
		3.3.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภาคท้องถิ่นที่ประกอบบริการท่องเที่ยว ภาคเอกชน ผู้ประกอบการรายย่อย และวิสาหกิจชุมชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนเงินทุน วิชาการ การให้ความรู้และคำปรึกษาในการผลิตผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวทุกรูปแบบให้ตรงกับความต้องการของตลาดการท่องเที่ยว การจัดหาแหล่งเงินทุน เงินกู้ การสนับสนุนการจัดตั้งธุรกิจการท่องเที่ยวแก่ชุมชนและผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อส่งเสริมและปรับปรุงประสิทธิภาพและเพิ่มคุณภาพของสินค้าและบริการ					
		3.3.3 ส่งเสริมการรวมกลุ่มผลิตภัณฑ์ กองทุน สมาคม แม่บ้านผลิตสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวต่างๆ เช่น กลุ่มแม่บ้านผลิตปลาร้า จังหวัดสิงห์บุรี หรือกลุ่มทำกลองเอกราช					
	3.4 พัฒนามาตรฐานสินค้าและบริการ	3.4.1 พัฒนามาตรฐานบริการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการยกระดับคุณภาพสินค้าและการบริการด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านที่พักค้างแรม อาหารและเครื่องดื่ม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตั้งแต่รายย่อยจนถึงภาคอุตสาหกรรมให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับชาติและระดับสากล					

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	แนวทางการดำเนินการ	ระยะเวลา				
			ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
		3.4.2 ส่งเสริมกิจกรรมมุ่งให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเข้าสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวไทย และพัฒนาคุณภาพการให้บริการของตนเอง					
4. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีท้องถิ่น	4.1 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวจากคำแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวเฉพาะทาง เพื่อสร้างการรับรู้ต่อแหล่งท่องเที่ยวและสร้างความนิยมให้นักท่องเที่ยวเพิ่มวันพักค้างและใช้จ่ายใช้สอยในพื้นที่มากขึ้น	4.1.1 จัดทำสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ ทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการเผยแพร่สาระของเส้นทางท่องเที่ยวบริเวณกลุ่มจังหวัดรองการท่องเที่ยวบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา					
		4.1.2 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ เช่น การแสดงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมตามเชื้อชาติ และชนกลุ่มน้อย การแสดงวัฒนธรรมทางอาหารและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมในบริเวณ 4 จังหวัด					
5. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว	5.1 พัฒนาและปรับปรุงระบบโลจิสติกส์และการคมนาคมขนส่งเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว	5.1.1 พัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์การท่องเที่ยวระหว่างเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองท่องเที่ยวรอง โดยการบริหารจัดการขนส่งทุกรูปแบบให้มีการเชื่อมโยง ทั้งทางรถไฟ ทางเรือ และรถยนต์ ภายในจังหวัดเดียวกันและจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้มีความรวดเร็วปลอดภัย สะดวก และมีมาตรฐาน					

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	แนวทางการดำเนินการ	ระยะเวลา				
			ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
		5.1.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น การให้บริการโดยสายการบินประจำทาง รวดสองแถว รถนำเที่ยวในท้องถิ่น					
		5.1.3 ปรับปรุงถนนทางเข้าและป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมาย ให้อบรมบุคลากรแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง					
		5.1.4 พัฒนาทำเทียบเรือ และส่งเสริมการลงทุนทำเทียบเรือระดับท้องถิ่น เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางน้ำ เชื่อมโยงกลุ่มจังหวัดบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยา และพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางเรืออย่างมีประสิทธิภาพ					
	5.2 พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	5.2.1 พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงภูมิทัศน์ ที่จอดรถ ป้ายสื่อความหมาย ห้องอาบน้ำและสุขา รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทอื่นๆ ให้ได้มาตรฐานตามหลักสากล และสนับสนุนให้องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ภายใต้หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงผลกระทบทางด้านลบที่จะเกิดต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว					

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	แนวทางการดำเนินการ	ระยะเวลา				
			ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
		5.2.2 พัฒนาศูนย์กลางการให้บริการข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยว เพื่อพร้อมตอบคำถามและให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถใช้งานได้ สามารถประสานแก้ไขเรื่องร้องทุกข์และความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการได้อย่างทั่วถึง และครอบคลุมสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ					
		5.3.1 กำหนดมาตรการในการป้องกัน ดูแล รักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว รวมถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยในแหล่งท่องเที่ยวทั้งต่อแหล่งท่องเที่ยว และต่อนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนให้เกิดการบังคับใช้อย่างจริงจัง และมีการบังคับใช้บทลงโทษทางกฎหมาย					
		5.3.2 ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นอาสาดูแลความเรียบร้อยและความปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนของตนเอง และพัฒนาอาสาสมัครทางด้านการท่องเที่ยว อาสาสมัครในการสนับสนุนการทำงานของตำรวจ เป็นต้น					
	5.3 การป้องกันและให้บริการทางด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินแก่นักท่องเที่ยว	5.3.3 เตรียมความพร้อมในการรับมือภัยคุกคามจากธรรมชาติ ได้แก่ ภัยแล้ง และน้ำท่วม พร้อมทวงมาตรการป้องกันและแก้ไขเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน					

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	แนวทางการดำเนินการ	ระยะเวลา				
			ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
6. การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว ให้มีขีดความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	6.1 เพิ่มศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการให้เป็นสากล และมีมาตรฐานการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ	6.1.1 พัฒนาขีดความสามารถบุคลากร โดยเฉพาะทางด้านการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น ทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ รวมถึงศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวอื่นๆ ให้ได้มาตรฐาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเปิดรับเสรีภาคบริการด้านการท่องเที่ยว					
		6.1.2 ส่งเสริมให้มีการจัดฝึกอบรมและพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นในการจัดการ การให้บริการ และการพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนทั้งทางด้าน การปฏิบัติงานเฉพาะทาง วิชาชีพที่มีความจำเป็นในการจัดการท่องเที่ยวในหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง					
		6.1.3 ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การระดมสมอง และการจัดการการท่องเที่ยวจากทุกภาคที่เกี่ยวข้อง					

2.4 ผลการวิเคราะห์ทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวตามเอกลักษณ์ของพื้นที่

จากการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวจากฐานทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดเพื่อกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ คณะผู้วิจัยเห็นว่า ในปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนมากเน้นการท่องเที่ยวโดยเป็นคณะทัวร์ของกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองต่างๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการตอบสนองนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม เพื่อความมีประสิทธิภาพในการจัดการ และลดผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในลักษณะมวลชน (mass tourism) โดยเป็นเส้นทางท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เน้นการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism หรือ SIT) โดยเน้นที่นักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม (niche market group) ที่มีความสนใจในการศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นได้ทั้งกลุ่มนักเรียน นักศึกษา นักศึกษาประวัติศาสตร์ บุคคลที่สนใจในเรื่องราวความเป็นไป เรื่องราวเล่าขานของประเทศไทยในครั้งอดีต ตลอดจนประชาชนทั่วไป ซึ่งการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษนี้มีความสำคัญในแง่ที่เป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในความหลากหลายของกิจกรรมในการจัดการท่องเที่ยวในสถานที่นั้นๆ ซึ่งในบางครั้งรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวก็เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้นักท่องเที่ยวมาเยือนสถานที่เช่นกัน ดังนั้น รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ หรือการจัดการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มจึงอาจจะเป็นการจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่ม 4 จังหวัดนี้ได้มากขึ้นจากการจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบเดิมๆ ซึ่งจากการวิเคราะห์เส้นทางท่องเที่ยวของกลุ่ม 4 จังหวัดบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง พบว่าแบ่งออกเป็นเส้นทางท่องเที่ยวตามประเภทแหล่งท่องเที่ยวเป็น 4 เส้นทาง ได้แก่ 1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ 2) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชน 3) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนา 4) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประเพณีและเทศกาล แต่อย่างไรก็ตาม เส้นทางท่องเที่ยวต่างๆจะปราศจากความน่าสนใจเลย หากไม่มีการจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นการนำเสนอและถ่ายทอดเรื่องราวที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของสถานที่นั้นๆ

ในการนี้คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดเค้าโครงหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวในลักษณะการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ (theme of tourism route) ใน 4 จังหวัดให้มีทิศทางวิจัยเดียวกันทั้งแผนงานและโครงการย่อย เพื่อเป็นเส้นทางนำร่องและนำไปสู่แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง โดยกำหนดเป็น “เส้นทางประวัติศาสตร์ การค้า ภูมิปัญญา สู่ความเชื่อและศรัทธาของวิถีชีวิตชุมชน” เพื่อเป็นกรอบและทิศทางในการกำหนดพื้นที่ศึกษาที่ชัดเจน สามารถแบ่งเป็นกลุ่มเส้นทาง 4 กลุ่ม ตามจังหวัดดังนี้

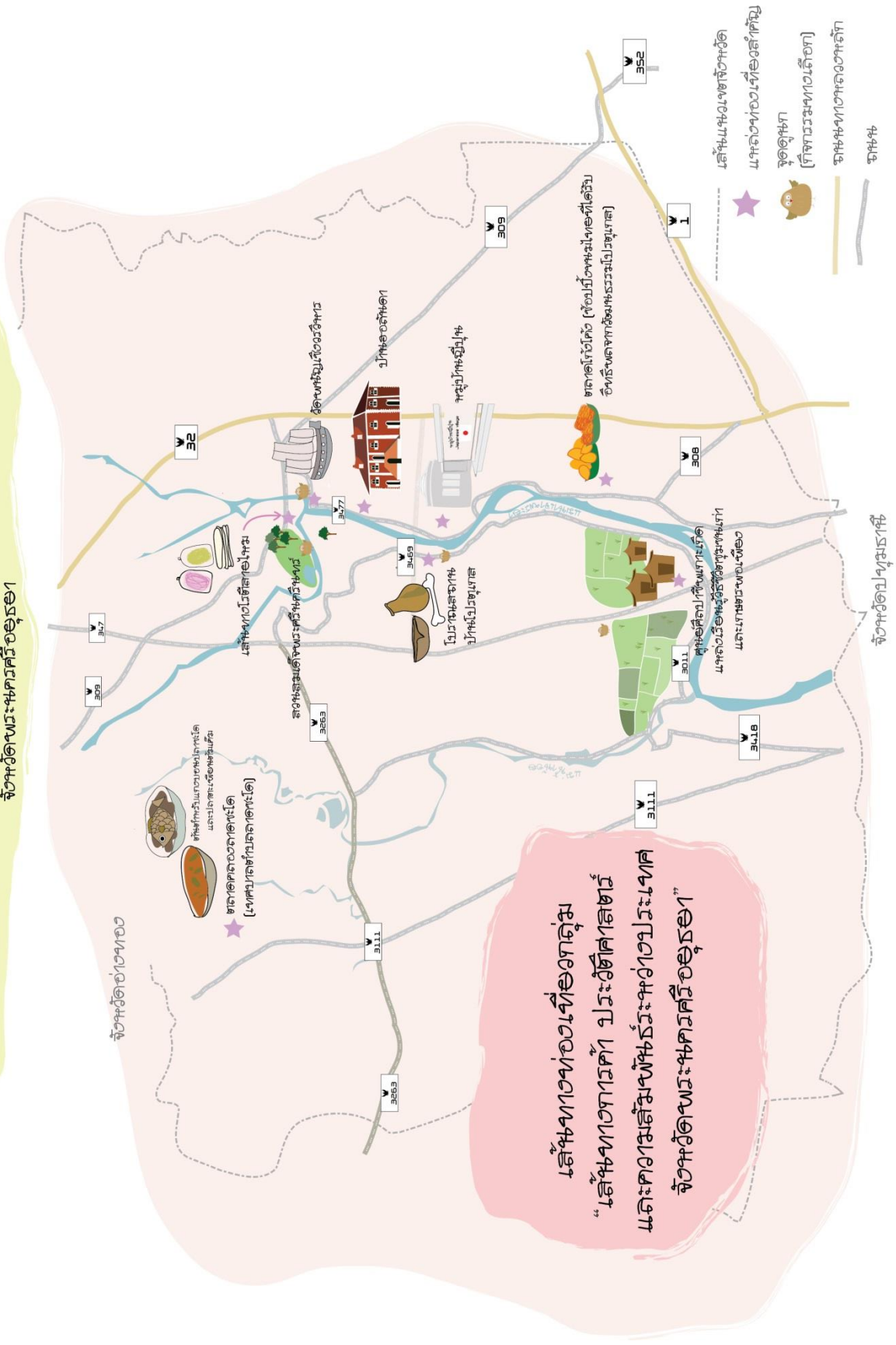
1. เส้นทางเรียนรู้ประวัติศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เส้นทางวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นแห่งชุมชนกรุงศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง
3. เส้นทางผู้กล้า ความศรัทธาและวิถีชุมชน จังหวัดสิงห์บุรี
4. เส้นทางประวัติศาสตร์ สู่การตามรอยเสด็จประพาสต้น จังหวัดชัยนาท

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เสนอเส้นทางท่องเที่ยวเพิ่มเติมอีกหนึ่งเส้นทาง คือ เส้นทางตามรอยเสด็จประพาสทางชลมาศของรัชกาลที่ 5 เชื่อมโยงทั้ง 4 จังหวัด โดยเป็นการเชื่อมโยงเส้นทาง 4 จังหวัด ตามลำนน้ำเจ้าพระยา รายละเอียดของเส้นทางท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

2.4.1 เส้นทางเรียนรู้ประวัติศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิจัยในครั้งนี้ พบว่า นอกจากเส้นทางท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัดที่สามารถพบได้ทั่วไปเกือบทุกจังหวัดของประเทศไทย จังหวัดอยุธยายังมีเรื่องราวที่มีความโดดเด่นในด้านประวัติศาสตร์ ด้านระบบเศรษฐกิจของไทยในด้านการค้าระหว่างประเทศ โดยจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และดั่งที่ ฉัตรทิพย์และสมภพ (2527) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเริ่มต้นติดต่อการค้าระหว่างประเทศ ไว้ว่า นอกจากประเทศจีนที่เริ่มเป็นคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทยในยุตต้นของอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ฝรั่งเศสก็เป็นชาติแรกที่เข้ามาสู่ประเทศไทยในสมัยพระรามาธิบดีที่ 2 ตามด้วยชาติฮอลันดา สเปน อังกฤษ และฝรั่งเศส และเนื่องจากในปัจจุบันยังปรากฏสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศและมีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ หมู่บ้านญี่ปุ่น หมู่บ้านฮอลันดา หมู่บ้านโปรตุเกส สถานที่ที่มีเรื่องราวการเป็นสถานที่ขายของของเรือสำเภาจีนบริเวณวัดใหญ่ชัยมงคล วัดพนัญเชิงวรวิหาร นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงริมแม่น้ำทั้งสองฟากรอบกรุงพระนครศรีอยุธยาว่าเป็น แหล่งประกอบการขายของต่างๆ ในแต่ละย่านตลาดใหญ่ต่างๆในอดีต ได้แก่ ตลาดน้ำวนบางกะจะ หน้าวัดพนัญเชิง ตลาดปากคลองคูเมือง เป็นต้น ซึ่งยังมีปรากฏในวิถีชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่นละแวกนั้นในปัจจุบัน ดังนั้น จึงเหมาะสมอย่างยิ่งในการดึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่มาเป็นจุดเด่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว อีกทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ ที่สามารถกระจายกลุ่มความสนใจในการท่องเที่ยว และรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก จึงอาจกล่าวได้ว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการรองรับและมีความพร้อมในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมาก

เส้นทางท่องเที่ยวกลุ่ม “เส้นทางประวัติศาสตร์ งามค้ำ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ”
จังหวัดบึงกาฬ

ภาพที่ 22 แผนที่ท่องเที่ยวกลุ่ม “เส้นทางประวัติศาสตร์ งามค้ำ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จังหวัดบึงกาฬ”

รายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวประกอบแผนที่ตามกลุ่มเส้นทางประวัติศาสตร์ การค้า และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่

1. **“วัดพนัญเชิงวรวิหาร”** ตามรอยประวัติศาสตร์ทำเทียบเรือสำเภาต่างชาติในสมัยอดีตและตำนานของตำหนักแม่สร้อยดอกหมาก ที่มาของชื่อวัด “พระนางเชิง หรือวัดพระนางท่าเชิง” จนแปรมาเป็น วัดพนัญเชิง หรือวัดพนัญเชิงวรวิหารในปัจจุบัน
2. **“บ้านฮอลันดา”** แหล่งโบราณสถาน ในอดีตเป็นหมู่บ้านของชาวฮอลันดา (ชาวดัตช์หรือเนเธอร์แลนด์ในปัจจุบัน) ที่เข้ามาอาศัยและทำการค้าขายในกรุงศรีอยุธยา
3. **“บ้านญี่ปุ่น”** ชุมชนญี่ปุ่นเกิดขึ้นในไทย โดยมี ยามาตะ นางามาซะ หรือ ออกญาเสนาภิมุข ผู้นำและหัวหน้าหมู่บ้านญี่ปุ่นสมัยนั้น ได้ตั้งกองอาสาญี่ปุ่นขึ้น และช่วยปราบกบฏ จนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นถึงเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช
4. **“โบราณสถานบ้านโปรตุเกส”** ชุมชนต่างชาติประเทศแรกที่เข้ามาทำสนธิสัญญากับประเทศไทย และได้รับพระราชทานที่ดินเพื่อเป็นความดีความชอบแก่ทหารชาวโปรตุเกสที่อาสาเข้าร่วมรบในสงครามเมืองเชียงกราน
5. **“ตลาดไก่โค้ง”** แม้จะเป็นตลาดใหม่ แต่เป็นแหล่งรวมอาหารคาวหวานที่สะท้อนภาพลักษณ์ของวิถีไทยในสมัยอดีต และยังเป็นบริเวณที่เคยเป็นด่านขนอน และเป็นสถานที่ที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้านานาชนิด ทั้งสินค้าในชุมชนและสินค้าที่มาจากต่างเมือง
6. **“ศูนย์ศิลปาชีพเกาะเกิด”** แหล่งเรียนรู้วิถีชุมชนเก่า ที่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านในครั้งอดีตจวบจนปัจจุบัน ที่สะท้อนผ่านทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง
7. **“เส้นทางโรตีสายไหม”** ถนนที่เป็นแหล่งซื้อโรตีสายไหม บริเวณหน้าโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา ซึ่งโรตีสายไหมเป็นขนมที่ได้รับอิทธิพลมาจากเชื้อชาติมุสลิม ที่ในอดีตมาจากดินแดนอาระเบียและเปอร์เซีย
8. **“ตลาดลาดชะโด”** ตลาดเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี เริ่มจากเรือนแพค้าขายของชาวจีนที่ตั้งอยู่สองฝั่งคลอง ต่อมาได้สร้างเป็นตลาดไม้ริมน้ำ แล้วขยายขึ้นไปบนบกเรื่อยๆ จำนวนเกือบร้อยคูหาเป็นเรือนแถวขนาดใหญ่หันหน้าเข้าหากัน ทางเดินกว้างขวางในชุมชนมีวัด โรงเรียน ศาลเจ้า โรงสีและโรงภาพยนตร์ที่ยังคงสภาพแบบเดิม ชุมชนลาดชะโดเดิม เรียกว่าบ้านจักราช เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นหลังจากพม่าปล้นกรุงศรีอยุธยาและถอนกำลังลงไปในปี พ.ศ.2310 บริเวณบ้านจักราช มีคลองออกไปสู่น้ำน้อย ในคลองเต็มไปด้วยปลาต่างๆ โดยเฉพาะปลาชะโด อันเป็นที่มาของชื่อลาดชะโดในเวลาต่อมา

ภาพที่ 23 วัดพนัญเชิงวรวิหาร

ภาพที่ 24 ศาลเจ้าแม่สร้อยดอกหมาก ภายในวัดพนัญเชิงวรวิหาร ที่แสดงถึงการได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมและความเชื่อจากจีน

ภาพที่ 25 บ้านฮอลันดา

ภาพที่ 26 หมู่บ้านญี่ปุ่น

ภาพที่ 27 โบราณสถานบ้านโปรตุเกส

ภาพที่ 28 ร้านขายโรตีสายไหมบริเวณหน้าโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 29 ตลาดไก่โค้ง

ภาพที่ 30 ตลาดลาดชะโด

2.4.2 เส้นทางวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นแห่งชุมชนกรุงศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง

ในประวัติศาสตร์พื้นที่เมืองอ่างทองมีความสำคัญตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งยังมีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่หลงเหลือให้เห็นเป็นหลักฐานประกอบการศึกษาได้เป็นอย่างดี จากหลักฐานทางสถาปัตยกรรมที่งดงาม บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองและความเจริญทางด้านพระพุทธศาสนา มีวัดที่สำคัญอยู่มาก เช่น วัดขุนอินทประมูล เป็นวัดเก่าแก่ประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์พุทธรูปลักษณะงดงาม ที่ได้รับอิทธิพลการสร้างพระพุทธรูปตามแบบศิลปะสุโขทัย เป็นที่ประทับใจแก่ผู้ที่เดินทางมานมัสการเป็นอย่างยิ่งเช่นเดียวกับวัดป่าโมก ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ศักดิ์สิทธิ์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจชาวป่าโมกตั้งแต่อดีตกาล และวัดไชโยที่สวยงามด้วยสถาปัตยกรรมไทยผสมผสานกับบรรยากาศริมแม่น้ำเจ้าพระยา ภายในพระวิหารหลวงพ่อโตประดิษฐานพระมหาพุทธรูปพิมพ์พระพุทธรูปที่ชาวอำเภอไชโยเคารพนับถือเป็นอย่างมากส่วนที่วัดอ่างทองจะได้สัมผัสกับศิลปะทรงไทยของพระอุโบสถและหมู่กุฏิไม้สักทรงไทยที่งดงามหาชมได้ยากในปัจจุบัน ในจังหวัดอ่างทองยังมีพระพุทธรูปสำคัญที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ได้แก่ “สมเด็จพระศรีเมืองทอง” พระพุทธรูปปางสมาธิองค์ใหญ่สีทองอร่ามพุทธรูปลักษณะงดงาม ประดิษฐานอยู่ที่วัดต้นสน นอกจากศาสนสถานและพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองแล้ว จังหวัดอ่างทองยังมีสถานที่ท่องเที่ยวและของดีอีกมาก เช่น ตึกตาขาววังบางเสด็จ กลองเอกราช ผลิตภัณฑ์จักสานบางเจ้าฉ่า ณ หมู่บ้านจักสานผลิตภัณฑ์ไม้และหวาย ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทองโครงการฟาร์มตัวอย่างตามแนวพระราชดำริฯ ตลาดเก่าศาลเจ้าโรงทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ และยังมีแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำน้อย อำเภอโพธิ์ทอง และ อำเภอวิเศษชัยชาญ เป็นต้น

รายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวประกอบแผนที่ตามกลุ่มเส้นทาง “วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นแห่งชุมชนกรุงศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง”

1. **“วัดไชโยวรวิหาร”** หรือ วัดเกษไชโย ห่างจากอำเภอเมืองอ่างทองประมาณ 18 กิโลเมตร อยู่บนเส้นทางสายอ่างทอง-สิงห์บุรี ด้านตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา เดิมเป็นวัดราษฎร์สร้างมาแต่ครั้งใดไม่ปรากฏมีความสำคัญขึ้นมาในสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) แห่งวัดระฆังโฆสิตาราม ธนบุรี ได้ขึ้นมาสร้างพระพุทธรูปปางสมาธิองค์ใหญ่หรือหลวงพ่อโตไว้กลางแจ้ง องค์เป็นปูนขาวไม่ปิดทอง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เสด็จฯ มานมัสการและโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดไชโยขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2430 แต่แรงสั่นสะเทือนระหว่างการลงรากพระวิหารทำให้องค์หลวงพ่อโตพังลงมาจึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างหลวงพ่อโตขึ้นใหม่ตามแบบหลวงพ่อโต วัดกัลยาณมิตร มีขนาดหน้าตักกว้าง 8 วา 6 นิ้ว สูง (สุดยอดศรีพระ) 11 วา 1 คอก 7 นิ้ว และพระราชทานนามว่า พระมหาพุทธรูปมิ่ง มีการจัดงานฉลองซึ่งนับเป็นงานใหญ่ที่สุดของจังหวัดอ่างทองในสมัยนั้นและในวิหารที่หันหน้าออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยาประดิษฐานรูปหล่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ขนาดหน้าตักกว้าง 5 เมตร สูง 7 เมตร สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 243 และเป็นที่มาของพระเครื่องที่เรารู้จักกันในนามว่า “พระสมเด็จไชโย”

2. **“วัดขุนอินทประมูล”** วัดโบราณ พิจารณาจากซากอิฐแนวเขตเดิมคณะว่าเป็นวัดใหญ่ เป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธไสยาสน์ที่ใหญ่และยาวที่สุดในประเทศไทย พระมหากษัตริย์ไทยหลายพระองค์ได้เคยเสด็จมาสักการบูชา อาทิ พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เสด็จมาเมื่อ พ.ศ. 2296 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ในปี พ.ศ. 2221 และ พ.ศ. 2451 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันเสด็จมาถวายผ้าพระกฐินต้นในปี พ.ศ. 2516 และเสด็จมานมัสการอีกครั้งในปี พ.ศ. 2518

3. **“วัดป่าโมกวรวิหาร”** เป็นวัดที่ถูกสันนิษฐานว่าสร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้าง และผู้สร้าง แต่มีในพระราชพงศาวดารในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภายในวัดแห่งนี้มีพระพุทธไสยาสน์ที่งดงามมากองค์หนึ่งของเมืองไทย องค์พระก่ออิฐถือปูนปิดทอง มีความยาวจากพระเมาลีถึงปลายพระบาท 22.58 เมตร มีประวัติความเป็นมาเล่าขานกันว่า พระพุทธรูปองค์นี้ลอยน้ำมาจมนอยู่หน้าวัด ราษฎร บวงสรวงแล้วชักลากขึ้นมาประดิษฐานไว้ที่ริมฝั่งแม่น้ำ ในพระราชพงศาวดารกล่าวว่า สมเด็จพระนเรศวรมหาราชก่อนที่จะยกทัพไปรบกับพระมหาอุปราชาได้เสด็จมาชุมนุมพลและถวายสักการบูชาพระพุทธรูปองค์นี้ ต่อมากระแสน้ำเซาะเข้ามาใกล้พระวิหาร " สมเด็จพระศรีสรรเพชญ์ที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชสงครามเป็นแม่กองงานจัดการชลอลากให้ห่างจากแม่น้ำเดิม " (สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ) ได้เสด็จมาควบคุมการชลอ องค์พระให้พ้นจากกระแสน้ำเซาะตลิ่งพังและนำไปไว้ยังวิหารใหม่ที่วัดตลาดห่างจากฝั่งแม่น้ำ 168 เมตร แล้วโปรดให้รวมวัดตลาดกับวัดชีปะขาวเป็นวัดเดียวกัน พระราชทานนามว่าวัดป่าโมกเพราะบริเวณนั้นมีต้นโมกมากมาย สิ่งที่น่าสนใจในวัดนี้นอกจากพระพุทธไสยาสน์แล้วยังมี วิหารเขียนซึ่งเล่ากันว่า ผนังวิหารด้านที่หันออกสู่แม่น้ำมีแท่นสูงเข้าใจว่าเป็นแท่นที่เคยมีกษัตริย์เสด็จประทับยืนบริเวณนั้น มณฑปพระพุทธบาท 4 รอย หอไตร เป็นต้น

4. **“หมู่บ้านทำกลองเอกราช”** ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาหลังตลาดป่าโมก ได้เริ่มผลิตกลองมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๐ โดยชาวบ้านได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบทอดกันมาสู่ลูกหลาน มีความ

เชี่ยวชาญในการทำลองชนิดต่าง ๆ ทั้งกลองไทยและกลองนานาชาติ ตลอดสองข้างทางในชุมชนจะเห็นร้านผลิตและจำหน่ายกลองเป็นระยะๆ สามารถชมกรรมวิธีการทำกลองตั้งแต่เริ่มกลึงท่อนไม้เรื่อยๆ ไปจนถึงขั้นตอนการขึ้นกลอง และการฝังหมุด เป็นต้น

5. “อิฐอ่างทอง” แหล่งผลิตอิฐที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการทำอิฐ ตั้งแต่สมัยราชวงศ์สุโขทัยถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ขุดพบอิฐในงานก่อสร้างสถาปัตยกรรมรูปทรงเจดีย์อยู่มากมายและได้รับการสานต่อสืบมาจนถึงสมัยสุโขทัยหลักฐานที่ปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ก็ได้แก่ ซากโบราณสถานต่าง ๆ อาทิ พระราชวัง เจดีย์ตลอดจนพระพุทธรูป ซึ่งถือเป็นงานศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของยุคที่ทรงคุณค่ายิ่งเข้าสู่สมัยอยุธยา

6. “ตลาดเก่าศาลเจ้าโรงทอง เป็นชุมชนเก่าแก่ที่เติบโตตามลำแม่น้ำน้อย ถูกจับจองทำการค้าโดยชุมชนชาวจีนเป็นส่วนใหญ่ ปลูกสร้างอาคารเรือนแถวปลูกชิดติดกันที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นตลาดขึ้นชุมชนเริ่มมีการเติบโตเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่เป็นองค์ ประกอบทางภูมิทัศน์มีความสำคัญเหมาะสมกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชนชาวจีนมีมาร้อยกว่าปี

7. “หมู่บ้านจักสานบางเจ้าฉ่า” แหล่งหัตถกรรมเครื่องจักสานสำคัญที่ขึ้นชื่อของจังหวัดอ่างทอง เป็นชุมชนที่มีมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งชาวบ้านได้เคยร่วมกับชาวแขวงเมืองวิเศษชัยชาญ และชาวบางระจันสู้รบกับพม่า ณ บ้านบางระจัน โดยมีนายฉ่าเป็นผู้นำ นายฉ่านั้นพื้นเพเป็นคนสีบัวทอง ภายหลังการสู้รบยุติแล้ว “นายฉ่า” จึงได้นำชาวบ้านมาตั้งบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัยถาวรขึ้นในชุมชนด้านทิศตะวันตกของแม่น้ำน้อย แต่เดิมเรียกว่า “บ้านสร้างสามเรือน” เพราะเริ่มแรกมีเพียงสามหลังคาเรือนเท่านั้น ซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การตั้งเป็นที่อยู่อาศัย ปัจจุบันมีชื่อว่า “บางเจ้าฉ่า” เพราะนำชื่อของนายฉ่ามาตั้งชื่อ ซึ่งนายฉ่านั้นเป็นทั้งผู้นำและเป็นผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน

8. “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไชโย” กลุ่มชาวบ้านชุมชนไชโย ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถนอมอาหารและการแปรรูปอาหารจากทรัพยากรทางอาหารที่มีเหลือเฟือ จนคิดค้นเกิดมาเป็นอาหารและผลไม้แปรรูปโดยที่โดดเด่นของชุมชนนั่นก็คือ บอระเพ็ดแปรรูป ที่เป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นชื่อของจังหวัดอ่างทอง

9. “กลุ่มทำขนมจีนบางยี่นา” ตำบลย่านซื่อสันนิษฐานว่าเดิมเป็นหมู่บ้านที่มีคนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ในปี 2475 มีพรบ. ลักษณะปกครองท้องที่และแบ่งเขตการปกครองใหม่ ตั้งเป็นตำบลย่านซื่อมีกำนันคนแรกชื่อ ขุนย่านซื่อ พัทธกษเขตต์ ประกอบกับตำบลนี้ตั้งอยู่ในย่านชุมชนหนาแน่นทำให้มีพวกมิจฉาชีพมาก เพื่อเป็นการแก้เคล็ดและแก้อาถรรพ์จึงได้ตั้งชื่อตำบลนี้ว่า “ตำบลย่านซื่อ” จึงเป็นที่รู้จักกันมาจนถึงทุกวันนี้

ภาพที่ 32 กลองที่ผลิตภายในหมู่บ้าน
ทำกลอง อำเภอเอกราช

ภาพที่ 33 ภาพทัศนียภาพข้างทางที่พบ
ในการเดินทางภายในจังหวัด
อ่างทอง

ภาพที่ 34 อนุสาวรีย์ขุนรองปลัดชูที่ตั้งอยู่
ในวัดสี่ร้อย อำเภอวิเศษชัยชาญ
จังหวัดอ่างทอง

ภาพที่ 35 พระพุทธไสยาสน์เลอไทนฤมิตร
พระพุทธไสยาสน์ที่ยาวที่สุดใน
ประเทศไทย ตั้งอยู่ที่วัดขุนอินท
ประมูล อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัด
อ่างทอง

ภาพที่ 36 อุโบสถเก่าในวัดร้างในอดีตสมัย
อยุธยาตอนปลาย มีลวดลายบัว
อ่อนและคันทวย ซึ่งในปัจจุบัน
มีการบูรณะปฏิสังขรณ์และเป็น
ที่ตั้งของวัดต้นส

ภาพที่ 37 ตุ๊กตาชาววังบางเสด็จ
ตั้งอยู่บริเวณวัดท่าสุทธาวาส
อำเภอป่าโมกซ์ จังหวัดอ่างทอง

2.4.3 เส้นทางผู้กล้า ความศรัทธาและวิถีชุมชน จังหวัดสิงห์บุรี

จังหวัดสิงห์บุรี มีความโดดเด่นของเมืองในฐานะที่เป็นเมืองแห่งผู้กล้า และบรรพบุรุษผู้เสียสละเพื่อชาวยุทธ โดยจากในหนังสือพระราชพงศาวดารหลายฉบับ กล่าวถึงการรบที่ค่ายบางระจัน อันเป็นผลให้เกิดวีรกรรม ณ บ้านบางระจัน สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งทำให้ทั่วประเทศรู้จักจังหวัดสิงห์บุรีมากยิ่งขึ้น แหล่งท่องเที่ยวและขนบธรรมเนียมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของจังหวัดสิงห์บุรี จึงสะท้อนมาจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของวีรชนชาวบ้านบางระจัน ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางผู้กล้า ความศรัทธาและวิถีชีวิตชุมชน ของจังหวัดสิงห์บุรีนั้น พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเค้าโครงในการกำหนดทิศทางการศึกษาวิจัย ได้แก่ 1) วัดสว่างอารมณ์ ที่เป็นแหล่งเก็บรวบรวมหนังสือจากฝีมือของช่างสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย 2) วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร ซึ่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทำให้สันนิษฐานได้ว่า วัดนี้เป็นวัดที่สร้างสมัยก่อนกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และเมื่อครั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการสร้างพระกาฬและพระแก้ว ซึ่งใช้เป็นพระประธานในการถือน้ำพิพัฒน์สัตยาของข้าราชการไทย 3) วัดหน้าพระธาตุ เป็นวัดที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทำให้สันนิษฐานได้ว่า เป็นที่ตั้งของเมืองสิงห์บุรีเก่า ซึ่งเจดีย์และพระปรางค์ต่างๆเป็นลักษณะสถาปัตยกรรมแบบสมัยอยุธยาตอนปลาย โดยกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2478 4) คูค่ายพม่า ตำบลบ้านแปง เป็นแหล่งโบราณสถานที่มีลักษณะเป็นเนินดินแนวยาวรูปร่างคล้ายตัว L สันนิษฐานว่า สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อปี พ.ศ. 2127 โดยปัจจุบันมีการปรับปรุงเป็นสวนสาธารณะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไป 5) วัดพรหมเทพาวาส (วัดชลอน) เป็นสถานที่ที่เป็นต้นกำเนิดของคำว่า “แม่ครัวหัวป่า” ซึ่งมีความเป็นมาว่า เมื่อครั้งก่อนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เสด็จพักแรมที่วัดพรหมสาคร เจ้าเมืองพรหมนครขอร้องชาวหัวป่าให้ช่วยกันทำกับข้าว ขนมไปถวาย เสร็จแล้วพอพระทัยมาก โดยเฉพาะแกงส้มแตงกวา น้ำพริกปลาร้า จึงทรงประสาทพร “นี่แน่ะ แม่ครัวหัวป่า แม่ครัวทั้งหลาย ขอนุโมทนา ข้าพเจ้าพอใจที่ทำอาหารอร่อย อาหารดี โปรดรักษารสอาหารอย่างนี้ไว้ถึงลูกหลานนะ ” 6) อนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจัน และอุทยานบางระจัน เป็นสวนรุกขชาติพักผ่อนหย่อนใจ มีอนุสาวรีย์ วีรชนค่ายบางระจัน เป็นรูปหล่อประติมากรรมของหัวหน้าชาวยุทธค่ายบางระจันทั้ง 11 คน สร้างโดยกรมศิลปากร และค่ายบางระจันในปัจจุบันได้จำลองรูปแบบค่ายในสมัยอดีต และภายในยังมี อาคารศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์วีรชนค่ายบางระจัน สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาประวัติศาสตร์ด้วย 7) วัดโพธิ์เก้าต้น หรือ วัดไม้แดง เป็นสถานที่ที่วีรชนชาวบ้านบางระจันได้เคยใช้เป็นที่พักในการต่อต้านพม่าที่ยกกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา เมื่อปี พ.ศ. 2308 ซึ่งในปัจจุบันได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน โดยกรมศิลปากรในปี พ.ศ. 2498 8) แหล่งเตาเผาแม่ให้น้อย ตั้งอยู่ในบริเวณวัดพระปรางค์ (ชั้นสุทร) เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ที่สุดในสมัยกรุงศรีอยุธยา ระหว่าง พ.ศ.1914 – 2310 8) วัดโบสถ์ เดิมเป็นวัดร้างสมัยกรุงศรีอยุธยา จุดเด่นอยู่ที่พระอุโบสถ คือ เป็นอุโบสถที่สร้างโดยใช้รางรถไฟเป็นแกนกลางข้างล่าง 9) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี อยู่บริเวณเดียวกับวัดโบสถ์ มีโบราณวัตถุที่สำคัญและเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และมีเรื่องราวเกี่ยวกับวีรชนผู้กล้าแล้ว จังหวัดสิงห์บุรียังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆที่เป็นทางเลือกอื่นสำหรับนักท่องเที่ยวอีกมากมาย และยังมีประเพณีเทศกาลประจำปีของจังหวัดที่รวบรวมขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมของจังหวัดสิงห์บุรีโดยเฉพาะ เช่น ประเพณียาดอกไม้ (ตักบาตรดอกไม้)

การแข่งขันเรือยาวประจำปี งานเทศกาลกินปลาและของดีเมืองสิงห์บุรี งานวันวีรชนค่ายบางระจัน และทางด้านวิถีชีวิตชุมชนเก่า จังหวัดสิงห์บุรียังมีชุมชนที่มีการดำรงชีวิตประจำวันตามวิถีดั้งเดิมของท้องถิ่น ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ชุมชนตลาดปากบาง ซึ่งจากหลักฐานความสำคัญของเมืองสิงห์บุรีที่มีปรากฏเป็นบันทึกในพระราชนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ความตอนหนึ่งว่า “...เมืองสิงห์เป็นเมืองใหญ่และเก่ามาก มีป้อมปราการ วัด วังมหาธาตุและของสำคัญคือ พระนอนจักรสีห์ใหญ่กว่าพระนอนองค์อื่นๆในเมืองไทย...” และนอกจากนี้ ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดสิงห์บุรีอีกอย่างหนึ่งก็คือ จังหวัดสิงห์บุรีเป็นหนึ่งในเมืองสำคัญที่อยู่ในเส้นทางเสด็จประพาสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีมนต์ขลังเกี่ยวกับที่มาของคำว่า “ แม่ครัวหัวป่า” ตามรอยเสด็จพระพุทธเจ้าหลวงของไทยในอดีต (นพดลและคณะ, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 38 แผนที่ท่องเที่ยวกลุ่ม “เส้นทางผู้กล้า ความศรัทธาและวิถีชุมชน จังหวัดสิงห์บุรี”

รายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวประกอบแผนที่ตามกลุ่มเส้นทาง “ผู้กล้า ความศรัทธา และวิถีชีวิตชุมชน จังหวัดสิงห์บุรี”

1. “**วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร**” มีความโดดเด่นตรงที่มีพระพุทธรูปไสยาสน์ที่ใหญ่และยาวที่สุดของประเทศ สร้างมานานเก่าแก่จนไม่ทราบแน่ชัดว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไร ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเล่าในตำนานนิยายปรัมปรา ทำนองเดียวกันกับพระปฐมเจดีย์ เช่น กล่าวว่าพระเจ้าสิงหาพาหุเป็นผู้สร้าง แต่ก็ไม่มีใครทราบว่าพระเจ้าพาหุคือผู้ใด ครองเมืองอะไร ในยุคสมัยใด สันนิษฐานว่าสร้างก่อนตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี องค์พระหันพระเศียรไปทางทิศตะวันออก ความยาว 3 เส้น 3 วา 2 ศอก 1 คืบ 7 นิ้ว

2. “**วัดสว่างอารมณ์**” เป็นศูนย์รวมของศิลปะหลายด้าน ได้แก่ การศึกษา การก่อสร้างโบสถ์ วิหาร ศาลา และโดยเฉพาะการปั้นพระพุทธรูปเหมือน ที่สืบทอดวิชาปั้นพระพุทธรูปมาจากตระกูลบ้านช่างหล่อธนบุรี ภายในวัดยังมี พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ เป็นแหล่งเก็บรวบรวมตัวหนังใหญ่ที่สมบูรณ์และสามารถเล่นได้กว่า 300 ตัว

3. “**วัดหน้าพระธาตุ**” แต่เดิมชาวบ้านเรียกวัดนี้ว่า วัดหัวเมือง หรือวัดศรีชะเมือง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น วัดหน้าพระธาตุ สันนิษฐานว่าสถานที่บริเวณนี้จะเป็นที่ตั้งของเมืองสิงห์บุรีเก่า และเชื่อกันว่า เป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมลำน้ำจักรสีห์ บริเวณเมืองสิงห์เก่า

4. “**คูค่ายพม่า**” เป็นแหล่งชุมชนโบราณ มีลักษณะเป็นเนินดินแนวยาวรูปร่างคล้ายตัว L ยาวประมาณ 5 – 15 เมตร กว้างประมาณ 3 เมตร สันนิษฐานว่า สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2127 ครั้งทัพพม่ายกกองทัพมาตั้งที่ปากน้ำบางพุทรา เพื่อรวบรวมกำลังเข้าตีกรุงศรีอยุธยา นับเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญ

5. “**อนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจัน และอุทยานบางระจัน**” ค่ายบางระจันมีความสำคัญอย่างยิ่งทางประวัติศาสตร์ไทย ผืนแผ่นดินแห่งนี้ได้บันทึกเหตุการณ์ความกล้าหาญและเสียสละของวีรชนไทยที่เกิดขึ้น เมื่อเดือน 3 ปีมะแม พ.ศ. 2308 ในครั้งนั้นชาวบ้านบางระจันได้รวมพลกันต่อสู้กับกองทัพพม่าซึ่งมีดำนานมากมายมหาศาล โดยพม่าต้องยกทัพเข้าตีหมู่บ้านนี้ถึง 8 ครั้ง ใช้เวลา 5 เดือน จึงเอาชนะได้เมื่อวันจันทร์แรม 2 ค่ำ เดือน 8 ปีจอ พ.ศ.2309 นับเป็นอนุสาวรีย์ที่มีความสำคัญยิ่งแห่งหนึ่ง

6. “**ค่ายบางระจัน**” ในปัจจุบันได้สร้างจำลองโดยอาศัยรูปแบบค่ายในสมัยโบราณ และภายในบริเวณยังมีอาคารศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์วีรชนค่ายบางระจัน จัดห้องนิทรรศการโดยแบ่งออกเป็นห้องต่างๆ ห้องแรก แสดงเรื่องค่ายบางระจัน เครื่องใช้โบราณ แหล่งเตาเผาแม่น้ำน้อย ผนังใหญ่ ห้องที่สอง จัดแสดงมรดกเมืองสิงห์บุรี ห้องที่สาม แสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมืองสิงห์บุรีและของดีเมืองสิงห์บุรี

7. “**วัดพรหมเทพาวาส (วัดชะลอน)**” เป็นสถานที่ที่เป็นต้นกำเนิดของคำว่า “แม่ครัวหัวป่า” ซึ่งมีความเป็นมาว่า เมื่อครั้งก่อนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เสด็จพักแรมที่วัดพรหมสาคร เจ้าเมืองพรหมนครขอร้องชาวหัวป่าให้ช่วยกันทำกับข้าว ขนไปถวาย เสรวยแล้วพอพระทัยมาก โดยเฉพาะแกงส้มแตงกวา น้ำพริกปลาร้า จึงทรงประสาทพร “นี่แน่ะ แม่ครัวหัวป่า แม่ครัวทั้งหลาย ขอนุมโหมทนา ข้าพเจ้าพอใจที่ทำอาหารอร่อย อาหารดี โปรดรักษารสอาหารอย่างนี้ไว้ถึงลูกหลานนะ”

8. “เมืองโบราณบ้านคูเมือง” สันนิษฐานว่าเป็นชุมชนโบราณสมัยทวารวดี ผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยม มุมมน กว้าง 650 เมตร ยาว 750 เมตร สูงจากพื้น 1 เมตร มีเนินดินขนาดใหญ่ มีคูน้ำคันดินล้อมรอบ มีการขุดพบภาชนะดินเผามากมาย เช่น เครื่องถ้วยชาม หม้อ ไห กาน้ำ ลูกปัดหินสีต่างๆ ธรรมจักรสี่เหลี่ยม ตุ้มหู ลูกปัด แสดงให้เห็นว่า มีชุมชนอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยพูนขึ้นจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

ภาพที่ 39 วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร

ภาพที่ 40 วัดหน้าพระธาตุ

ภาพที่ 41 ค่ายบางระจัน ภายในวัดโพธิ์เก้าต้น

ภาพที่ 42 ข้าวของเครื่องใช้ภายในศูนย์เรียนรู้ประวัติศาสตร์บ้านบางระจัน ในค่ายบางระจัน

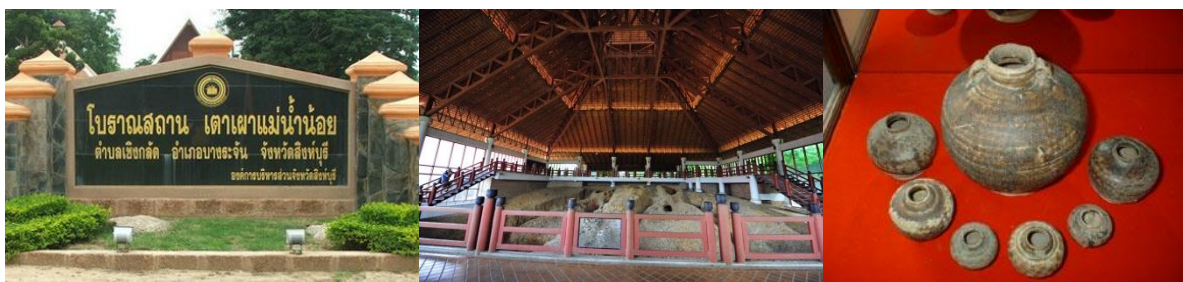
ภาพที่ 43 วัดสุทธาวาส

ภาพที่ 44 วัดสว่างอารมณ์

ภาพที่ 45 อนุสรณ์สถานวีรชนบางระจัน

ภาพที่ 46 โบราณสถานเต่าเผาแม่น้ำน้อย

ภาพที่ 47 ตลาดปากบาง

ภาพที่ 48 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี

2.4.4 เส้นทางประวัติศาสตร์ สู่การตามรอยเสด็จประพาสต้น จังหวัดชัยนาท

แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาท ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิต และประวัติศาสตร์ แต่อย่างไรก็ดี งานวิจัยในครั้งนี้เน้นการมุ่งเป้า โดยค้นหาจุดเด่นและเอกลักษณ์ของจังหวัดชัยนาท เพื่อนำมามุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเร่งด่วน ในครั้งนี้ ตามเค้าโครงหลักของกรอบทิศทางการศึกษาวิจัย คณะผู้วิจัยจึงเน้นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์ การตามรอยเสด็จประพาสต้น ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีอิทธิพลมาถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวประวัติศาสตร์การเสด็จตามรอยประพาสต้น จึงประกอบด้วย 1) ที่ว่าการอำเภอมโนรมย์ จากหลักฐานจดหมายเหตุได้กล่าวว่า ในวันที่ 10 สิงหาคม 2449 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช เสด็จประพาสที่ว่าการอำเภอมโนรมย์ จากนั้นทรงลงเรือเข้าคลอง สะแกกรัง ทรงแวะเยี่ยมพระครูจันที่วัดโบสถ์ และที่วัดโบสถ์แห่งนี้ปัจจุบันยังคงมีพระบรมฉายาลักษณ์ ของ ร.5 ที่พระครูจัน นำไปแห่รับเสด็จคราวที่พระองค์ท่านเสด็จประพาสกลับจากยุโรป โดยในปัจจุบันที่ว่าการอำเภอมโนรมย์ได้ย้ายมาสร้างขึ้นใหม่เนื่องจากความไม่เหมาะสมของสถานที่เดิม โดยตั้งอยู่ที่ ตำบลคู้สำเภา ซึ่งเป็นที่ว่าการอำเภอในปัจจุบัน ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงของการเปลี่ยนไปตามยุคเวลาได้เช่นกัน 2) วัดธรรมามูลวรวิหาร เป็นวัดที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อปี พ.ศ. 2478 และยังเป็นพระอารามหลวงในสมัยอยุธยา นอกจากนี้ ยังเป็นสถานที่ที่มีการนำน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณหน้าวัดธรรมามูล ซึ่งถือเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ นำไปใช้ในพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาและใช้เป็นน้ำอภิเชก และใน ร.ศ. 120 ร.ศ. 125 และ ร.ศ. 127 ซึ่งมีหลักฐานจากจารึกในแผ่นหินอ่อนที่โคนด้านบนเสาต้นกลางของซุ้มบันไดของวัดธรรมามูลวรวิหาร 3) วัดบรมธาตุวรวิหาร ก็เป็นหนึ่งในวัดที่เสด็จประพาสต้น และในปัจจุบันวัดนี้ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อปี พ.ศ. 2478 เป็นวัดที่มีศิลปะสมัยสุโขทัย และวัดนี้ก็เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่มีการนำน้ำบริเวณหน้าวัดพระบรมธาตุฯไปใช้ในงานพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา 4) วัดทรงส่วย (เดิมชื่อวัดหนองแค) เป็นสถานที่ที่รัชกาลที่ 5 ได้ทรงแวะเสวยพระกระยาหารที่บริเวณหน้าวัดหนองแคนี้ 5) วัดมหาธาตุ อำเภอสรรคบุรี เป็นวัดที่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อปีพ.ศ. 2478 มีลักษณะศิลปะสมัยอยุธยา โดยมีพระปรางค์ทรงมะเฟืองบนฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมสิบสอง นอกจากนี้ จังหวัดชัยนาท ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีเรื่องราวตำนานเล่าขานที่มีความเกี่ยวข้องกับวรรณคดีไทย เรื่อง รามเกียรติ์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสถานที่ต่างๆในเขตอำเภอสรรพยา ได้แก่ ตำนานเล่าขานเกี่ยวกับตำนานวัดเขาสรรพยา ซึ่งอำเภอสรรพยาเป็นอำเภอที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่ที่มีหลักฐานการเสด็จประพาสต้น ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชนบริเวณนี้จึงมีการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงกับสถานที่สำคัญดังกล่าว และการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตของชาวบ้านริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่เคยเป็นเส้นทางเสด็จประพาสต้น และยังเป็นสถานที่ที่สามารถประกอบกิจกรรมดูนกชมแม่น้ำเจ้าพระยาได้เช่นกัน นอกจากนี้จังหวัดชัยนาทยังม้งานประเพณีที่สำคัญประจำปี ได้แก่ งานเขื่อนเจ้าพระยา และงานหุ่นฟางนก ซึ่งเป็นจุดขายที่สามารถนำมาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวประจำปีได้

รายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวประกอบแผนที่ตามกลุ่มเส้นทาง “ประวัติศาสตร์ สู่การตามรอยเสด็จประพาสต้น จังหวัดชัยนาท”

ความสำคัญของเมืองชัยนาท เริ่มมีความเด่นชัดมากขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัย โดยเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญ ที่มีชื่อว่า เมือง “แพรก” หรือ “เมืองสรรรค์” และเป็นเมืองยุทธศาสตร์ที่ใช้ตั้งทัพรบศึกกับพม่าจนได้ชัยชนะหลายครั้ง จึง เป็นที่มาของคำว่า “ชัยนาท” ซึ่งหมายถึง เมืองที่มีชื่อเสียงในทางความมีชัย ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่งเกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงย้ายตัวเมืองจากบริเวณแหลมยาง มาตั้งตรงฝั่งซ้ายแม่น้ำเจ้าพระยา

ชัยนาท เป็นเมืองที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยเสด็จประพาสถึง 3 ครั้ง โดยแต่ละครั้งได้เสด็จทอดพระเนตรวิถีชีวิตของผู้คน วัดวาอาราม และโบราณสถานต่างๆ ที่ล้วนแล้วแต่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยแหล่งท่องเที่ยว วัดวาอารามที่จะสะท้อนให้เห็นภาพในอดีตการณได้ มีดังนี้

1) “**วัดธรรมามูลวรวิหาร**” เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองชัยนาท สันนิษฐานว่าพระมหาธรรมราชา กษัตริย์แห่งราชวงศ์สุโขทัยทรงสร้างวัดนี้ขึ้นในปี พ.ศ.2120 และได้มีการบูรณะในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่บนไหล่เขาธรรมามูลริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณหน้าวัดธรรมามูลถือว่าเป็นน้ำศักดิ์ นำไปใช้ในพระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา สิ่งที่สำคัญของวัดนี้ คือ พระพุทธรูปทองสำริด ประทับยืนปางห้ามญาติอันมีนามว่า หลวงพ่อธรรมจักร นอกจากนี้ทางวัดยังได้จัดแสดงนิทรรศการเสด็จประพาสต้นของ พระพุทธเจ้าหลวงไว้ในอาคารด้านหน้าวัด เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาเรียนรู้

2) “**วัดพิภูลغام**” เดิมชื่อวัดหัวหาด พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานนามให้ใหม่ว่า วัดพิภูลغام เนื่องจากทรงเห็นว่าวัดนี้มีต้นพิภูลที่สวยๆ ปลุกไ้วจำนวนมาก ดังพระราชหัตถเลขา เมื่อคราวเสด็จประพาสลำนํ้ามะขามเฒ่า พ.ศ. 2541 ว่า “...ล่องลงมาจอดที่พลับพลาแพหน้าวัดหัวหาดเมืองมโนรมย์ ชื่อตั้งว่าท่าหาดพิภูลغام เหตุด้วยมีต้นพิภูลงามๆ อยู่หน้าวัด...” นอกจากนี้ภายในวัดยังเป็นที่ยอดยของลิงป่าจำนวนมาก นับเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของวัดพิภูลغام

3) “**วัดทรงเสวย**” เดิมชื่อวัดหนองแคตามชื่อหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2451 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จตรวจลำนํ้าเก่าโดยทางเรือ และทรงแวะพักเสวยพระกระยาหารที่วัดนี้ พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์เสวยยอดหวายโปง ชาวบ้านจึงไปหาหวายโปงมาเผาไฟ หยวกกล้วยต้ม น้ำพริกปลามังคละ (ปลาร้า) มาถวาย พระองค์จึงพระราชทานนามวัดนี้ใหม่ว่า วัดเสวย แต่ชาวบ้านได้เติม “ทรง” ไปด้วย จึงเรียกวัดนี้ว่า “วัดทรงเสวย”

4) “**วัดมหาธาตุ**” เดิมชื่อว่าวัดพระธาตุ หรือวัดหัวเมือง เป็นวัดเก่าแก่โบราณคูเมืองแพรกหรือเมืองสรรรค์ ที่ก่อสร้างขึ้นมาก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา มีโบราณสถานที่น่าสนใจและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างมาก

5) “**วัดสองพี่น้อง**” ตั้งอยู่เลยวัดมหาธาตุประมาณ 300 เมตร ตามประวัติกล่าวว่า เจ้าอ้าย เจ้ายี่ และเจ้าสาม เป็นพี่น้องกัน เจ้าสามยุยงให้เจ้าอ้ายและเจ้ายี่รบกันเพื่อแย่งราชสมบัติ เจ้าอ้ายและเจ้ายี่เสียชีวิตทั้งคู่ เจ้าสาม จึงได้ครองเมือง สร้างปราสาทแต่เจ้าอ้าย สร้างเจดีย์แต่เจ้ายี่ สันนิษฐานว่าสร้างก่อนกรุงศรีอยุธยา 600 ปี

6) “**วัดพระบรมธาตุวรวิหาร**” เดิมชื่อวัดพระธาตุ หรือวัดหัวเมือง เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ใช้สำหรับประกอบพิธีพุทธาภิเษกของพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ โดยถือกันว่าน้ำหน้าวัดเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่นำไปใช้ในพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาอีกแห่งหนึ่ง และภายในวิหารมีบ่อน้ำพระพุทธรณ์ศักดิ์สิทธิ์ที่มีน้ำออกมาตามธรรมชาติ มีอายุกว่า 700 ปี

7) “**ตลาดวัดสิงห์**” เป็นย่านชุมชนเก่าและเป็นแหล่งค้าขายที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัด มีทั้งทำข้าว ทำถ่าน ทำให้การค้าขายสมัยนั้นรุ่งเรืองมาก และยังเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำท่าจีนที่มีจุดเริ่มต้นที่ วัดปากคลองมะขามเฒ่า ซึ่งมีรูปเหมือนหลวงปู่ศุข เกจิอาจารย์ผู้โด่งดังแห่งลำนํ้ามะขามเฒ่า

ภาพที่ 50 วัดธรรมามูลวรวิหาร
ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2555

ภาพที่ 51 วัดบรมธาตุวรวิหาร

ภาพที่ 52 วัดทรงเสวย

ภาพที่ 53 สภารเรือนไม้ 2 ชั้น ภายในตลาดคิ่งสำเภ

ภาพที่ 54 จุดชมวิวแม่น้ำสะแกกรังบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยา และกระชังเลี้ยงปลาริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ภาพที่ 55 วัดสองพี่น้อง

รายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวประกอบแผนที่ตามกลุ่มเส้นทาง “เส้นทางตามรอยเสด็จประพาสทางชลมาศของรัชกาลที่ 5 เชื่อมโยงทั้ง 4 จังหวัด โดยเป็นการเชื่อมโยงเส้นทาง 4 จังหวัด ตามลำน้ำเจ้าพระยา”

เนื่องด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา เปรียบได้ว่าเป็น สายน้ำแห่งชีวิต วัฒนธรรม และความสำคัญที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นแม่น้ำของทุกชนชั้น ตั้งแต่พระมหากษัตริย์จวบจนไพร่ฟ้าประชาชน แม่น้ำเจ้าพระยาถือเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ของไทย ที่ใช้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางประพาสหลักในการเสด็จประพาสทางชลมาศ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของภาคกลางอีกอย่างหนึ่งที่แตกต่างกันจากภูมิภาคอื่นๆของประเทศไทย โดยการนำเสนอเส้นทางตามรอยเสด็จประพาสทางชลมาศของรัชกาลที่ 5 เชื่อมโยงทั้ง 4 จังหวัด โดยเป็นการเชื่อมโยงเส้นทาง 4 จังหวัด ตามลำน้ำเจ้าพระยา นี้ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่างๆในปัจจุบัน บางสถานที่ก็ยังมิกลั่นอายุความเป็นมาในอดีต บางแห่งก็ได้กลายเป็นสถานที่รกร้าง หรือพื้นที่ว่างเปล่าไม่ได้รับการดูแลในลักษณะการรักษาคุณค่าทางมรดกทางวัฒนธรรมของไทย ดังนั้น การนำเสนอเส้นทางเพิ่มเติมนี้ จะช่วยให้เกิดการเพิ่มคุณค่าสถานที่ต่างๆ โดยผ่านการเชื่อมโยงเรื่องราวในอดีต กับการอนุรักษ์สถานที่สำคัญต่างๆเหล่านี้ แก่อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของไทยผ่านการเล่าเรื่องจากการได้ท่องเที่ยวในสถานที่ตามรอยอดีตต่างๆ โดยแหล่งท่องเที่ยว วัดวาอารามที่จะสะท้อนให้เห็นภาพในอดีตการณได้ มีดังนี้

1) “เกาะเกร็ด” และ “วัดปรมัยยิกาวาส” จังหวัดนนทบุรี เป็นวัดที่พระพุทธเจ้าหลวงทรงเริ่มต้นเสด็จออกจากพระราชวังบางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ.2447 ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรงเล่าว่า “เสด็จออกจากบางปะอิน เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ร.ศ.123 ล่องมาตามลำแม่น้ำ เรือฉันทมา ล่วงหน้า ทราบว่าเสด็จประทับวัดปรมัยยิกาวาสครู่หนึ่ง...”

วัดนี้ตามประวัติกล่าวว่า เป็นวัดมอญมีอายุกว่า 200 ปี เรียกตามภาษารามัญว่า “เกียมเกียยะเต็ง” แปลว่าวัดหัวแหลม แต่ไทยเรียกวัดปากอ่าว สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ถูกทิ้งร้างไป ตอนเสียกรุงครั้งที่ 2 จนกระทั่ง พ.ศ.2317 พระเจ้าตากสินมหาราชได้โปรดให้ชาวมอญมาอาศัยบริเวณเกาะเกร็ด ชาวมอญจึงได้ทำการบูรณะวัดนี้ขึ้นใหม่อีกครั้ง และอีก 100 ปีต่อมา คือในปี พ.ศ.2417 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จมาทอด ถิ่นที่วัดนี้ และทรงเห็นว่าวัดอยู่ในทำเลที่ดี แต่มีสภาพทรุดโทรม จึงโปรดให้บูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระเจ้าบรมมหาอัยยิกาเธอ กรมสมเด็จพระสุรรัตนราชประยูร ซึ่งได้ทรงอภิบาลพระองค์และพระราชมารดา และพระราชทานนามว่า “วัดปรมัยยิกาวาส” ต่อมาจึงมีการเขียนใหม่ เป็น “วัดปรมัยยิกาวาส” ศาสนสถานสำคัญภายในวัด ได้แก่ พระอุโบสถ ที่ตกแต่งด้วยวัสดุจากอิตาลี ภายในตกแต่งด้วยลาย ปูนปั้น และมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเกี่ยวกับพุทธประวัติ ที่หน้าบันพระอุโบสถประดับตราพระเกี้ยว ส่วนด้านหลังพระอุโบสถนั้นมีพระเจดีย์ทรงรามัญซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เคย เสด็จมาทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ที่พระเจดีย์นี้ เมื่อปี พ.ศ.2427 และได้พระราชทานนามว่า “พระมหารามัญเจดีย์”

นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงศิลปวัตถุของมอญที่หาชมได้ยากอีกด้วย เช่น พระไตรปิฎกฉบับอักษรรามัญ ซึ่งเป็นฉบับเดียวในประเทศไทย และหอไทยนิทัศน์ จัดแสดงเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของ

ชาวมอญ ปัจจุบัน วัดปรมย์ยิกาวาส เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่ที่ ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

2) “วัดเทียนถวาย” จังหวัดปทุมธานี “วันที่ 27 กรกฎาคม พุทธศักราช 2449 ...เสด็จออกจากสวนดุสิตลงเรือที่ท่าหน้าแกว้งหน้า 5 ทุ่มถึงวันเช้า 5 ทุ่มครึ่ง วันที่ 28 เข้าเมืองครั้ง ถ่ายรูปกับพวกกรรมการผู้ใหญ่บ้าน และพระวินัยรชิต ถวายเงินชั่ง ๑ แล้วลงเรือไปตลาดบางเขนถ่ายรูปที่ด้านภาษี กลับขึ้นเรือขึ้นใจผ่านหน้าวัดเขมาเวลา 3 โมง 15 นาที จากวัดปากอ่าวถึงเทียนถวาย (วัดอยู่ในเมืองปทุม)” การเสด็จประพาสต้นเมืองปทุมธานีในครั้งนั้น พระองค์ได้เสด็จและขึ้นวัดเทียนถวาย ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของลำน้ำเจ้าพระยา ขบวนเสด็จได้เสด็จผ่านดงตาล ซึ่งในอดีตยังเป็นทุ่งกว้างที่มากด้วยต้นตาลให้ความร่มรื่น ทรงหยุดพักประกอบอาหารและเสวยพระกระยาหารมื้อกลางวันที่นี่ และทอดพระเนตรการเล่น “สะบ้ามอญ”

3) “หมู่บ้านเจดีย์ทอง และวัดเจดีย์ทอง” จังหวัดปทุมธานี ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลคลองควาย การเดินทางใช้เส้นทางสายปทุมธานี-สามโคก ประมาณ 8 กิโลเมตรและแยกขวาเข้าวัดอีกประมาณ 500 เมตร ในวัดนี้มีเจดีย์ทรงรามัญ สร้างในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์โดยชาวมอญ เป็นสถาปัตยกรรมมอญที่เลียนแบบมาจากเจดีย์จัตตะกองของพม่า และมีพระพุทธรูปปางมารวิชัย สร้างขึ้นด้วยหยกขาว เป็นที่เคารพสักการะของชาวไทยรามัญ วัดเจดีย์ทองเป็นวัดเก่ามีมาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีหลักฐานที่พบ คือ เสาขนาดใหญ่หินทรายแดง ต่อมาสมัยกรุงธนบุรีและต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีชาวมอญอพยพหนีพม่าจากเมือง มะละแหมะ โดยมีพระยารามราชบุตรเขยพระยาแจ้ง เป็นพระเจ้ามหาโยธาเป็นผู้นำเข้ามาอยู่ทั่วเมืองสามโคก เป็นผู้ริเริ่มบูรณะและสร้างถาวรวัตถุ กุฏิศาลาขึ้นใหม่ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. 2508

4) “วัดท้ายเกาะ” จังหวัดปทุมธานี วัดท้ายเกาะใหญ่ เป็นวัดรามัญ มีชื่อเดิมว่า วัดเวียงจาม ซึ่งเป็นภาษารามัญ แปลว่าวังจระเข้ เป็นวัดที่ชาวมอญได้อพยพหลบภัยมาพึ่งพระโพธิสมภาร จากเมืองเย และเมืองมะละแหมะ ดังความปรากฏพงศาวดาร ปี พ.ศ. 2206 ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในเมืองมะละแหมะ ถูกกดขี่ข่มเหงเห็นจะอยู่ต่อไปไม่ได้แล้ว จึงอพยพครอบครัวมาทางด่านพระเจดีย์สามองค์ เข้ามาพึ่งพระโพธิสมภารในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงโปรดเกล้าพระราชทานให้ครอบครัวชาวมอญไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สามโคก ปลายเขตแดนติดต่อกรุงศรีอยุธยา และชาวมอญได้รวมกลุ่มก่อตั้งหมู่บ้าน เวียงจาม และได้ก่อสร้าง วัดเวียงจาม ไว้เป็นศูนย์รวมทางพระพุทธศาสนาประจำหมู่บ้าน และได้สร้างเจดีย์ ชะเวดากอง ไว้ริมฝั่งน้ำเจ้าพระยาเพื่อสักการะบูชา ต่อมาในปี พ.ศ. 2482 วัดเวียงจาม ได้เป็นชื่อเป็น วัดท้ายเกาะใหญ่ ลักษณะของเจดีย์เป็นรูปแบบทรงรามัญแบบชะเวดากอง ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดปทุมธานี เป็นเจดีย์ก่ออิฐตั้งอยู่ภายในกำแพงแก้ว เป็นทรงระฆังแบบมอญฐานแปดเหลี่ยม ตั้งอยู่บนฐานปัทม์ลูกแก้วอกไก่สองชั้น ตอนบนฐานปัทม์มีเจดีย์เล็กสี่องค์ ทรงเดียวกับเจดีย์ประธาน ส่วนยอดเป็นฉัตรทำด้วยทองเหลือง นอกจากเจดีย์ดังกล่าวแล้ว ที่วัดนี้ยังมีธรรมาสันบุษบกศิลปรัตนโกสินทร์ กุฏิทรงไทย ตาลปัตรพัตยศ ปิ่นโต สังเค็ด ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานไว้ วัดท้ายเกาะใหญ่อยังเคยเป็นที่ประทับแรมระหว่างการเดินทางเสด็จประพาสต้นของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวภายใน

พระอุโบสถของวัด มีพระประธานปางสมาธิประดิษฐานอยู่ภายใน ล้อมรอบด้วยภาพเขียนพุทธประวัติ บอกเล่าเรื่องราวที่สำคัญๆ ของพระพุทธศาสนา

5) “**พระราชวังบางปะอิน**” **จังหวัดพระนครศรีอยุธยา** ตามพระราชพงศาวดารกล่าวว่า พระเจ้าปราสาททองเป็นผู้สร้างพระราชวังแห่งนี้ เนื่องจากบริเวณเกาะบางปะอินเป็นที่ประสูติของพระองค์และเป็นเคหสถานเดิมของพระมารดาซึ่งเป็นหญิงชาวบ้านที่สมเด็จพะเอกาทศรถทรงพบเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินโดยเรือพระที่นั่งแล้วเรือเกิดล่มตรงเกาะบางปะอิน พระเจ้าปราสาททองทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดขึ้นบนเกาะบางปะอินบริเวณเคหสถานเดิมของพระมารดาในปีพ.ศ.2175 พระราชทานชื่อว่า “วัดชุมพลนิกายาราม” และให้ขุดสระน้ำสร้างพระราชนิเวศน์ขึ้นกลางเกาะเป็นที่สำหรับเสด็จประพาส แล้วสร้างพระที่นั่งองค์หนึ่งที่มีสระน้ำนั้นพระราชทานนามว่า พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์ พระราชวังบางปะอินได้รับการบูรณะขึ้นอีกครั้งในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งองค์หนึ่งสำหรับเป็นที่ประทับ มีเรือนแถวสำหรับฝ่ายในและมีพลับพลาริมน้ำ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ขึ้น ดังที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบันนี้ ซึ่งยังคงใช้เป็นที่พักและต้อนรับพระราชอาคันตุกะและพระราชทานเลี้ยงรับรองในโอกาสต่างๆ เป็นครั้งคราว พระราชวังบางปะอินแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เขตพระราชฐานชั้นนอกและเขตพระราชฐานชั้นใน เขตพระราชฐานชั้นนอกใช้เป็นที่สำหรับการออกมหาสมาคมและพระราชพิธีต่างๆ ส่วนเขตพระราชฐานชั้นในใช้เป็นที่ประทับส่วนพระองค์

6) “**ตลาดหัวรอ**” **จังหวัดพระนครศรีอยุธยา** เป็นตลาดเก่าแก่ในตัวเมืองอยุธยา ที่อยู่คู่ชาวบ้านมานานกว่า 200 ปี ซึ่งเคยเป็นที่พักเสวยพระกระยาหารของรัชกาลที่ 5 ครั้งเสด็จประพาสต้น ร.ศ. 123 ตลาดหัวรอนอกจากจะเป็นแหล่งซื้อขายสินค้าทั้งของสดของแห้งและของกินของใช้แล้ว ที่นี่จะยังเป็นตลาดท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่รื้อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงวิถีของคนท้องถิ่นอย่างแท้จริงกับภาพตลาดแบบบ้านๆ ที่ชาวบ้านหรือคนในพื้นที่เข้าไปกินไปจับจ่ายซื้อหาของใช้สอยกันในชีวิตปกติกัน

7) “**วัดป่าโมกวรวิหาร**” **จังหวัดอ่างทอง** เป็นวัดที่ถูกสันนิษฐานว่าสร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้าง และผู้สร้าง แต่มีในพระราชพงศาวดารในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภายในวัดแห่งนี้มีพระพุทธรูปไสยาสน์ที่งดงามมากองค์หนึ่งของเมืองไทย องค์พระก่ออิฐถือปูนปิดทอง มีความยาวจากพระเมาลีถึงปลายพระบาท 22.58 เมตร มีประวัติความเป็นมาเล่าขานกันว่า พระพุทธรูปองค์นี้ลอยน้ำมาจมอยู่หน้าวัด ราษฎรพบงสรแล้วชักลากขึ้นมาประดิษฐานไว้ที่ริมฝั่งแม่น้ำ ในพระราชพงศาวดารกล่าวว่า สมเด็จพระนเรศวรมหาราชก่อนที่จะยกทัพไปรบกับพระมหาอุปราชาได้เสด็จมาชุมนุมพลและถวายสักการะบูชาพระพุทธรูปองค์นี้ ต่อมากระแสน้ำเซาะเข้ามาใกล้พระวิหาร " สมเด็จพระศรีสรรเพชญ์ที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชสงครามเป็นแม่กองงานจัดการชลอลากให้ห่างจากแม่น้ำเดิม " (สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ) ได้เสด็จมาควบคุมการชลอองค์พระให้พ้นจากกระแสน้ำเซาะตลิ่งพังและนำไปไว้ยังวิหารใหม่ที่วัดตลาดห่างจากฝั่งแม่น้ำ 168 เมตร แล้วโปรดให้รวมวัดตลาดกับวัดชีปะขาวเป็นวัดเดียวกัน พระราชทานนามว่าวัดป่าโมกเพราะบริเวณนั้นมีต้นโมกมากมาย สิ่งที่น่าสนใจในวัดนี้นอกจากพระพุทธรูปไสยาสน์แล้วยังมี วิหารเขียนซึ่งเล่ากันว่าผนังวิหารด้านที่หันออกสู่น้ำมีแท่นสูงเข้าใจว่าเป็นแท่นที่เคยมีกษัตริย์เสด็จประทับยืนบริเวณนั้น มณฑปพระพุทธรูป 4 รอย หอไตร เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชนิพนธ์ถึงประวัติความเป็นมาของตำนานของพระนอนพุทไธสงตอนว่า “...มีเรื่องแปลกที่ได้พบตัวจริงของผู้ที่ว่าได้เคยพูดคุยกับพระนอน...แต่ไม่ได้ตอบทางพระโอรส เสี่ยงก้องออกมาจากพระอุระ...พระครูเชื่อ พอประจวบกับเกิดพระสงฆ์เป็นอหิวาตกโรคจึงได้ลองพูดคุยบ้าง ก็ได้รับคำตอบทักทายปราศรัยเป็นอันดี...”

8) “วัดไชยวรวิหาร” จังหวัดอ่างทอง หรือ วัดเกษไชโย ห่างจากอำเภอมืองอ่างทองประมาณ 18 กิโลเมตร อยู่บนเส้นทางสายอ่างทอง-สิงห์บุรี ด้านตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา เดิมเป็นวัดราษฎร์สร้างมาแต่ครั้งใดไม่ปรากฏ มีความสำคัญขึ้นมาในสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) แห่งวัดระฆังโฆสิตาราม ธนบุรี ได้ขึ้นมาสร้างพระพุทธรูปปางสมาธิองค์ใหญ่หรือหลวงพ่อโตไว้กลางแจ้ง องค์เป็นปูนขาวไม่ปิดทอง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เสด็จฯ มานมัสการและโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดไชโยขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2430 แต่แรงสั่นสะเทือนระหว่างการลงรากพระวิหารทำให้องค์หลวงพ่อโตพังลงมาจึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างหลวงพ่อโตขึ้นใหม่ตามแบบหลวงพ่อโต วัดกัลยาณมิตร มีขนาดหน้าตักกว้าง 8 วา 6 นิ้ว สูง (สุดยอดศรีมโหรี) 11 วา 1 ศอก 7 นิ้ว และพระราชทานนามว่า พระมหาพุทธพิมพ์ มีการจัดงานฉลองซึ่งนับเป็นงานใหญ่ที่สุดของจังหวัดอ่างทองในสมัยนั้นและในวิหารที่หันหน้าออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยาประดิษฐานรูปหล่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ขนาดหน้าตักกว้าง 5 เมตร สูง 7 เมตร สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 243 และเป็นที่มาของพระเครื่องที่เรารู้จักกันในนามว่า “พระสมเด็จไชโย” ดังหลักฐานในพระราชนิพนธ์ดังนี้ “... 5 โมงเช้า วัดไชโยได้แวะขึ้นที่วัด วิหารทำดี ถึงว่าต่อพระอุโบสถออกมาข้างหน้าดูภายนอกรูปก็เป็นลวดหลั่นกันดี ในมุขหลังพระอุโบสถรูปสมเด็จพระพุฒาจารย์ โต มีเค้าจำได้ แต่หนุ่มไปกว่าเมื่อถึงเวลามรณภาพลั่นหน่อยหนึ่ง...”

9) “วัดขุนอินทประมูล” จังหวัดอ่างทอง สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ที่ใหญ่และมีความยาวถึง 50 เมตร ชาวบ้านเรียกว่า “พระศรีเมืองทอง” เดิมเป็นพระพุทธรูปไสยาสน์ประดิษฐานในวิหาร ต่อมาวิหารหักพังลงหมด ซึ่งมีหลักฐานพงศาวดารที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต้นของรัชกาลที่ 5 ว่า “... แวะลงเรือแจว เข้าไปพระนอนขุนอินทประมูล พระนอนองค์นี้ ยาวกว่าพระนอนจักรศรี ฝีมือทำอยู่ข้างจะดีเป็นช่างหลวง พระพักตร์งาม แต่วิหารไฟไหม้โหมลงหมดช้านานแล้ว...”

10) “วัดเสารทอง” จังหวัดสิงห์บุรี เดิมชื่อวัดบ้านแปง ตั้งอยู่อำเภอบรมบุรี เป็นวัดโบราณที่สร้างในปี พ.ศ. 1225 วัดแห่งนี้มีโบราณสถานเก่าแก่ที่คาดว่าน่าจะเป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปจำลอง ดังปรากฏในพระราชพงศาวดารเมื่อคราวเสด็จประพาสมณฑลอยุธยา พ.ศ. 2421 ว่า “...บ้านแปงนี้เป็นท่าขึ้นเมืองลพบุรี...วัดใหญ่กวาดเตียน เข้าไปดูในโบสถ์แลที่พระบาทจำลอง แล้วมานั่งที่การเปรียญเรียกพวกลาวมาขายของ มีผ้าขึ้นแลด้ายผ้าขาวมาขายบ้าง... ซื้อแต่ผ้าขึ้นริ้วทองสองผืนกับผ้าพื้นอีก 6 - 7 ผืน...”

11) “วัดพรหมเทพาวาส” จังหวัดสิงห์บุรี หรือวัดชลอน เป็นวัดสำคัญคู่เมืองพรหมบุรี ในอดีตเป็นสถานที่สำหรับข้าราชการเมืองพรหมบุรีจุดพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา วัดแห่งนี้อยู่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา จึงเป็นวัดสำคัญในการเสด็จประพาสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และพระองค์ยังโปรดฯ ให้นำกิ่งตอนของพระศรีมหาโพธิ์จากวัดนิเวศธรรมประวัติ มาปลูกไว้ที่นี่อีกด้วย ดังปรากฏในพระราชพงศาวดารเมื่อคราวเสด็จประพาสมณฑลอยุธยา พ.ศ. 2449 ว่า “...4 โมงเย็นถึงวัดชลอนพรหมเทพาวาสของท่านพิมล (อัน)

ขึ้นรูป มีพี่น้องท่านพินมมารับมาก ต้นโพธิ์กิ่งตอนวัดนิเวศน์ใหญ่โตงามดีมาก แต่เอนไปข้างหนึ่งเพราะหลบต้นมะม่วง...”

12) “**วัดหน้าพระธาตุ**” จังหวัดสิงห์บุรี เป็นวัดที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทำให้สันนิษฐานได้ว่าเป็นที่ตั้งของเมืองสิงห์บุรีเก่า ซึ่งเจดีย์และพระปรางค์ต่างๆเป็นลักษณะสถาปัตยกรรมแบบสมัยอยุธยาตอนปลาย โดยกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2478 ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาเมื่อคราวเสด็จประพาสสมณชลฝ่ายเหนือ พ.ศ. 2444 ว่า “...จากวัดพระนอนจักรสีห์ไปตามลำน้ำขึ้นที่วัดหน้าพระธาตุ ซึ่งตั้งอยู่ห่างวัดพระนอนจักรศรี 8 เส้น 10 วา...ตะวันออกเป็นพระวิหารหลวง ด้านตะวันตกเป็นพระอุโบสถ มีพระเจดีย์กลมเรียงรายไปอีกหลายองค์...”

13) “**ตลาดปากบาง**” จังหวัดสิงห์บุรี หรือตลาดหมื่นหาญ เป็นชุมชนและย่านการค้าที่สำคัญในสมัยอดีตที่มีอายุมากกว่า 150 ปี ปัจจุบันย่านการค้านี้ได้กลับมาคึกคักอีกครั้ง โดยเฉพาะวันเสาร์อาทิตย์ ของกินที่ขึ้นชื่อของตลาดแห่งนี้คือ ผักไทโบราณ ขนมเปี้ยะปากบาง หมูทุบ ปลาย่าง และกุนเชียง ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาเมื่อคราวเสด็จประพาสต้น พ.ศ. 2449 ว่า “...ออกจากวัดชลอนขึ้นตลาดหมื่นหาญ สนุกครึกครื้นกว่าแต่ก่อน ตลาดนี้ติดได้เพราะเป็นท่าเกวียนมาแต่ลพบุรี...”

14) “**วัดประศุก**” จังหวัดสิงห์บุรี ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งตะวันตก เดิมชื่อวัดข่า สร้างขึ้นในรัชสมัยพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยา ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดปลาสุก และวัดสนามไชย จนกระทั่งปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดประศุก ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาเมื่อคราวเสด็จประพาสต้น พ.ศ. 2449 ว่า “...เลื้อนเรือมาจอดวัดปลาสุก 5 โมงเศษ วัดนี้เป็นวัดที่พระครูอินทมน้อยอยู่ ชื่อใหม่เรียกว่า วัดสนามไชย ดูเป็นวัดโบราณมากต้นไม้ใหญ่แต่ฝีมือเลวๆ เอาโบสถ์เข้าไปไว้ในหมู่ไม้ลึก ห่างน้ำมาก เดิมเข้าใจว่าหลังข้างสุดซึ่งเป็นผนังตึกจะเป็นโบสถ์ แต่ไม่ใช่กลายเป็นวิหารไป...”

15) “**วัดธรรมามูลวรวิหาร**” จังหวัดชัยนาท เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองชัยนาท สันนิษฐานว่าพระมหาธรรมราชาธิบดีแห่งราชวงศ์สุโขทัยทรงสร้างวัดนี้ขึ้นในปี พ.ศ.2120 และได้มีการบูรณะในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่บนไหล่เขาธรรมามูลริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณหน้าวัดธรรมามูลถือว่าเป็นน้ำศักดิ์นำไปใช้ในพระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา สิ่งสำคัญของวัดนี้ คือ พระพุทธรูปทองสำริด ประทับยืนปางห้ามญาติอันมีนามว่า หลวงพ่อธรรมจักร นอกจากนี้ทางวัดยังได้จัดแสดงนิทรรศการเสด็จประพาสต้นของพระพุทธเจ้าหลวงไว้ในอาคารด้านหน้าวัด เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาเรียนรู้

16) “**วัดพิบูลงาม**” จังหวัดชัยนาท เดิมชื่อวัดหัวหาด พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานนามให้ใหม่ว่า วัดพิบูลงาม เนื่องจากทรงเห็นว่าวัดนี้มีต้นพิบูลที่สวยงาม ปลูกไว้จำนวนมาก ดังพระราชหัตถเลขา เมื่อคราวเสด็จประพาสลำนํ้ามะขามเฒ่า พ.ศ. 2541 ว่า “...ล่องลงมาจอดที่พลับพลาแพหน้าวัดหัวหาดเมืองมโนรมย์ ชื่อตั้งว่าท่าหาดพิบูลงาม เหตุด้วยมีต้นพิบูลงามๆ อยู่หน้าวัด...” นอกจากนี้ภายในวัดยังเป็นที่อยู่อาศัยของลิงป่าจำนวนมาก นับเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของวัดพิบูลงาม

17) “**วัดทรงเสวย**” จังหวัดชัยนาท เดิมชื่อวัดหนองแคตามชื่อหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2451 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จตรวจลำนํ้าเก่าโดยทางเรือ และทรงแวะพักเสวยพระกระยาหารที่วัดนี้ พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์เสวยยอดหวายโปง ชาวบ้านจึงไปหายอดหวายโปงมา

เผาไฟ หยวกกล้วยต้ม น้ำพริกปลาม้าจระ (ปลาร้า) มาถวาย พระองค์จึงพระราชทานนามวัดนี้ใหม่ว่า วัดเสวย แต่ชาวบ้านได้เติม “ทรง” ไปด้วย จึงเรียกวัดนี้ว่า “วัดทรงเสวย”

18) “**วัดมหาธาตุ**” จังหวัดชัยนาท เดิมชื่อว่าวัดพระธาตุ หรือวัดหัวเมือง เป็นวัดเก่าแก่โบราณคูเมืองแพรกหรือเมืองสรรค์ ที่ก่อสร้างขึ้นมาก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา มีโบราณสถานที่น่าสนใจและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างมาก

19) “**วัดสองพี่น้อง**” จังหวัดชัยนาท ตั้งอยู่เลยวัดมหาธาตุประมาณ 300 เมตร ตามประวัติกล่าวว่า เจ้าอ้าย เจ้ายี่ และเจ้าสาม เป็นพี่น้องกัน เจ้าสามยุยงให้เจ้าอ้ายและเจ้ายี่รบกันเพื่อแย่งราชสมบัติ เจ้าอ้ายและเจ้ายี่เสียชีวิตทั้งคู่ เจ้าสาม จึงได้ครองเมือง สร้างปราสาทเจ้าอ้าย สร้างเจดีย์แด่เจ้ายี่ สันนิษฐานว่าสร้างก่อนกรุงศรีอยุธยา 600 ปี

20) “**วัดพระบรมธาตุวรวิหาร**” จังหวัดชัยนาท เดิมชื่อวัดพระธาตุ หรือวัดหัวเมือง เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ใช้สำหรับประกอบพิธีพุทธาภิเษกของพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ โดยถือกันว่าน้ำหน้าวัดเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่นำไปใช้ในพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาอีกแห่งหนึ่ง และภายในวิหารมีบ่อน้ำพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่มีน้ำออกมาตามธรรมชาติ มีอายุกว่า 700 ปี

21) “**ตลาดวัดสิงห์**” จังหวัดชัยนาท เป็นย่านชุมชนเก่าและเป็นแหล่งค้าขายที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัด มีทั้งท่าข้าว ท่าถ่าน ทำให้การค้าขายสมัยนั้นรุ่งเรืองมาก และยังเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำท่าจีนที่มีจุดเริ่มต้นที่วัดปากคลองมะขามเฒ่า ซึ่งมีรูปเหมือนหลวงปู่ศุข เกจิอาจารย์ผู้โด่งดังแห่งลำนํ้ามะขามเฒ่า

บทที่ 3

สรุปภาพรวมและข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปภาพรวมการวิจัย

3.1.1 สรุปข้อค้นพบสำคัญจากงานวิจัย 3 โครงการย่อย

1) ผลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย สามารถสรุปเป็นเกณฑ์มาตรฐานอาหารและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่กำหนดขึ้นเพื่อบังคับใช้กับผู้ประกอบการที่ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้มีมาตรฐานเดียวกันดังต่อไปนี้ 1) อาหารและเครื่องดื่มต้องมีความสะอาดและปลอดภัย 2) รักษาสุขอนามัยที่ดีในระหว่างการจัดเตรียมและประกอบอาหาร 3) ทำความสะอาดร้านค้าและจุดจำหน่ายสินค้าอย่างสม่ำเสมอ 4) ผลิตภัณฑ์จะต้องติดฉลากเพื่อแสดงวันเดือนปีที่ผลิตและวันหมดอายุอย่างชัดเจน 5) ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมในการจัดเก็บอาหาร 6) การเก็บรักษาอาหารต้องปราศจากการปนเปื้อนจากสิ่งสกปรกและเชื้อโรค 7) อาหารและผลิตภัณฑ์จะต้องจัดเก็บในสถานที่ปราศจากสัตว์และแมลง และ 8) มีการฝึกอบรมแก่พนักงานด้านความสะอาด และสุขอนามัยในการประกอบอาหาร นอกจากเกณฑ์มาตรฐานอาหารและผลิตภัณฑ์ชุมชน 8 ประการข้างต้น ที่ประชุมยังได้ช่วยกันระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดกลยุทธ์การเพิ่มโอกาสทางการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี โดยการสร้างจุดเด่นด้านอาหารและผลิตภัณฑ์ชุมชน ในฐานะจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Food Tourism Destination) อีกทั้งยังเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน โดยมีกลยุทธ์ดังนี้ 1) นำเสนออาหารและผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม 2) พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยว 3) รักษาคุณภาพของสินค้าในราคาที่ยุติธรรม 4) สร้างจุดเด่นและเอกลักษณ์ให้แก่ผลิตภัณฑ์ของชุมชน 5) สนับสนุนให้ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารและผลิตภัณฑ์ชุมชนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และ 6) ผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวจะต้องมุ่งสร้างความแตกต่างให้แก่ผลิตภัณฑ์ของตนเองโดยเชื่อมโยงกับสินค้าและภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยเส้นทางการวิจัยตามเค้าโครงหลักจากเส้นทางการศึกษาที่กำหนดไว้ร่วมกัน การศึกษาด้านเอกลักษณ์ของอาหารท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความสำเร็จในแต่ละเส้นทาง ประกอบด้วย

1.1 เส้นทางเรียนรู้ประวัติศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา: ขนมไทย ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง

1.2 เส้นทางวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นแห่งชุมชนกรุงศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง: กวยเตี๋ยว ผักหวาน - หนั๋งปลากรอบ - ทองม้วนกรุงศรี - ข้าวตังหน้าปลาหยอง - ข้าวตังหน้ากะทิสด - ผลไม้แปรรูป / ผลไม้เชื่อม

1.3 เส้นทางผู้กล้า ความศรัทธาและวิถีชุมชน จังหวัดสิงห์บุรี: กุนเชียงปลา- หมูทุบ - ขนมเปี้ยะ - ผัดไท - ปลาสาม (เชื่อมโยง “ประเพณีตีข้าวบิณฑ” ซึ่งเป็นประเพณีเก่าแก่ทำกันอยู่แห่งเดียวที่หมู่บ้านจักรสีห์ โดยชาวบ้านจะนัดกันทำพิธีโดยการนำข้าวเหนียวหรือข้าวเหนียวแดงมาหุงหรือนึ่งพอสุกนำมา

ใส่ใบตองพับเป็นรูปกรวย นำไปถวายหลวงพ่อบุญนอญจรัสศรี หลังจากนั้นจะทำพิธีลาข้าวชาวบ้านจะแบ่งกันรับประทานข้าวที่เหลือ ซึ่งถือว่าเป็นข้าวบิณฑของหลวงพ่อบุญนอญจรัสศรี)

1.4 เส้นทางประวัติศาสตร์สู่การตามรอยเสด็จประพาสต้น จังหวัดชัยนาท: น้ำพริก – แกงส้ม – ปลาแดดเดียว (โครงการย่อยที่ 1)

2) ผลการศึกษาจากโครงการย่อยที่ 2 เกี่ยวกับการวิเคราะห์ประเด็นสถานการณ์ด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัจจัยเสี่ยงขององค์ประกอบทางด้านสังคมภายใต้หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกี่ยวกับการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม เพื่อการสื่อความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน/แหล่งท่องเที่ยว พบว่า ปัจจัยคุกคามและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) ความเสี่ยงและภัยคุกคามต่อคุณค่าความสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาพื้นที่โดยรอบชุมชน การขายบ้านและที่ดิน การย้ายถิ่นของคนในชุมชนเพื่อไปประกอบอาชีพ นอกพื้นที่ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมเช่นวิถีการค้าในชุมชนค่อยๆ หดหายไป ทำให้ยากในการรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมในพื้นที่ได้ 2) ความเสี่ยงต่อองค์ประกอบทางกายภาพ เช่น แนวโน้มการสูญสลายของบ้านเรือนพื้นถิ่น เนื่องจากความทรุดโทรมตามกาลเวลา และการเปลี่ยนแปลงบ้านเรือนเป็นอาคาร ตึกแถว 3) ความขัดแย้งของคนในชุมชนท้องถิ่นในการดูแลรักษา หรือขาดการเล็งเห็นความสำคัญต่อมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชน/แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเปลี่ยนไปจากการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมือง ทำให้ขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน 4) การมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจการค้ามากเกินไป จนทำให้เอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ถูกแปรเปลี่ยน 5) หน่วยงานภาครัฐไม่ได้กำหนดเป้าหมายในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชน รวมถึงขาดการจัดสรรงบประมาณโครงการ อย่างไรก็ตามพบว่า บางชุมชน / แหล่งท่องเที่ยวมีจุดแข็งและโอกาส เช่น 1) ภาคประชาชน เช่น ผู้นำชุมชนเป็นหลักยึดเหนี่ยวให้แก่ชุมชน สามารถทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และหน่วยงานระดับท้องถิ่นมีความรู้และศักยภาพในการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว 2) การมีทุนทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญา แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ปรากฏชาวบ้านทั้งนี้ คณะผู้วิจัย ชุมชนและตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดแนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม เพื่อสื่อความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น และดึงดูดให้นักท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสมดุลใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม (โครงการย่อยที่ 2)

3) ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวและกิจกรรมการดูแลบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ผ่าน 4 จังหวัด เพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความเชื่อมโยงกันในแง่ของการเพิ่มขึ้นของอัตราการกระตุ้นทางด้านการท่องเที่ยวในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอีกหนึ่งรูปแบบ ซึ่งเป็นทางเลือกในการตัดสินใจมาท่องเที่ยว การเพิ่มผู้ประกอบการและการสร้างรายได้ นอกจากนี้ ยังสามารถเพิ่มเติมด้านการต่อยอดการวิจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมศาสตร์ในพื้นที่ได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังเกิดการกระตุ้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นผลให้เกิดการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ และเกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม แต่ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและคุณภาพของประสบการณ์นั้นหนทางการลดจนคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 4 ประการ คือ 1) สิ่งอำนวยความสะดวก 2) ระบบพื้นฐานการขนส่ง 3) ชุมชนท้องถิ่น และ 4) สภาพภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมต่างๆ (โครงการย่อยที่ 3)

4) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางด้านการจัดการท่องเที่ยวของทั้ง 4 จังหวัดพื้นที่ศึกษาพบว่า คณะผู้วิจัยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและทัศนคติที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีต่อการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน โดยแยกเป็นประเด็นด้านความต้องการการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐอันจะเอื้อให้เกิดการท่องเที่ยว ดังนี้

4.1) ผู้ประกอบการ และภาคธุรกิจต่างๆ เห็นด้วยว่า การท่องเที่ยวมีความจำเป็นกับจังหวัดของตนเพราะนำรายได้มาสู่คนในท้องถิ่น แต่ละจังหวัดมีความพร้อมที่แตกต่างกันในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความพร้อมมากที่สุดเพราะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เมื่อเทียบกับอีก 3 จังหวัด อีกทั้งเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมเป็นพื้นฐานมากกว่าจังหวัดอ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท

4.2) ความเห็นจากกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างมีความเห็นว่า ภาพลักษณ์ของจังหวัดอ่างทอง สิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท ไม่แตกต่างกับจังหวัดอยุธยาโดยยังไม่พิจารณาถึงบริบทของเรื่องราวประวัติศาสตร์หรือภูมิหลังของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆจึงทำให้ไม่มีจุดขายที่เป็นเอกลักษณ์

4.3) การตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานต่างๆ อันเป็นสมบัติของชาติ ตลอดจนการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆมากขึ้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนจำนวนมาก

4.4) ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับรายได้จากการท่องเที่ยวของทั้งสี่จังหวัดยังกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่หลักทางการท่องเที่ยว ซึ่งมักอยู่ในเขตเมือง หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมอยู่แล้วเป็นหลัก นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนส่วนมากยังไม่เดินทางไปในส่วนต่างๆ ของจังหวัดถึงแม้จะมีแหล่งท่องเที่ยวกระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ ก็ตาม

4.5) ผู้รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดมีความตั้งใจ และพยายามวางนโยบายในการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด แต่ยังไม่เกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากหลายปัจจัย เช่น การขาดความต่อเนื่องในการประชาสัมพันธ์จังหวัด ขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวให้ตรงกับความต้องการในยุคปัจจุบันและความสนใจที่ทันสมัย การขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งการประสานงานกับภาคเอกชน

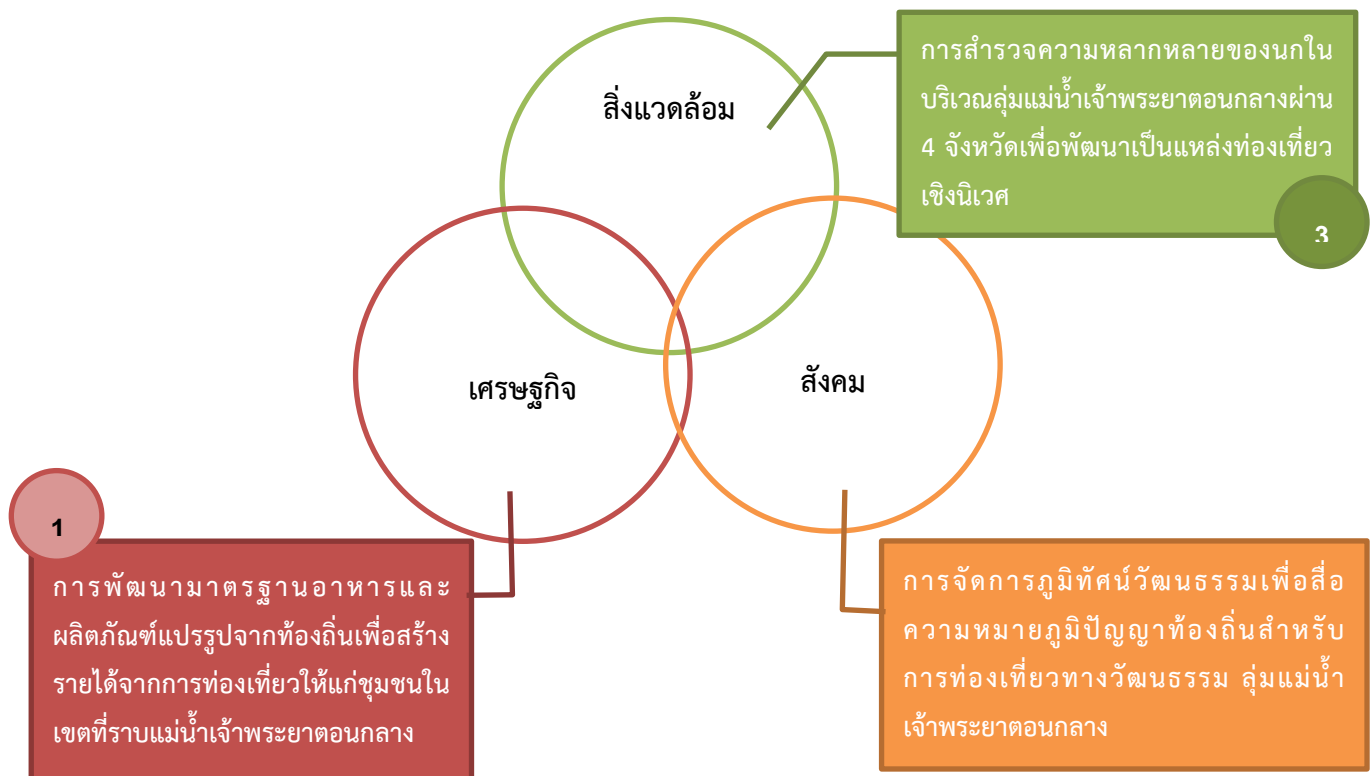
4.6) ทุกจังหวัดมีจุดด้อยในเรื่องการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวไม่มีอิสระในการบริหารงานด้านงบประมาณการท่องเที่ยวต้องขึ้นอยู่กับจังหวัดอื่น นอกจากนี้ทั้ง 4 จังหวัด ยังขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน อีกทั้ง ผู้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวมีการโยกย้ายตามวาระทำให้แผนงานไม่มีความต่อเนื่องและไม่มียุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชัดเจน ทำให้มีผู้รับผิดชอบหลายหน่วยงานและไม่มีการบูรณาการงานท่องเที่ยวร่วมกัน ปัญหาใหญ่อีกประการคือ การบริหารจัดการเรื่องน้ำ ซึ่งสร้างผลกระทบให้แหล่งท่องเที่ยว

3.1.2 สรุปข้อค้นพบสำคัญจากงานวิจัยเชิงบูรณาการของแผนงาน

จากการสรุปผลการศึกษาพบว่า แต่ละจังหวัดมีบริบทของชุมชนที่มีผลต่อการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ในพื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดใจที่หลากหลายทั้งทางด้านคุณค่า ความสำคัญของสถานที่ คุณค่าทางวัฒนธรรม คุณค่าทางการเป็นเมืองอาหารโลก คุณค่าทางความเชื่อและความศรัทธา และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตาม แต่ละแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนแต่ละจังหวัดใน 4 กลุ่มจังหวัดนี้ยังมีปัญหาเรื่องการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวสำคัญและการเข้าถึงที่ไม่สะดวกนัก แต่มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่สามารถพัฒนาได้ มีความพร้อมในการให้บริการด้านที่พักค้างแรม แต่ในด้านคุณภาพของการให้บริการที่พักรับรอง ยังต้องได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมอย่างมาก ในด้านการบริการต่างๆ ได้แก่ ด้านอาหารและเครื่องดื่ม ด้านสาธารณสุข ด้านความปลอดภัย ด้านการบริการต่างๆ โดยส่วนมากถือว่า มีความพร้อมในการรองรับและให้บริการนักท่องเที่ยว แต่ในด้านคุณภาพและความสามารถในการให้บริการยังควรต้องได้รับการปรับปรุงอย่างมาก นอกจากนี้ควรส่งเสริมกิจกรรมบริการเกื้อหนุน เพื่อให้เกิดอาชีพที่หลากหลายในชุมชน ซึ่งในแง่ของอัตลักษณ์ของสถานที่ โดยส่วนมากทรัพยากรท่องเที่ยวหลักของกลุ่มจังหวัดรองทางการท่องเที่ยวบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดอ่างทอง สิงห์บุรี และจังหวัดชัยนาท รวมถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความโดดเด่นในการเป็นแหล่งมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เรื่องเล่าขาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมมาแต่ครั้งสมัยยุคกรุงศรีอยุธยาที่สืบทอดมาเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี และการดำรงชีวิตประจำวันของชาวบ้านปัจจุบัน ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงกำหนดเค้าโครงหลักของการวิจัยตามเส้นทางการท่องเที่ยวเฉพาะทาง เพื่อนำเสนอการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบเดิมในปัจจุบัน โดยกำหนดเป็น “เส้นทางประวัติศาสตร์ การค้า ภูมิปัญญา สู่ความเชื่อและความศรัทธาสู่วิถีชีวิตชุมชน” ซึ่งมีรายละเอียดรายจังหวัดในแต่ละเส้นทางดังนี้

1. เส้นทางเรียนรู้ประวัติศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เส้นทางวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นแห่งชุมชนกรุงศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง
3. เส้นทางผู้กล้า ความศรัทธา สู่วิถีชีวิตชุมชน จังหวัดสิงห์บุรี
4. เส้นทางประวัติศาสตร์สู่การตามรอยเสด็จประพาสต้น จังหวัดชัยนาท

นอกจากนี้ การวิจัยในครั้งนี้ยังได้แบ่งการศึกษาที่เป็นตัวแทนขององค์ประกอบแห่งความสมดุลในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนออกเป็น 3 โครงการย่อย ดังนี้

โดยผลสรุปทิศทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืนจากการบูรณาการองค์ความรู้ทั้ง 3 โครงการย่อย และการบูรณาการความคิดเห็น และความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวจากหน่วยงานต่างๆ และภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีดังนี้

- 1) พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเฉพาะทาง (niche tourism) โดยการดึงอัตลักษณ์และความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา เรื่องราวเล่าขาน และตำนานของสถานที่ ด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว มาเป็นจุดขายในการจัดการท่องเที่ยว
- 2) รักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทั้งในด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมและทัศนียภาพ ด้านคุณค่าทางสังคม
- 3) พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพัฒนาการบริการ ให้เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับแหล่งผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาและสนับสนุนแหล่งที่พักลักษณะโฮมสเตย์ในจุดท่องเที่ยว
- 4) สร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์หลักในพื้นที่ ด้วยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรและภูมิปัญญาของชาวบ้าน ที่เป็นที่ต้องการของตลาด พัฒนาการบรรจุภัณฑ์ พัฒนาสาธิตสรรพคุณ และการหาตลาดใหม่
- 5) ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแต่ละจังหวัดอย่างท่องเที่ยว ไม่ใช่การประชาสัมพันธ์ตามกระแสสื่อทางสังคม แต่ต้องทำการประชาสัมพันธ์สภาวการณ์ปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และดึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาใช้เป็นวัตถุดิบในการประชาสัมพันธ์

5) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวจากการแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวเฉพาะ เพื่อสร้างการรับรู้ต่อแหล่งท่องเที่ยวและสร้างความนิยมให้นักท่องเที่ยวเพิ่มวันพักค้างและใช้จ่ายใช้สอยในกลุ่มจังหวัดบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางใน 4 จังหวัด

6) พัฒนาเส้นทางขนส่งตลอดลำน้ำ และจุดกระจายสินค้า โดยเร่งพัฒนาและฟื้นฟูเส้นทาง การขนส่งทางน้ำให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งพัฒนาเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อรองรับ การขนส่งสินค้าทางน้ำ

7) รักษาความมั่นคงทางอาหาร โดยการดูแลรักษาฐานทรัพยากรการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ที่ดินและแหล่งน้ำ กำหนดการใช้ที่ดินตามสมรรถนะของดินและกำหนดมาตรการคุ้มครอง ป้องกันการรุกราน พื้นที่ทำการเกษตรของโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชน

8) พัฒนาเป็นฐานการผลิตอาหารท้องถิ่น สินค้าที่ระลึก สินค้าทางการท่องเที่ยว ทุกประเภท ให้ตรงความต้องการของตลาด โดยนำการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาและเพิ่มคุณภาพสินค้า

9) ป้องกันและควบคุมระดับผลกระทบทางลบอันเกิดจากการท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวทั้งใน ด้านสิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม

10) เพิ่มศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการให้เป็นสากล และมีมาตรฐานในการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

11) ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การระดมสมอง และการจัดการ การท่องเที่ยวจากทุกภาคีที่เกี่ยวข้อง

12) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการด้านที่พักค้างแรม โดยกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน ในการประกอบการธุรกิจที่พักค้างแรม เพื่อเสริมสร้างความประทับใจและตอบสนองความต้องการ ของนักท่องเที่ยว และเพิ่มความต้องการในการเยือนพื้นที่อีกครั้ง

3.2 ข้อเสนอแนะ

3.2.1 ข้อเสนอแนะ

1) กลุ่มจังหวัดรองทางการท่องเที่ยวบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางทั้ง 3 จังหวัด รวมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ จังหวัดอ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท ควรจัดตั้งองค์กรเครือข่ายในระดับ ภูมิภาคและท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการเชิงบูรณาการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในลักษณะมีศูนย์กลาง การจัดการอย่างชัดเจนในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ภูมิปัญญา และขนบธรรมเนียมซึ่งเป็นมรดกของท้องถิ่นและประเทศชาติ ซึ่งในปัจจุบันจะมีหน่วยงานภาครัฐบาลหลักๆ คือ กรมศิลปากร วัฒนธรรมจังหวัด ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในแต่ละ หน่วยงานยังคงแยกส่วนหน้าที่ความรับผิดชอบ บางเป้าหมายอาจมีความคล้ายคลึงกันในการจัดการ แต่ยังเป็น ระบบหาเจ้าภาพ หรือผู้รับผิดชอบหลักในการจัดการพื้นที่ ดังนั้น การมีคณะกรรมการกลางและหน่วยงาน ที่เป็นลักษณะศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One – Stop Service Center) จะทำให้การดำเนินการจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่ มีพันธกิจ เป้าหมาย และทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

2) ภาครัฐส่วนกลางและภาคเอกชนตลอดจนชุมชน ควรมีการประสานความร่วมมือและสร้างความสมดุลของกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการดำรงรักษาคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว คุณค่าทางด้านมรดกทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการวางแผนและแสดงความคิดเห็นในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นในด้านความต้องการและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม กับความต้องการและชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมาะสมของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งควรกระตุ้นความตระหนักในด้านจิตสำนึกชุมชนในความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวสำคัญในท้องถิ่นให้กับชุมชน โดยส่งเสริมและสนับสนุนการอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว ความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กร ควรศึกษาปัญหาอุปสรรค การนำนโยบายด้านการท่องเที่ยวไปปฏิบัติ ของแต่ละหน่วยงานรวมถึงการเชื่อมโยงแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชื่อมโยงบทบาทและภารกิจของหน่วยงานหลักด้านการท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในฐานะหน่วยงานสนับสนุนเพื่อให้การกำหนดนโยบายและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังควรศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ในระดับท้องถิ่นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีการบริหารเป็นรูปธรรม โดยมีภาครัฐ เอกชน ชุมชน และประชาสังคมในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

3) ควรใช้กระแสการอนุรักษ์ และเทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศให้เป็นประโยชน์ในการถ่ายทอดและประชาสัมพันธ์ความสำคัญของการได้มาท่องเที่ยวในบริเวณ 4 จังหวัดลุ่มแม่น้ำพระยาตอนกลาง ในแง่ของการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง แต่มีความทันสมัย ดึงดูดความสนใจได้ทุกกลุ่มในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และความสำคัญของสิ่งที่จะได้รับจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ในเชิงโน้มน้าวและกระตุ้นความสนใจ

5) การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ควรศึกษามาตรฐานบริการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นกรอบในการยกระดับคุณภาพของสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับระดับสากล และศึกษาศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในสาขาท่องเที่ยว โดยเฉพาะการพัฒนาภาคทุติยภูมิ ทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และรวมถึงศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในด้านอื่น ๆ ให้ได้มาตรฐาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับการเปิดเสรีภาคบริการด้านการท่องเที่ยว

6) ควรมีการจัดทำเรื่องราวเชื่อมโยงในแง่มุมต่าง ๆ ทั้ง วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่ออันเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ บันทึกไว้ทั้งจากการเล่าขาน และเก็บเป็นตำนานลายลักษณ์อักษร เพื่อเชื่อมโยงคนที่มาท่องเที่ยว ให้รู้สึกมีส่วนร่วม เข้าใจ และเข้าถึงในการธำรงรักษาสິงที่ดีที่มีค่าให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป รวมถึงจัดสิ่งอันเป็นประโยชน์ในการท่องเที่ยวทั้งแง่ความรู้ และสิ่งเอื้อประโยชน์อันจำเป็นเพียงพอที่จะสามารถค้นหา เข้าใจต้องการรักษาคุณค่าที่เกิดขึ้น และมีอยู่ของแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดย

ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มศักยภาพในเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว แต่เป็นการเพิ่มศักยภาพตามกรอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันมีความหมายรวมถึงการเป็นส่วนร่วมไม่ใช่ต้องการให้แหล่งท่องเที่ยวเปลี่ยน แต่ผู้เข้ามาท่องเที่ยวต้องเรียนรู้ และยอมรับสิ่งสำคัญของสถานที่เหล่านั้นที่มีคุณค่าจากตัวของแหล่งท่องเที่ยวเอง การบริหารจัดการส่วนอื่น ๆ โดยรวม เพียงขัดเกลา ปรับปรุง เพิ่มเติมสิ่งที่เพิ่มได้ โดยไม่เป็นการเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เคยเป็น

3.2.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยในโอกาสต่อไป

1) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษาเพียงเค้าโครงหลักของเส้นทางการท่องเที่ยวตามเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น จึงไม่สามารถครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวทุกแหล่งใน 4 จังหวัดบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาได้ ประกอบกับเรื่องราวตลอดลำน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยายังมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงได้อีก ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาต่อเนื่องในการเชื่อมโยงเรื่องราวทางความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นในพื้นที่อื่นๆนอกเหนือจากพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยว พร้อมทั้งสามารถหาจุดเด่นที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย มิใช่เป็นเพียงแค่การท่องเที่ยวตามกระแสแต่ไม่เกิดการจัดการเพื่อความยั่งยืนได้

2. ในมิติด้านสิ่งแวดล้อม การวิจัยในครั้งนี้ได้ให้ความสนใจเฉพาะการศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ กิจกรรมการดูนก และแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งดูนก แต่เนื่องด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำสายหลักของประเทศไทย ที่มีความหลากหลายของระบบนิเวศ โดยเฉพาะระบบนิเวศน้ำจืด และระบบนิเวศชายฝั่ง ตลอดจนความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลาน้ำจืดในแม่น้ำเจ้าพระยาที่ควรศึกษาทางด้านผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติด้านอื่นๆ ตลอดลำน้ำเจ้าพระยาด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. 2556. สถิติจำนวนห้องพัก ผู้เยี่ยมเยือนและรายได้จากการท่องเที่ยว จำแนกเป็นรายจังหวัดในภาคกลาง พ.ศ. 2556 สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2558, จาก
http://ayuttaya.old.nso.go.th/nso/project/search_option/search_result.jsp
- กรมพัฒนาชุมชน. ม.ป.ป. การบูรณาการแผนชุมชน. กระทรวงมหาดไทย
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2557. สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวเดือนธันวาคม 2557. กรมการท่องเที่ยว
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2558. สรุปสถานการณ์พักแรม จำนวนผู้เยี่ยมเยือน และรายได้จากผู้เยี่ยมเยือน ย้อนหลัง 5 ปี ของจังหวัด พระนครศรีอยุธยา สิงห์บุรี อ่างทอง และชัยนาท. กลุ่มงานสถิติและเศรษฐกิจการท่องเที่ยว. ที่มา: <http://newdot2.samartmultimedia.com/home/listcontent/11/221/276> วันที่ 15 มีนาคม 2558
- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2558. แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พ.ศ. 2557 – 2560) ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2558, จาก
<http://www.ayutthaya.go.th/Strategic/4/57-60.pdf>
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี. 2558. แผนยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2558 – 2562) ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี. สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2558 จาก
http://www.cherngtalay.go.th/files/develop_plan/20140820121407fhmks.pdf
- กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ. 2556. การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. วารสารนักบริหาร เดือนตุลาคม 2556, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2554. มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว. ออสเตรเลีย: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2544). วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสิงห์บุรี. คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการ จัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวม กรุงเทพมหานคร, 231 หน้า
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. 2555. การท่องเที่ยว: มิติแห่งศาสตร์บูรณาการ. วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 7 เล่มที่ 1 ตุลาคม 2554 – มีนาคม 2555
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสมภพ มานะรังสรรค์. 2527. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจนถึง พ.ศ. 2484. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ
- ทักษิณ ปิลาวสน์, บุญทัน ดอกไธสง, สะอาด บรรเจิดฤทธิ์ และชาญชัย จิตรเหล้าอาพร. 2556. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในเขตสามเหลี่ยมอันดามัน (ภูเก็ต พังงา กระบี่). วารสารวิชาการ คณะบริหารธุรกิจ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม 2556 หน้า 87 – 99

- ทศพล เดชะ. 2553. ผลกระทบต่อการท่องเที่ยว การรับรู้ต่อการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- นพดล ปราศราศรี อรรถพล วรรณกิจ พีรพงษ์ นุชรักษ์ ไชยยันต์ พงศบุตร สัมฤทธิ์ กองเงิน อำนวย ภาชนะ ปรีดา และวิริยา ใจหนักแน่น. ม.ป.ป. เกี่ยวตามรอยเสด็จประพาสต้น จังหวัดลพบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอ่างทอง. บริษัท คาริสมา มีเดีย จำกัด, กทม.
- ประเวศ วะสี. 2550. นโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติระยะยาว: ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
- ปิยวรรณ คงประเสริฐ. 2551. การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. 2551. “พรรณนาภูมิสถานพระนครศรีอยุธยา เอกสารจากหอหลวง” (ฉบับความสมบูรณ์) กรุงเทพฯ วิชาการ, 2551
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง. ม.ป.ป. คู่มือกระบวนการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวจังหวัดระนอง (อัดสำเนา)
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี. 2558. ข้อมูลสถิติโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุข จังหวัดสิงห์บุรี. เมษายน 2558
- ห้าวหาญ ทวีแสง. 2555. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา ศูนย์กลางเศรษฐกิจ เทศบาลนครยะลา. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- Jackson, John Brinckerhoff. 1994. A sense of place, a sense of time. New Haven: Yale University Press.
- Low, S.M. 1992. Symbolic Ties that Bind: Place Attachment in the Place Attachment in the Plaza. Pp. 165-186 in Place Attachment, edited by Irwin Altman and Setha Low. New York: Plenum Press.
- Swarbrooke, J. 1999. Sustainable Tourism Management” London: CABI
- Theobald, W.F. 1994. Global tourism: The next decade. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- World Tourism Organization. 1998. Guide for local authorities on developing sustainable tourism. Madrid, Spain: Author
- Pombejra, D. 1990. essay, “Crown Trade and Court Politics in Ayutthaya during the Reign of KingNarai, 1656-1688” in J. Kathirithamby-Wells and John Villiers eds., The Southeast Asian Port and Polity: Rise and Demise (Singapore: Singapore University Press), 127-142

ภาคผนวก

เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TORN)

แบบสัมภาษณ์ (ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดูแลแหล่งท่องเที่ยว)

เรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยา
ตอนกลางใน 4 จังหวัดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. ตำแหน่งทางวิชาการ.....
3. วันและเวลาทำการสัมภาษณ์.....
4. ประสบการณ์ทางด้านการจัดการการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 ความเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

1. ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่พบเห็นใน 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และจังหวัดชัยนาท) อย่างไร
2. ท่านคิดว่า 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และจังหวัดชัยนาท) มีความพร้อมทางด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และมีภาพลักษณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร
3. จุดแข็งที่เอื้อต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และจังหวัดชัยนาท) คือ
4. อะไรที่น่าจะเป็นอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวใน 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และจังหวัดชัยนาท) และมีแนวทางแก้ไขหรือช่วยลดอุปสรรคดังกล่าวอย่างไร
5. ความจริงจังของภาครัฐในการสนับสนุนการท่องเที่ยวของ 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และจังหวัดชัยนาท) เป็นอย่างไร
6. ภาคเอกชน หรือภาครัฐที่ควรมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวของ 4 จังหวัด และควรมีการดำเนินการในทิศทางใด
7. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวใน 4 จังหวัด อย่างยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TRON)

แบบสัมภาษณ์ (หน่วยงานราชการ)

เรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยา
ตอนกลางใน 4 จังหวัดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. ตำแหน่งทางวิชาการ.....
3. วันและเวลาทำการสัมภาษณ์.....
4. ประสบการณ์ทางด้านการจัดการการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 นโยบาย และการดำเนินการของหน่วยงาน

1. นโยบาย และแผนงานของหน่วยงานท่านมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมีอะไรบ้าง
2. ความเชื่อมโยงของหน่วยงานท่านกับหน่วยงานอื่นๆ หรือภาคธุรกิจเอกชนต่างๆ ในการท่องเที่ยวของจังหวัด (ภายในจังหวัด, นอกเขตจังหวัดใน 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท))
3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหน่วยงาน (ภายในหน่วยงาน และการร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ)
4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืนของ 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท)
 - 4.1 ประเด็นเร่งด่วนที่ควรได้รับการพัฒนา
 - 4.2 บทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร

เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TROM)

แบบสัมภาษณ์ (ภาคธุรกิจและผู้ประกอบการ)

เรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยา
ตอนกลางใน 4 จังหวัดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. ลักษณะธุรกิจของผู้ให้สัมภาษณ์.....
3. วันและเวลาทำการสัมภาษณ์.....
4. ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน ของ 4 จังหวัด

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวใน 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท) กับการสร้างรายได้ให้กับชุมชน
2. ท่านคิดว่า ภาพลักษณ์ของ 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท) และจุดขายที่ท่านนำมาใช้ในธุรกิจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของท่าน คืออะไร และมีส่วนช่วยในการประกอบธุรกิจของท่านอย่างไรบ้าง
3. ปัจจัยที่ทำให้การท่องเที่ยวใน 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท) และการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวใน 4 จังหวัดนี้ประสบความสำเร็จ

ส่วนที่ 3 นโยบาย การดำเนินการและความร่วมมือของหน่วยงาน

- 1 ความร่วมมือทางธุรกิจ/ การ outsource ในกิจกรรมทางธุรกิจของท่านกับธุรกิจอื่นๆ เช่น บริษัท ทัวร์ โรงแรม ร้านอาหาร ชุมชน ฯลฯ
 - 1.1 ความร่วมมือกับธุรกิจภายในจังหวัด (ได้แก่ ธุรกิจที่ร่วมมือกัน ประเภทเดียวกัน มีลักษณะการร่วมมือเป็นอย่างไร ระยะเวลาที่มีการร่วมมือระหว่างกัน และผลที่ได้รับจากการร่วมมือกับธุรกิจอื่นๆ เป็นอย่างไร)
 - 1.2 ความร่วมมือกับธุรกิจอื่นๆ บริเวณ 4 จังหวัด (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี และชัยนาท) มีลักษณะการร่วมมือเป็นอย่างไร ระยะเวลาที่มีการร่วมมือระหว่างกัน และผลที่ได้รับจากการร่วมมือกับธุรกิจอื่นๆ เป็นอย่างไร)
4. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดในมุมมองของผู้ประกอบการธุรกิจ
 - 1 โปรดระบุประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา
 - 2 ผู้ประกอบการธุรกิจควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดอย่างไร
 - 3 บทบาทของภาครัฐในการสนับสนุนการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อให้ธุรกิจดำเนินการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดได้เป็นอย่างดี

3.4 บทบาทของเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร และผ่านมา ท่านเคยเห็นบทบาทในการพัฒนาของภาคเอกชนในเรื่องนี้หรือไม่ เป็นอย่างไร และมีปัญหาในเรื่องอะไรบ้าง

ภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย

ภาพที่ 57 บรรยากาศงานเจ้าพระยา-ป่าสักแฟร์ ครั้งที่ 8 จัดเมื่อ 3 พฤษภาคม 2558 ที่ เดอะมอลล์ บางกะปิ (จากการเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์)

ภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย

ภาพที่ 58 บรรยายภาพงานมหกรรมเจ้าพระยา-ป่าสัก EXPO 2015 จัดเมื่อ 28 พฤษภาคม ถึง 3 มิถุนายน 2558 ณ สวนอุตสาหกรรมเทือน้ำนคร จังหวัดสิงห์บุรี (จากการเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์)

ภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย

ภาพที่ 59 การประชุมกลุ่มย่อย ณ วัดไชโยวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง

ภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย

ภาพที่ 60 การประชุมกลุ่มย่อย ณ จินตามณี จังหวัดสิงห์บุรี

ภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย

ภาพที่ 61 การประชุมกลุ่มย่อย ณ ที่ว่าการอำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท